89 ΝΟΕΜΒΡΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 2011

Για συνδρομές και γράμματα:

email: sosialismosapotakato@gmail.com

Το **Σοσιαλισμός από τα Κάτω** είναι το δίμηνοπεριοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**
Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου Σύνταξη: Θανάσης Καμπαγιάννης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Νίκος Λούντος, Λέανδρος Μπόλαρης, Εξώφυλλο, σελιδοποίηση: Παντελής Γαβριηλίδης,
Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14-16, Τηλ. 210 5247584
Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω», Τ.Θ. 8161 - 102 10, Αθήνα

www.socialismfrombelow.gr

Κυβέρνηση τοξικών αποβλήτων

Μπορούμε να τους ανατρέψουμε

Η Μαρία Στύλλου εξηγεί πώς φτάσαμε στην κατάρρευση της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ και πώς η κυβέρνηση συνεργασίας ΠΑΣΟΚ, ΝΔ και ΛΑΟΣ μπορεί να έχει την ίδια τύχη.

Μετά την υπογραφή της Συμφωνίας της Ευρωζώνης οι πολιτικές εξελίξεις είναι ραγδαίες στην Ελλάδα, στην Ιταλία και μέσα στον Νοέμβρη και στην Ισπανία όπου θα γίνουν εκλογές και θα χάσουν οι Σοσιαλιστές.

Στην Ελλάδα, ΠΑΣΟΚ και ΝΔ συμφώνησαν για κοινή κυβέρνηση που θα έχει στόχο την ψήφιση της Συμφωνίας για το «κούρεμα» του χρέους, την ψήφιση του προϋπολογισμού για το 2012 και την εφαρμογή του προϋπολογισμού του 2011, που ξεπερνάει το έλλειμμα του 8% που είχαν συμφωνήσει με την Τρόικα. Αυτό σημαίνει έκτακτα μέτρα ξανά και ένα νέο Μνημόνιο.

Η κυβέρνηση του Παπαδήμου μπορεί να είναι μεταβατική, αλλά έχει στο πρόγραμμα της να περάσει όλα τα μέτρα που δεν κατάφερε το ΠΑΣΟΚ μέχρι τώρα. Να εφαρμόσει την εφεδρεία και τις απολύσεις, να ιδιωτικοποιήσει τα φιλέτα των ΔΕΚΟ, να επιβάλει σκληρές περικοπές στην Υγεία, στις συγκοινωνίες και σε όλη την κοινή ωφέλεια. Είναι η επιλογή της κυρίαρχης τάξης, ότι η Ελλάδα πρέπει να μείνει στο ευρώ. Ο Παπαδήμος ξέρει τι χρειάζεται για να μείνει στο ευρώ, ήταν ο ίδιος διοικητής της Τράπεζας Ελλάδος με πρωθυπουργό τον Σημίτη, όταν η Ελλάδα μπήκε στο ευρώ. Μετά απ' αυτή την «επιτυχία του» πήρε μετάθεση και έγινε υποδιοικητής της Κεντρικής Ευρωπαϊκής Τράπεζας με διοικητή τον Τρισέ.

Όμως όλο το πρόγραμμα της νέας κυβέρνησης είναι «ασκήσεις επί χάρτου». Η κυβέρνηση του Παπανδρέου ανατράπηκε γιατί απέναντι της είχε την πιο ισχυρή εργατική αντίσταση. Μετά από τις Πανεργατικές του Οκτώβρη και την επόμενη του «θριάμβου» από τη συμφωνία για το κούρεμα, αυτή η αντίσταση μετέτρεψε τις στρατιωτικές και μαθητικές παρελάσεις σε μεγάλα αντικυβερνητικά συλλαλητήρια. Μ' αυτό το κίνημα έχει να συγκρουστεί και η νέα κυβέρνηση και γι' αυτό η ζωή της μπορεί να είναι συντομότερη απ' ό,τι λογαριάζουν. Είναι επιτακτικό να πιάσουμε το νήμα, από 'κει που το άφησε η 48ωρη Πανεργατική του Οκτώβρη.

Κρίση ευρώ, κρίση χρέους και οικονομική ύφεση

Τις μέρες αυτές συμβαίνουν παράλληλα δυο γεγονότα που δείχνουν ότι η διάλυση της Ευρωζώνης δεν είναι μια προοπτική εξωπραγματική. Από τη μια τα επιτόκια των δεκαετών ιταλικών ομολόγων ανέβηκαν στο 7,5% και από την άλλη η είδηση ότι υπάρχει πτώση της παραγωγής στη Γερμανία. Οι Φαϊνάνσιαλ Τάιμς είχαν την Τρίτη άρθρο με τίτλο *«Η πτώση της γερμανικής παραγωγής δείχνει προς την ύφεση του Μπλοκ»* και εξηγεί ότι: *«Η ύφεση στην Ευρωζώνη μοιάζει αναπόφευκτη μέχρι το τέλος της χρονιάς και θα είναι σκληρή. Αυτό θα συμβεί ακόμα και εάν η κρίση χρέους της περιοχής δεν ενταθεί»*. Την επόμενη αυτού του άρθρου η κρίση χρέους εντάθηκε στην Ιταλία και τώρα τρέχουν να προλάβουν και τα δυο.

Αυτές οι εξελίξεις έχουν προκαλέσει πανικό και μεγαλύτερους καυγάδες στην οικονομική ελίτ της Ευρώπης. Οργανώνουν συσκέψεις με όλα τα σενάρια ανοιχτά για το ευρώ. Όχι μόνο εάν η Ελλάδα θα μείνει μέσα ή θα βγει από το ευρώ, αλλά εάν θα πρέπει να προχωρήσουν στη δημιουργία μιας μικρότερης Ευρωζώνης, που θα είναι αντίστοιχη με την ΕΟΚ των 6 μελών κρατών, το 1959! Όλα αυτά βέβαια είναι σενάρια, γιατί η ύφεση απειλεί με χρεοκοπία όχι μόνο τις ελληνικές τράπεζες αλλά τις μεγαλύτερες τράπεζες της Ευρώπης και της Αμερικής.

Η σύνοδος των G20 στις Κάννες δεν μπόρεσε να καταλήξει σε συμφωνία για τα πακέτα διάσωσης προς τα διάφορα κράτη. Το EFSF χρειάζεται τουλάχιστον 1 τρις ευρώ για να διαχειριστεί μια «διάσωση» της Ιταλίας, με ανοιχτή την ανάγκη και για αλλού.

Η απάντηση της Γερμανίας είναι: η Ιταλία να κόψει το λαιμό της, λεφτά δεν υπάρχουν, βγάλτε κυβέρνηση που να μπορέσει να προχωρήσει σε σκληρά μνημόνια για να πληρώσετε τα χρέη στις τράπεζες. Είναι ενδεικτικό των εξελίξεων ότι ο Μυνχάου (βασικός σχολιαστής στους Φ.Τ.) χαρακτήρισε την προοπτική σαν μια «μη ηθελημένη διάσπαση της Ευρωζώνης».

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, η συμφωνία για «κούρεμα» 50% του ελληνικού χρέους βρίσκεται στον αέρα. Το μόνο που έχει η ελληνική κυβέρνηση στο χέρι είναι τα ασφαλιστικά ταμεία που υποχρεώνονται μέσα από τη συμφωνία να δεχτούν το κούρεμα. Το τι θα συμβεί με τις τράπεζες που έχουν ελληνικά ομόλογα, εξαρτάται από το πρόγραμμα «επανακεφαλαιοποίησης» των τραπεζών. Εάν στις 27 Οκτώβρη αυτή η προοπτική έμοιαζε εφικτή, μετά τη σύνοδο των G20 και τις εξελίξεις στην Ιταλία, όλα παίζονται. Εάν το κούρεμα 21% της σύμβασης του καλοκαιριού έμοιαζε δύσκολο, μπορεί η συμφωνία με τις τράπεζες για το 50% να μην πραγματοποιηθεί ποτέ.

Διαδήλωση της ΑΔΕΔΥ έξω από τη Βουλή την Παρασκευή 4 Νοέμβρη.

Η ελπίδα τους, ότι το «κούρεμα» θα γλυκάνει τα νέα μνημόνια και τα νέα προγράμματα λιτότητας όχι μόνο είναι αδιέξοδη, αλλά θα αντιμετωπίσει την εργατική αντίσταση, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά σε όλη την Ευρώπη.

Κρίση – πόλωση

Το ΠΑΣΟΚ κέρδισε τις εκλογές πριν δυο χρόνια (Οκτώβρης 2009), με 11% διαφορά από τη Ν.Δ. Ήταν ένα μεγάλο σκορ για το ΠΑΣΟΚ, και μια μεγάλη ήττα για την Ν.Δ., που έπεσε στο χαμηλότερο σημείο και μετά από λίγο έχασε και τον αρχηγό.

Ο Σαμαράς κέρδισε την ηγεσία, παίζοντας το χαρτί του αντιμνημονιακού ηγέτη. Στήριγμα του ήταν τα συνδικαλιστικά στελέχη της ΔΑΚΕ που είχαν συγκρουστεί με την κυβέρνηση του Καραμανλή στα μέτρα λιτότητας. Η δήλωση του Σαμαρά ότι *«εγώ δεν θα αφήσω το πεζοδρόμιο να είναι η αντιπολίτευση στο Μνημόνιο»* τον έκανε ηγέτη της λαϊκής δεξιάς και έδωσε τη δυνατότητα στη Ν.Δ. να βλέπει τα ποσοστά της στα γκάλοπ να ξεπερνάνε αυτά του ΠΑΣΟΚ. Αυτό ήταν μια θετική εξέλιξη για την κυρίαρχη τάξη στην Ελλάδα, όχι γιατί δεν εμπιστεύονταν την κυβέρνηση του ΓΑΠ, αλλά γιατί εξασφάλισε ότι το κόμμα της παραδοσιακής δεξιάς ξαναμεγάλωσε.

Ο ρόλος που έπαιξαν τα οικονομικά αδιέξοδα και η συνεχής επιδείνωση της οικονομικής κρίσης στην κατάρρευση της κυβέρνησης Παπανδρέου είναι αναμφισβήτητος. Όμως αυτό δεν μπορεί να επισκιάσει τον καθοριστικό παράγοντα που μετατρέπει την οικονομική κρίση σε πολιτική, δηλαδή την ένταση και την έκταση της εργατικής αντίστασης.

Όταν τον περασμένο Ιούνη ο ΓΑΠ έφτασε για πρώτη φορά στο σημείο να δηλώνει έτοιμος να παραιτηθεί, η Βουλή ήταν περικυκλωμένη από τους «αγανακτισμένους» της Πλατείας μαζί με τους απεργούς της μεγαλύτερης μέχρι τότε απεργιακής έκρηξης με 24ωρη απεργία στις 15 Ιούνη και 48ωρη λίγο πιο μετά. Πολλοί σχολιαστές μέσα στο καλοκαίρι εκτιμούσαν ότι αφού ο Παπανδρέου επιβίωσε από εκείνη την καμπή, θα μπορούσε πλέον να συνεχίσει να κυβερνάει. Άλλωστε ο ίδιος τότε δήλωνε ότι οι εκλογές θα γίνουν το 2013.

Σε αυτή την κατεύθυνση μπορούσε να επικαλείται δυο πράγματα. Πρώτο, την τότε συμφωνία της ΕΕ για «μείωση» του χρέους κατά 21% και δεύτερο τη στήριξη του «όλου ΠΑΣΟΚ» με την αναβάθμιση του Βενιζέλου σε αντιπρόεδρο της κυβέρνησης και επικεφαλής του οικονομικού επιτελείου. Αν οι οικονομικές εξελίξεις τίναξαν το πρώτο στον αέρα πολύ γρήγορα με την επιδείνωση της ύφεσης μέσα στον Αύγουστο, οι εργατικές κινητοποιήσεις έκαψαν τα πολιτικά αποθέματα ακόμη πιο γρήγορα. Ήδη ο Σεπτέμβρης έδωσε τα προμηνύματα με τις φοιτητικές καταλήψεις και το μεγαλύτερο συλλαλητήριο που είχε γίνει ποτέ στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης και ο Οκτώβρης έδωσε τη χαριστική βολή.

Το απεργιακό κύμα του Οκτώβρη δεν ήταν «μόνο» επιβεβαίωση ότι η εργατική αντίσταση δεν έχει εκτονωθεί. Ήταν και απόδειξη ότι παίρνει πιο προχωρημένα χαρακτηριστικά.

Το πρώτο χαρακτηριστικό ήταν η πρωτοφανέρωτη μαζικότητα. Ποτέ άλλοτε οι εκτιμήσεις για τον αριθμό των διαδηλωτών την πρώτη μέρα της 48ωρης πανεργατικής δεν είχαν φτάσει σε μισό εκατομμύριο στους δρόμους της Αθήνας και άλλους τόσους στις άλλες πόλεις της υπόλοιπης Ελλάδας.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό ήταν η μαζική διάθεση για κλιμάκωση. Από τις 5 Οκτώβρη με την απεργία της ΑΔΕΔΥ μέχρι τις 28 Οκτώβρη με την έκρηξη στις παρελάσεις, είχαμε πολυήμερες απεργίες στους Δήμους, στα καράβια, σε οργανισμούς και υπουργεία. Στο παρελθόν οι πανεργατικές ήταν κορυφώσεις που σηματοδοτούσαν ένα τέρμα των κινητοποιήσεων. Τώρα ήταν κορυφή ενός κύματος με απειλητικές για τους από πάνω διαστάσεις.

Και το τρίτο χαρακτηριστικό ήταν η ριζοσπαστικοποίηση. Τον Ιούνη δίπλα στις απεργίες είχαμε καταλήψεις πλατειών. Τώρα είχαμε καταλήψεις υπουργείων. Στις προηγούμενες κινητοποιήσεις είχαμε τα ΜΑΤ να διαλύουν συγκεντρώσεις. Στις 28 Οκτώβρη είχαμε τον κόσμο να τρέπει σε φυγή υπουργούς, στρατηγούς, κάθε λογής αξιωματούχους, ακόμη και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Όλα αυτά δεν έπεσαν από τον ουρανό. Ήρθαν σαν προχωρήματα μέσα από τις εμπειρίες χιλιάδων εργαζόμενων και νεολαίων όλα τα προηγούμενα χρόνια.

Τα παπαγαλάκια των κυρίαρχων απόψεων μπορεί να θέλουν τη μνήμη μας βραχύβια, αλλά εμείς δεν ξεχνάμε. Η έκρηξη του Οκτώβρη έγινε από ανθρώπους που κουβαλάνε εμπειρίες από το κίνημα για το Αρθρο 16 και τις φοιτητικές καταλήψεις του 2006-07, για να μην πάμε πιο πίσω. Από τις πανεργατικές για το ασφαλιστικό του Μαγγίνα και της Πετραλιά και από τον Δεκέμβρη του 2008 που άνοιξε την πόρτα της εξόδου για τον Καραμανλή. Και βέβαια από τις 16 πανεργατικές της διετίας του ΓΑΠ.

Χάρη σε αυτές τις εμπειρίες τα ρεφλέξ του κόσμου κάθε φορά που ανακοινώνονται νέα μέτρα είναι να ψάξει πώς μπορεί να τα σταματήσει και σε κάθε νέο γύρο να βρίσκει νέους πιο προχωρημένους τρόπους. Παλιότερα, πανεργατική απεργία σήμαινε ότι οι εργαζόμενοι δεν πάνε για δουλειά, αλλά οι περισσότεροι αξιοποιούν τη μέρα σαν αργία, για να ξεκουραστούν και να χαλαρώσουν μαζί με τα αγαπημένα τους πρόσωπα. Μια μειοψηφία ένιωθε την ανάγκη να κατέβει και στα απεργιακά συλλαλητήρια. Τώρα αυτό το κομμάτι όχι μόνο μεγαλώνει αλλά και ξαναθυμάται τι σημαίνει συνέλευση, απεργιακή επιτροπή, ρήξη με ηγεσίες, κλιμάκωση.

Αυτή η πορεία του κόσμου ήταν που σήμανε το ροκάνισμα της κοινοβουλευτικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ, καθώς μετά τη Σοφία Σακοράφα και το Δημαρά την άνοιξη του 2010, όλο και περισσότεροι καταλάβαιναν ότι δεν ήταν η «τελευταία φορά» που αναγκάζονταν να ξεφτιλιστούν ψηφίζοντας νέα μνημόνια και νέα μέτρα. Μετά την 28 Οκτώβρη, ο πανικός πήρε τέτοιες διαστάσεις που ανάγκασε τον ΓΑΠ να ξεκινήσει τις μοιραίες «πολιτικές πρωτοβουλίες» που κατάληξαν στην πτώση του.

Η πρωτοβουλία για δημοψήφισμα μπορούσε θεωρητικά να είναι ένα όπλο για συσπείρωση του αστικού στρατόπεδου και πολιτική επίθεση κατά των εργατικών αντιστάσεων. Θα ήταν ένας τρόπος για να πουν ότι *«εμείς εκφράζουμε την πλειοψηφία και οι μαχητικές μειοψηφίες που αντιδρούν πρέπει να υποταχτούν»*. Μόνο που όλοι – διεθνή χρηματιστήρια, ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, η ΝΔ και οι πιο πολλοί υπουργοί και βουλευτές του ΠΑΣΟΚ – εκτίμησαν ότι η «σιωπηλή πλειοψηφία» που θα ήθελε ο ΓΑΠ δεν υπάρχει. Όλοι είχαν την εκτίμηση ότι ένα δημοψήφισμα θα έδινε την ευκαιρία στον κόσμο να καταγράψει ένα μαζικό ΟΧΙ και θα οδηγούσε σε μια πολιτική ήττα της κυρίαρχης τάξης μέσα σε συνθήκες ακραίας ταξικής πόλωσης. Έτσι διαμορφώθηκε το εναλλακτικό σενάριο ότι αυτός που φεύγει είναι ο Παπανδρέου και η συσπείρωση του αστικού στρατόπεδου επιχειρείται με μια κυβέρνηση «εθνικής ευθύνης», την κυβέρνηση Παπαδήμου.

Ρίσκο

Τίποτε δεν εγγυάται στην κυρίαρχη τάξη ότι αυτή η νέα πολιτική πρωτοβουλία θα πετύχει. Το αντίθετο ισχύει, η συγκυβέρνηση των δυο βασικών κομμάτων της με επικεφαλής έναν τραπεζίτη και συμμετοχές από φασίστες της ακροδεξιάς μέσα σε συνθήκες κρίσης και πόλωσης είναι ένα ρίσκο.

Η άρχουσα τάξη ελέγχει το κράτος, το στρατό, την αστυνομία, τα δικαστήρια και τις φυλακές, αλλά δεν διατηρεί τον έλεγχο μόνο με αυτά. Ούτε μόνο με τα ΜΜΕ. Έχει ανάγκη τα πολιτικά κόμματα που είναι θεσμοί απαραίτητοι για την οργάνωση της κοινωνικής συναίνεσης.

Ο Γκράμσι έγραφε ότι η αστική ηγεμονία είναι σαν τον Κένταυρο, μισή ζώο και μισή άνθρωπος. Πέρα από την κτηνώδη βία των μηχανισμών καταστολής και της οικονομικής κρατικής γραφειοκρατίας, χρειάζεται τρόπους για να συνδέεται με την αντιφατική συνείδηση της εργατικής τάξης. Οι εργάτες σαν τάξη αλλά και κάθε εργάτης ατομικά κουβαλάει αντιφατικές ιδέες. Ένα μέρος προέρχεται από τη θέση του στην παραγωγή και από την εμπειρία των συγκρούσεων που προκαλεί η εκμετάλλευση. Αλλά ένα άλλο μέρος προέρχεται από τη θέση του σαν «κατώτερη τάξη» μέσα στην κοινωνία: η οικογένεια, το σχολείο, η εκκλησία, η στρατιωτική θητεία, όλα του μαθαίνουν ότι η αντίσταση έχει όρια, το πιο ρεαλιστικό είναι να αποδεχθεί τη μοίρα του.

Αυτό το δεύτερο μισό της εργατικής συνείδησης μπορεί να το καλλιεργούν θεσμοί της αστικής κοινωνίας, αλλά η άρχουσα τάξη δεν το εισπράττει αυτόματα. Χρειάζεται τη μεσολάβηση των πολιτικών κομμάτων που παίζουν καίριο ρόλο στο να μεταφράζουν τα υποτελή στοιχεία της εργατικής συνείδησης σε συναίνεση, αν όχι συμμετοχή στις πολιτικές πρωτοβουλίες της άρχουσας τάξης.

Οι κυρίαρχοι κύκλοι των καπιταλιστών επιλέγουν τα πολιτικά κόμματα που ευνοούν με δυο κριτήρια. Ένα πρώτο κριτήριο είναι το οικονομικό τους πρόγραμμα και πόσο συμβαδίζει με την κερδοφορία του κεφάλαιου. Αυτό παίζει βασικό ρόλο. Η Νέα Δημοκρατία έχει κορώνα της το γεγονός ότι είναι η «παράταξη που έβαλε την Ελλάδα στην Ευρώπη», αρχίζοντας από τη σύνδεση με την ΕΟΚ πριν πενήντα χρόνια και περνώντας από το Μάαστριχτ. Η κερδοφορία του ελληνικού καπιταλισμού πατάει πάνω σε αυτή την κολώνα και η υιοθέτησή της ήταν όρος για να γίνει και το ΠΑΣΟΚ κυβερνητικό κόμμα, όπως και έγινε σε βαθμό μάλιστα να είναι το κόμμα που πέτυχε την ένταξη στην Ευρωζώνη.

Ωστόσο υπάρχει ένα δεύτερο κριτήριο και αυτό είναι η δυνατότητα ελέγχου της εργατικής τάξης. Κανένα οικονομικό πρόγραμμα δεν μπορεί να περπατήσει χωρίς αυτόν τον έλεγχο, ο οποίος εξασφαλίζεται με διαφορετικούς τρόπους σε διαφορετικές στιγμές της ταξικής πάλης. Στις συνθήκες της Μεταπολίτευσης, με την εργατική τάξη να έχει κατακτήσει συνδικάτα και μεγάλα οργανωμένα τμήματα, η εξασφάλιση του ελέγχου πάνω σε αυτά έπαιξε και παίζει σημαντικό ρόλο. Γι' αυτό άλλωστε το ΠΑΣΟΚ που είχε το προβάδισμα σε αυτόν τον τομέα αναδείχθηκε σε κυβερνητικό κόμμα στο μεγαλύτερο διάστημα αυτής της περιόδου.

Ακόμα και στο ξεκίνημα της διετίας του ΓΑΠ υπήρχαν οι ελπίδες ότι το ΠΑΣΟΚ μπορούσε να εκτονώσει την εργατική οργή χάρη στη σχέση του με τα συνδικάτα και να βάλει πίεση πάνω στην αριστερά. Μην ξεχνάμε ότι αυτές οι πιέσεις προκάλεσαν τη διάσπαση του Συνασπισμού, με την πτέρυγα Κουβέλη να αποχωρεί με προσανατολισμό μια μεγαλύτερη συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ.

Οι σημερινές εξελίξεις καίνε αυτά τα χαρτιά. Το ΠΑΣΟΚ μπαίνει στην κυβέρνηση Παπαδήμου κατακερματισμένο και αποδυναμωμένο από τις συνεχείς αποχωρήσεις όχι τόσο βουλευτών όσο συνδικαλιστών σε όλα τα επίπεδα. Η ΝΔ μπαίνει επίσης διχασμένη και αφού θυσίασε την «αντιμνημονιακή» δημαγωγία που την έκανε να προηγείται στις δημοσκοπήσεις. Η συμμετοχή του ΛΑΟΣ είναι μια ακόμη πρόκληση για την αριστερά αλλά και για χιλιάδες εργαζόμενους και νεολαίους που ανατριχιάζουν στη θύμηση της Χούντας. Ο κόσμος φώναζε «η Χούντα δεν τελείωσε το 73» με υπουργούς ΠΑΣΟΚ, τώρα τι να του πουν οι υπουργοί-απόγονοι των Πλεύρηδων και των Γεωργαλάδων;

Οι «Μεγάλοι Συνασπισμοί» με κοινές

Κατάληψη στο Υπουργείο Ανάπτυξης

κυβερνήσεις των βασικών κομμάτων της άρχουσας τάξης έχουν τη δική τους ιστορία. Στη Βρετανία, η κυβέρνηση ΜακΝτόναλντ, συγκυβέρνηση Εργατικών-Συντηρητικών στην αρχή της κρίσης του 1930, είχε πίσω της την ήττα της Γενικής Απεργίας του 1926. Τώρα τέτοιες κρίσιμες μάχες είναι μπροστά μας και όχι πίσω μας. Στη Γερμανία, οι συγκυβερνήσεις Χριστιανοδημοκρατών και SPD πάντοτε λειτούργησαν σαν μεταβάσεις προς κυβερνήσεις του ενός ή του άλλου κόμματος, παλιά προς τον Χέλμουτ Σμιτ, πρόσφατα προς τη Μέρκελ, αλλά μέσα σε συνθήκες που ούτε οι οικονομικές κρίσεις ούτε τα κινήματα δεν είχαν πάρει τις σημερινές διαστάσεις. Ως ένα βαθμό, το ίδιο ισχύει και για την ελληνική εμπειρία της Οικουμενικής του Ζολώτα. Η «μεταβατική» κυβέρνηση Παπαδήμου δεν ξέρει πού οδηγεί η δική της μετάβαση.

Οι μάχες μπροστά

Η αριστερά σήμερα ξεκινάει από διαφορετική αφετηρία σε σύγκριση με το 1989. Όχι μόνο γιατί το άθροισμα των σημερινών ποσοστών της υπερβαίνει κατά πολύ την εκλογική δύναμη του ενιαίου Συνασπισμού τότε. Αλλά και γιατί καμιά πτέρυγά της αυτή τη στιγμή δεν έχει αποδεχθεί τη συμμετοχή στη συγκυβέρνηση όπως είχε γίνει τότε. Ούτε καν η Δημοκρατική Αριστερά του Κουβέλη που ήταν πρώτη στη σειρά για να επαναλάβει τα παλιά λάθη.

Αυτό είναι δύναμη για το κίνημα που αντιστέκεται και πρόβλημα για την άρχουσα τάξη. Ακόμη και οι εκλογές που υπόσχεται η νέα συγκυβέρνηση δεν θα είναι εύκολη διέξοδος για τη δική τους μεριά, γιατί μπορεί να καταγράψουν μια μεγάλη άνοδο της αριστεράς.

Υπάρχουν φωνές σε ευρωπαϊκό επίπεδο που διαπιστώνουν με αγωνία αυτά τα προβλήματα. Ένας από τους κορυφαίους αρθρογράφους των Financial Times, ο Lionel Barber αναρωτιόταν μετά τις εξελίξεις με Παπαδήμο στην Ελλάδα και Μάριο Μόντι στην Ιταλία μήπως η Ευρώπη έχει φτάσει να «φοβάται τις εκλογές»! Οι δημοσιογραφικές διαρροές από τις Κάννες που ισχυρίζονταν ότι Παπανδρέου, Μέρκελ και Σαρκοζί συζήτησαν και περί απειλής στρατιωτικού πραξικοπήματος στην Ελλάδα είναι άλλη μια ένδειξη του ίδιου προβλήματος. Μπορεί να διαψεύστηκαν, αλλά η συνέχεια είναι η συμμετοχή φασιστών του ΛΑΟΣ στην κυβέρνηση Παπαδήμου. Είναι νωρίς για να αναδεικνύονται κίνδυνοι σαν αυτούς που κατέλυσαν τη Δημοκρατία της Βαϊμάρης στην προηγούμενη μεγάλη κρίση του καπιταλισμού, αλλά αλίμονο αν φτάσουμε να διαπιστώνουμε ότι είναι αργά! Η πάλη ενάντια στη φασιστική απειλή και κάθε αντιδημοκρατική εκτροπή είναι ανάμεσα στα πρώτα καθήκοντα της αριστεράς στη νέα φάση.

Αυτό δεν σημαίνει ότι η αριστερά πρέπει να στηρίζει τις ελπίδες της στις εκλογές και να τις κάνει σημαία της. Οι εκλογές στην καλύτερη για τη δική μας μεριά περίπτωση θα καταγράψουν μια πολιτική ήττα για τα κόμματα της άρχουσας τάξης, την οποία το εργατικό κίνημα θα πρέπει να αξιοποιήσει χωρίς αυταπάτες για κοινοβουλευτικές λύσεις. Μόνο σαν μεγαλύτερη δύναμη για το «πεζοδρόμιο» πρέπει να αντιμετωπίζουμε αυτή την προοπτική.

Το κέντρο των προσπαθειών μας πρέπει να είναι η οργάνωση της δύναμης των εργατών στους χώρους δουλειάς, τόσο σαν άμεσος στόχος όσο και σαν στρατηγικός.

Άμεσα γιατί η κυβέρνηση Παπαδήμου θα προσπαθήσει να υλοποιήσει τις περικοπές, τις απολύσεις και τις ιδιωτικοποιήσεις που είχε αναλάβει σαν δεσμεύσεις η κυβέρνηση Παπανδρέου. Πριν ακόμα φτάσουμε στις μάχες για το επόμενο μνημόνιο που θα συνοδεύει τη Συνθήκη του «κουρέματος» που είναι το βασικό περιεχόμενο της κυβέρνησης Παπαδήμου, έχουμε να συνεχίσουμε τις μάχες για να μην περάσει η «εφεδρεία», να σώσουμε Νοσοκομεία και ΕΡΤ, να προ-

Συλλαλητήριο στη ΔΕΘ, 10/9

στατέψουμε μισθούς και συντάξεις από τη διάλυση των συλλογικών συμβάσεων και τη λεηλασία των ασφαλιστικών ταμείων. Το σύνθημα «καμιά αναμονή, καμιά ανακωχή» για μια προεκλογική περίοδο διαρκείας είναι άμεση προτεραιότητα. Η προσπάθεια της συγκυβέρνησης να περάσει προϋπολογισμό και να επικυρώσει τη Συνθήκη με την Τρόικα πρέπει να βρει άμεσα μπροστά της απεργίες και καταλήψεις, ένα κύμα συνέχειας και κλιμάκωσης του Οκτώβρη.

Αυτό απαιτεί ενίσχυση των μορφών οργάνωσης της βάσης που άρχισαν να αναδεικνύονται μέσα στους εργατικούς χώρους. Οι υποσχέσεις του Καστανίδη με τις οποίες τερματίστηκε η απεργία στους Δήμους ποτέ δεν είχαν αξιοπιστία, τώρα ακόμη λιγότερο: η μόνη εγγύηση ενάντια στις απολύσεις και την ιδιωτικοποίηση της καθαριότητας είναι οι επιτροπές και οι συντονισμοί που έδωσαν τη μάχη τον Οκτώβρη και θα χρειαστεί να την επαναλάβουν. Το ίδιο ισχύει για τις καταλήψεις των υπουργείων και τις κινητοποιήσεις στους οργανισμούς που αντιμετωπίζουν την εφεδρεία. Κανένα νοσοκομείο δεν πρέπει να βρεθεί απέναντι στο λεπίδι του υπουργού Υγείας χωρίς μια επιτροπή αγώνα βγαλμένη από τη συνέλευση των εργαζόμενων.

Κάθε άμεσο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση βοηθάει και τη μακροπρόθεσμη προοπτική του κινήματος. Το χρέος δεν μπορεί να πληρωθεί, αυτό το ομολογούν πια όλοι. Το αίτημα για διαγραφή του χρέους σαν εργατική εναλλακτική λύση απέναντι στα «κουρέματα» ΕΕ και ΔΝΤ προβάλει επιτακτικά. Μια τέτοια διαγραφή δεν μπορεί να την κάνει καμιά κυβέρνηση, μπορεί να επιβληθεί μόνο από τα κάτω, με τη δύναμη του κινήματος, με τον εργατικό έλεγχο στις τράπεζες και στα λογιστήρια όλων των μεγάλων επιχειρήσεων. Ένα αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα εξόδου από την κρίση δεν μπορεί να είναι απλά και μόνο μια προεκλογική υπόσχεση από τη μεριά της αριστεράς. Για να γίνει πράξη απαιτεί την ανάδειξη και την οργάνωση του εργατικού ελέγχου βήμα – βήμα μέσα στους αγώνες σε κάθε χώρο δουλειάς.

Η ολοκλήρωση μιας τέτοιας πορείας οδηγεί σε συνθήκες επαναστατικές. Η αριστερά πρέπει να έχει στον ορίζοντά της την επιστροφή των επαναστάσεων στην επικαιρότητα. Η Αίγυπτος μας έστειλε αυτό το μήνυμα από την αρχή της φετινής δραματικής χρονιάς που όλες οι εξελίξεις της τείνουν προς το ότι *«οι από πάνω δεν μπορούν να κυβερνούν όπως παλιά και οι από κάτω δεν θέλουν να συνεχίσουν να κυβερνιούνται όπως παλιά»*. Αυτός είναι ο κλασικός ορισμός του Λένιν για μια επαναστατική κατάσταση.

Η επανάσταση είναι μια κοινωνική διαδικασία μέσα από την οποία η εργατική τάξη αναδεικνύεται σαν ηγεμονική δύναμη στην κοινωνία

Η επανάσταση δεν είναι υπόθεση μιας «μεγάλης νύχτας», ούτε ενός «ντου» στη Βουλή. Είναι μια κοινωνική διαδικασία μέσα από την οποία η εργατική τάξη αναδεικνύεται σαν ηγεμονική δύναμη στην κοινωνία. Και το 1917 στη Ρωσία από το Φλεβάρη στον Οκτώβρη και το 1918-1923 στη Γερμανία, ήταν μια διαδικασία γεμάτη μάχες, οικονομικές και πολιτικές. Άλλες κερδισμένες και άλλες χαμένες, αλλά όλες μαζί ήταν βήματα για τη συγκρότηση των εργατών σε δύναμη που μπορεί να ανατρέψει τον καπιταλισμό και να φέρει μια νέα κοινωνία απελευθέρωσης της ανθρωπότητας.

Θέλουμε μια αριστερά που να έχει στο μυαλό της και στην καρδιά της αυτή την προοπτική. Ξεκινάμε αυτή την κρίσιμη προσπάθεια έχοντας για πρώτη φορά εδώ και δεκαετίες ένα ανοιχτά αντικαπιταλιστικό και επαναστατικό τμήμα της αριστεράς, την ΑΝΤΑΡΣΥΑ και το ΣΕΚ. Ας μπούμε στις κρίσιμες μάχες ενάντια στη συγκυβέρνηση με όλες μας τις δυνάμεις. ■

Ο Οκτώβρης που έριξε την κυβέρνηση

Το απεργιακό κύμα του Οκτώβρη είχε τη μεγαλύτερη 48ωρη Πανεργατική αλλά και καταλήψεις Δήμων, Υπουργείων και Οργανισμών. Ο Γιώργος Πίττας εξηγεί τα πώς και τα γιατί αυτής της έκρηξης.

Στις 24 Αυγούστου, ΠΑΣΟΚ, ΝΔ και ΛΑΟΣ ψήφισαν από κοινού το νόμο της Διαμαντοπούλου. Οι Πρετεντέρηδες πανηγύριζαν το γάμο Eurobank-Alpha και τον ερχομό του Σεϊχη από το Κατάρ ενώ δύο εβδομάδες νωρίτερα τα ΜΑΤ είχαν εκκενώσει την πλατεία Συντάγματος. Γράφαμε τότε, στην Εργατική Αλληλεγγύη, στις 31 Αυγούστου:

«Τώρα ο ίδιος αυτός θίασος διαφημίζει την παράσταση 'συναίνεση' και ζωγραφίζει μια συνεργασία ΠΑΣΟΚ-ΝΔ περίπου σαν οδοστρωτήρα ή τανκ που θα ποδοπατήσει τα προβλήματα. Αλλά η απάντηση των εργατών και της νεολαίας έχει ξεκινήσει πριν καλά-καλά στηθεί το σκηνικό. Το μήνυμα του φετινού φθινοπώρου είναι τελείως διαφορετικό από αυτό που προσπαθούν να μας επιβάλουν...».

Ηδη από το πρώτο δεκαπενθήμερο του Σεπτέμβρη, η σκυτάλη της αντίστασης είχε αρχίσει να περνάει από τα χέρια των φοιτητών στα χέρια των εργαζομένων. Στις 10/9, το συλλαλητήριο στη ΔΕΘ στη Θεσσαλονίκη, τεράστιο και οργισμένο, έστειλε καθαρό μήνυμα. Με την ανακοίνωση των νέων μέτρων από το Βενιζέλο στα μέσα Σεπτέμβρη, η ανταρσία της βάσης αρχίζει να ξεδιπλώνεται βήμα το βήμα σε όλους τους χώρους συνήθως με τον εξής τρόπο: Η βάση κινείται και δημιουργεί δυναμική. Οι ηγεσίες τρέχουν να προλάβουν αυτή τη δυναμική καλώντας συμβολικές κινητοποιήσεις. Και με αυτό τον τρόπο απλώνουν αυτή τη δυναμική σε όλο και περισσότερους χώρους αναδεικνύοντας ακόμα περισσότερο τη δύναμη του από τα κάτω.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα, οι ΟΤΑ. Στην Αγία Παρασκευή, στο Ρέντη, στη Ν. Ιωνία, το Ν. Ηράκλειο γίνονται συνελεύσεις και βγαίνουν αποφάσεις και πρόταση στην ΠΟΕ ΟΤΑ για απεργίες διαρκείας και καταλήψεις. Ταυτόχρονα ξεκινάνε συντονισμοί σωματείων. Η ΠΟΕ ΟΤΑ καλεί σε συμβολικές καταλήψεις των δημαρχείων στις 28/9 και σε καταλήψεις των γκαράζ των δήμων και των ΧΥΤΑ στις 3/10. Όμως σε πολλά σημεία γίνονται συνελεύσεις και οι εργαζόμενοι αποφασίζουν να προχωρήσουν σε κατάληψη επ' αόριστον που επεκτείνουν και στις άλλες υπηρεσίες των δήμων.

Οταν φθάνουμε στην 24ωρη της ΑΔΕΔΥ στις 5 Οκτώβρη, δίπλα στους ΟΤΑ έχουν ήδη προστεθεί τα υπουργεία και τα νοσοκομεία. Η Στατιστική υπηρεσία έχει προχωρήσει σε κατάληψη με δύο 48ωρες απεργίες. Τα προαύλια του Θριάσιου, του Αγλαΐα Κυριακού, του Ιπποκράτειου, του Αγίου Σάββα, του Αττικού, του Λαϊκού, της πλειοψηφίας των νοσοκομείων της Αττικής, έχουν μετατραπεί σε χώρους συγκεντρώσεων. Οι εργαζόμενοι μπλοκάρουν την τακτική λειτουργία τους, μπουκάρουν στις διοικήσεις, αποκλείουν δρόμους, κάνουν διαδηλώσεις.

Ένα άλλο μέτωπο, που έχει να αντιμετωπίσει η κυβέρνηση είναι αυτό των συγκοινωνιών που όλο αυτό το διάστημα παραλύουν την Αθήνα πραγματοποιώντας αλλεπάλληλες απεργίες, 24ωρες, 48ωρες, στάσεις εργασίας με μεγάλο κομμάτι της βάσης, αλλά και το σωματείο του ΜΕΤΡΟ να προτείνει κοινή απεργία διαρκείας. Σε καταλήψεις και 24ωρες απεργίες προχωράνε και οι εργαζόμενοι στον ΟΣΕ. Αλλεπάλληλες είναι και οι απεργίες των ταξιτζήδων.

Η συμμετοχή στην 5η Οκτώβρη είναι ανεπανάληπτη, πρόκειται για τη μεγαλύτερη απεργία που έχει κάνει ποτέ η ΑΔΕΔΥ. Κάτω από αυτήν την πίεση, η αποφασισμένη για τις 19/10, 24ωρη πανεργατική απεργία γίνεται 48ωρη 19-20/10. Αλλά η διάθεση της βάσης πάει

Οι εφοριακοί στην πανεργατική απεργία, 19 Οκτώβρη 2011.

πολύ πέρα από τη 48ωρη. Οσοι έλπιζαν με τη 48ωρη να φρενάρουν τη διάθεση πέτυχαν ακριβώς το αντίθετο.

Φθάνοντας στη 48ωρη πανεργατική ο άνεμος της μαζικής απεργίας διαρκείας φυσάει παντού: Οι Δήμοι, που ήδη κλείνουν τρεις σχεδόν βδομάδες καταλήψεων διαρκείας με τα σκουπίδια να έχουν κατακλύσει την πόλη, αποφασίζουν τετραήμερη απεργία σε όλες τις υπηρεσίες. Τα υπουργεία είναι στην πλειοψηφία τους κατειλημμένα έχοντας για μέρες παραλύσει το κέντρο του κρατικού μηχανισμού. Μαζί με τις καταλήψεις παίρνονται αποφάσεις για 48ωρες (ΥΠΠΟ) ή και 10ήμερες απεργίες (ΥΠΕΘΟ). Οι Εφορίες κάνουν τετραήμερη απεργία και οι Τελωνειακοί δεκαήμερη που βγαίνει παράνομη, αλλά συνεχίζει, κόντρα στην τρομοκρατία. Η ΕΡΤ απεργεί καθημερινά μια βδομάδα από τις 13/10. Τα ΕΛΠΕ ξεκινάνε δεκαήμερη απεργία στις 11/10 την οποία τελικά αναστέλλουν μετά από υποσχέσεις «εξαίρεσης».

Οι Συγκοινωνίες κάνουν νέα 48ωρη στις 17-18 Οκτώβρη. Η ΠΟΣ κάνει τριήμερη απεργία 18-19-20/10. Η ΟΤΟΕ καλεί στη 48ωρη πανεργατική και οι εργαζόμενοι στην ΑΤΕ αποφασίζουν επαναλαμβανόμενες 24ωρες. Εκρηκτικό είναι το κλίμα και στους εκπαιδευτικούς, όπου ΕΛΜΕ και Διδασκαλικοί Σύλλογοι αποφασίζουν να κάνουν συνελεύσεις με το τέλος της πανεργατικής για να αποφασίσουν συνέχιση. Η ΔΟΕ κάνει λόγο για πρόταση σε 5νθήμερες επαναλαμβανόμενες με τη λήξη της Πανεργατικής. 24ωρες επαναλαμβανόμενες αποφασίζουν οι υγειονομικοί του ΙΚΑ και επαναλαμβανόμενες στάσεις εργασίας και αποχή οι δικαστικοί υπάλληλοι και δικηγόροι αντίστοιχα. Οι ναυτεργάτες μετατρέπουν τη 48ωρη απεργία σε οκταήμερη από τις 17 ως τις 24/10.

Στις 19 Οκτώβρη, πάνω από μισό εκατομμύριο θα διαδηλώσει στην Αθήνα και άλλοι τόσοι στα συλλαλητήρια σε κάθε μικρή και μεγάλη πόλης της χώρας. Ολόκληρη η εργατική τάξη, σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, συνδικαλισμένη, αλλά και ασυνδικάλιστη, θα απεργήσει παραλύοντας τη χώρα από τις μεγάλες επιχειρήσεις και τις υπηρεσίες μέχρι τα μικρομάγαζα των γειτονιών, καθώς η δυναμική είναι τόσο μεγάλη ώστε συμπαρασύρει τους μαγαζάτορες, τους ελεύθερους επαγγελματίες. Στην επαρχία, οι αγρότες κατέβαιναν με λεωφορεία και αγροτικά από τα χωριά τους για να διαδηλώσουν, από τα Γιάννενα στο Ηράκλειο και από τη Λευκάδα στη Μυτιλήνη.

Ο απεργιακός Οκτώβρης του 2011, όπως και η κορύφωσή του, η 48ωρη Πανεργατική Απεργία 19-20 Οκτωβρίου δεν έχει κανένα ιστορικό προηγούμενο ούτε στο μέγεθος ούτε στα ποιοτικά του χαρακτηριστικά, κυριολεκτικά έσπασε όλα τα ρεκόρ. Και τα ρεκόρ είναι για να σπάνε.

Πώς σπάμε τις αλυσίδες

Εκεί που φτιάχνονται οι αλυσίδες, μέσα στους χώρους δουλειάς, εκεί και θα σπάσουν. Με αυτήν την έννοια, το απεργιακό κίνημα του φθινοπώρου του 2011 με αποκορύφωση τη 48ωρη πανεργατική απεργία, αποτελεί ένα μεγάλο προχώρημα για το εργατικό κίνημα στην Ελλάδα. Από τις μεγάλες συγκεντρώσεις στις πλατείες το καλοκαίρι και από τις μεγάλες πανεργατικές απεργίες διαμαρτυρίας τα δύο τελευταία χρόνια φθάσαμε τον Οκτώβρη στη μαζική απεργία που πήρε χαρακτηριστικά πρωτόγνωρα. Πρόκειται για μια εξέλιξη που δύο εβδομάδες μετά οδήγησε στο γκρέμισμα της κυβέρνησης Παπανδρέου και στο σχηματισμό κυβέρνησης συνεργασίας σπέρνοντας τον πανικό στα χρηματιστήρια και τις άρχουσες τάξεις σε όλο τον κόσμο.

Ολοι όσοι κακοπροαίρετα ή καλοπροαίρετα γκρίνιαζαν μέχρι τώρα για τη «συμμετοχή» των εργαζομένων ή θεωρούσαν τα συνδικάτα «ξεπερασμένα», διαψεύστηκαν οικτρά από τον τρόπο με τον οποίο ο κόσμος συσπειρώθηκε γύρω από το σωματείο του, την ομοσπονδία του, έκανε απεργία και κατέβηκε μαζικά στους δρόμους. Αυτό δεν θα είχε συμβεί χωρίς την ορμητική είσοδο της οργανωμένης βάσης στο προσκήνιο. Το πρώτο μεγάλο προχώρημα που μπορεί να διαπιστώσει κανείς στην απεργιακή έκρηξη του φθινοπώρου είναι ο ρόλος του «από τα κάτω».

Καθοριστικό βήμα σε αυτήν την κατεύθυνση είναι οι χιλιάδες (και είναι κυριολεκτικό) γενικές συνελεύσεις που έγιναν στα περισσότερα σωματεία από άκρη σε άκρη στη χώρα τον Σεπτέμβρη-Οκτώβρη του 2011 και διαφοροποιούν αυτό το ξέσπασμα από τους προηγούμενους αγώνες των τελευταίων δύο χρόνων.

Οι εργαζόμενοι, που είχαν όχι μόνο την αγωνία και οργή για τα νέα μέτρα, αλλά και άποψη και αγωνιστική πρόταση για το τι πρέπει να γίνει – και δεν είχαν πού να την εκφράσουν πέρα από το διπλανό τους – στη γενική συνέλευση ανακάλυπταν ότι δεν είναι οι μόνοι με αυτές τις ανησυχίες. Εφτανε να σηκωθεί κανείς και να προτείνει απεργία ή κατάληψη για να πάρει μαζί του το αμφιθέατρο της συνέλευσης. Η πρώτη κατάληψη που έγινε σε υπουργείο, στο υπουργείο Υγείας, είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Κατάληψη

Στις 9/9, οι εργαζόμενοι κάνουν μονοήμερη κατάληψη στο υπουργείο. Η κινητοποίηση είναι συμβολική, την καλεί το σωματείο, είναι η πρώτη μετά από καιρό και το αίτημα είναι ο Λοβέρδος να ζητήσει συγγνώμη για την φραστική του επίθεση στους δημόσιους υπάλληλους. Όμως, με την ανακοίνωση των νέων μέτρων γίνεται μέσα στο χώρο μαζική συνέλευση. 181 εργαζόμενοι ψηφίζουν επ' αόριστο κατάληψη κόντρα στην πρόταση της ηγεσίας του σωματείου για καθημερινές συνελεύσεις που παίρνει 50 ψήφους και έτσι στις 21/9 ξεκινάει η πρώτη κατάληψη υπουργείου.

Οπου η βάση καταφέρνει να γίνει γενική συνέλευση, εκφράζεται οργισμένα και με τη μαζική συμμετοχή της καταφέρνει να πάρει αποφάσεις κλιμάκωσης. Κάτω από αυτήν την πίεση οι ηγεσίες ευθυγραμμίζονται. Ομως μαζί με αυτήν τους την υποχώρηση, αρχίζουν και οι ντρίπλες και όλες οι προσπάθειες να επανακτήσουν τον έλεγχο. Η πρώτη αυτή κατάληψη στο υπουργείο Υγείας, ενώ είναι «επ' αόριστον» θα ανασταλεί μετά από τρεις μέρες, όταν το ΔΣ καταφέρνει να «πείσει» τη βάση μετά από αρκετές συνελεύσεις, να σταματήσει η κατάληψη γιατί «είμαστε μόνοι μας» και να δοθεί εξουσιοδότηση στο ΔΣ για νέες αποφάσεις.

Πανεργατική, 19 Οκτώβρη 2011.

Όμως τα νέα περνάνε από τον ένα χώρο στον άλλο σαν μεταδοτικός ιός που εξαπλώνεται με την ταχύτητα του φωτός. Μέχρι να προλάβει να κλείσει η κατάληψη στο Υγείας, ξεκινάνε καταλήψεις μια σειρά άλλα υπουργεία, με παρόμοια διαδικασία κίνησης της βάσης. Ετσι, η «αναστολή» δεν κρατά και πολύ καθώς ο αγώνας πλαταίνει και οι εργαζόμενοι του υπουργείου Υγείας ξαναβγαίνουν σε κατάληψη. Με τον ίδιο τρόπο προχωράνε τα πράγματα στους δήμους, τα νοσοκομεία, την ΕΡΤ και μια σειρά άλλους χώρους.

Οι συχνές τακτικές συνελεύσεις είναι καθοριστικό ζήτημα προκειμένου η βάση να μπορεί να διατηρεί το έλεγχο στην υλοποίηση των αποφάσεων από τη μία στην άλλη. Όμως, μέσα στις συνελεύσεις προκύπτει η ανάγκη το πιο μαχητικό κομμάτι μέσα σε κάθε χώρο να οργανωθεί για να αντιμετωπίσει από τη μια πλευρά την οργάνωση του αγώνα – την ενημέρωση, την περιφρούρηση, το μοίρασμα υλικού, το πανώ της διαδήλωσης – και από την άλλη να ξεπερνάει τις τρικλοποδιές των συνδικαλιστικών ηγεσιών.

Την ανάγκη αυτή έρχονται να καλύψουν οι απεργιακές επιτροπές, οι επιτροπές βάσης που δημιουργούνται σε πολλούς χώρους με αποφάσεις των γενικών συνελεύσεων. Η Αργυρώ Κοτζαμπασάκη, νοσηλεύτρια στο Ιπποκράτειο μετέφερε στη συνέλευση της ΕΠΑΣΣ τη διαφορά που κάνει η ύπαρξη ή όχι απεργιακής επιτροπής: «*Στη συνέλευσή μας υπήρχε μια απίστευτη εικόνα. Συνάδελφοι και συναδέλφισσες να μην κουνιούνται από τη θέση τους, γιατί όλοι τους (η πλειοψηφία του ΔΣ) πρότειναν αναστολή και δεν φαινόταν να υπάρχει κανείς να προτείνει οργανωμένα πώς συνεχίζουμε. Όταν συστήνεται και λειτουργεί απεργιακή επιτροπή πάει με πλαίσιο οργανωμένα και προτείνει τη δράση. Ο κόσμος που κινητοποιείται και έχει δώσει όλες αυτές τις μάχες, πρώτος είναι που θα στηρίξει*».

Συντονισμός

Ο συντονισμός του από τα κάτω αποτελεί επίσης καθοριστικό σημείο κλιμάκωσης στο κίνημα του φθινοπώρου. Στους ΟΤΑ υπάρχουν τουλάχιστον δύο μεγάλοι συντονισμοί, ένας των οκτώ σωματείων στη Βόρεια Αθήνα και αυτός των σωματείων της Θεσσαλονίκης (ενώ επιχειρήθηκε και ένας στους δήμους του Πειραιά), που πήραν αποφάσεις, επέκτειναν, οργάνωσαν και κλιμάκωσαν κινητοποιήσεις από κοινού, βάζοντας φοβερή πίεση στην ηγεσία της ΠΟΕ-ΟΤΑ. Στην ΠΟΕΔΗΝ, υπήρξε ο συντονισμός των πέντε σωματείων Πειραιά-Δυτικής Αθήνας που πρακτικά έβαλε το φυτίλι και ακολούθησε ο συντονισμός του Αγίου Σάββα στα νοσοκομεία του τριγώνου των Αμπελοκήπων. Η ηγεσία της ΠΟΕΔΗΝ αναγκάστηκε να κάνει στροφή 180 μοιρών και να καλέσει απεργίες.

Ο συντονισμός των υπό κατάργηση Οργανισμών, ο συντονισμός των Δομών Ψυχικής Υγείας και Εξάρτησης κινητοποίησαν δεκάδες σωματεία, αλλά και μικρούς χώρους, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να απεργήσουν και να κατέβουν στο δρόμο. Στις συγκοινωνίες, τα συνδικάτα ήδη από πέρσι είχαν προχωρήσει σε συντονισμό και κοινές απεργίες, που έπαιξαν προωθητικό ρόλο, δυνάμωσαν τον απεργιακό αγώνα και ανέβασαν την αυτοπεποίθηση των εργαζομένων – σε αυτήν την περίπτωση, ένας συντονισμός των ηγεσιών, που όμως προέκυψε από την πίεση της βάσης.

Αυτή η οργάνωση του κόσμου από τα κάτω έδωσε τη δυνατότητα να κλιμακωθεί ο αγώνας με καταλήψεις και απεργίες διαρκείας, καθημερινές στάσεις, επίσημες και ανεπίσημες σε μια σειρά από χώρους – με πιο τρανταχτό παράδειγμα τους ΟΤΑ. Σε σύγκρουση με τη γκρίνια των συνδικαλιστικών ηγεσιών, ότι ο κόσμος «δεν θέλει να χάσει μεροκάματα», ο κόσμος «θα κουραστεί», οι οργανωμένοι αγώνες διαρκείας λειτουργούν απελευθερωτικά και χαλυβδώνουν τον αγώνα. Για τρεις σχεδόν βδομάδες η συμμετοχή και η σκληρή περιφρούρηση της απεργίας στους ΟΤΑ ήταν τέτοια ώστε δεν μπόρεσε σε μια ολόκληρη χώρα να μαζευτεί έστω και μια σακούλα σκουπιδιών.

Οι στρατιές των δεκάδων χιλιάδων διαδηλωτών των ΟΤΑ που διαδήλωσαν στην πανεργατική απεργία είναι ένα τρανταχτό παράδειγμα αυτής της απελευθερωτικής δύναμης. Ενα άλλο, είναι το μηδενικό αποτέλεσμα όλων των σχεδίων της κυβέρνησης να κλείσει την απεργία με τρομοκρατία, ΜΑΤ, επιστράτευση, απειλές ιδιωτικοποίησης και ιδιωτικές εταιρίες – που έπεσαν όλες στο κενό. Δεν υπάρχει κανείς που να μπορεί να ισχυριστεί ότι αυτή η απεργία έκλεισε λόγω «κούρασης» ή ότι «νίκησε η κυβέρνηση». Η απεργία έκλεισε όταν το αποφάσισε η συνδικαλιστική ηγεσία ή για να το πούμε αλλιώς, όταν η οργάνωση της βάσης δεν φάνηκε αρκετή να ξεπεράσει τα όρια της ηγεσίας της – παρά το γεγονός ότι 13 σωματεία τάχθηκαν ως το τέλος για τη συνέχιση της απεργίας.

Και εδώ, ας σταθούμε στο ζήτημα των συνδικαλιστικών ηγεσιών. Το πρώτο που μπορεί να παρατηρήσει κανείς είναι ότι η κοινή απεργιακή έκρηξη από τα κάτω σε τόσους χώρους σχεδόν ταυτόχρονα, τροφοδοτήθηκε, όχι μόνο από το ολομέτωπο της επίθεσης της κυβέρνησης, αλλά και λόγω της ανεπάρκειας των συνδικαλιστικών ηγεσιών. Ακόμα και μέσα σε νέες συνθήκες, συνέχιζαν – και πολλές συνεχίζουν ακόμα – να είναι προσκολλημένες στον παλιό τρόπο λειτουργίας, δηλαδή να τάζουν στους εργαζόμενους «εξαιρέσεις» και «δεσμεύσεις» που παίρνουν, αλλά πλέον μόνο στα λόγια, από πανικόβλητους υπουργούς που τρέχουν να κερδίσουν χρόνο.

Το ότι αυτό ο τρόπος πια δεν δουλεύει, φάνηκε πολύ καθαρά με το τι συνέβη με το ενιαίο μισθολόγιο. Στις 22 Αυγούστου οι εφοριακοί και οι τελωνειακοί ανέστειλαν την προγραμματισμένη απεργία τους, καθώς ο Βενιζέλος διαβε-

Απεργοί κάτω από το κατειλημμένο Υπουργείο Εσωτερικών.

βαίωσε τις ηγεσίες τους ότι οι υπάλληλοι που υπάγονται στο υπ. Οικονομικών θα εξαιρεθούν από το ενιαίο μισθολόγιο και θα ισχύσει για αυτούς ειδικό καθεστώς. Μάλιστα, η φόρμουλα εξαίρεσης που χρησιμοποιήθηκε για τους εφοριακούς άρχισε να συζητιέται ανεπίσημα σαν αντικείμενο διαπραγμάτευσης και για άλλους κλάδους και στο τέλος, κεντρικά ανάμεσα σε ΑΔΕΔΥ και κυβέρνηση, συνολικά για όλους τους δημόσιους υπάλληλους.

Αυτή η εικόνα ανατράπηκε μετά τις 16 Σεπτεμβρίου οπότε ο Βενιζέλος, έχοντας πιο πριν προσπαθήσει να αναπαραστήσει άδοξα το «σκληρό διαπραγματευτή» στην συνάντηση υπουργών Οικονομικών στην Πολωνία τρώει πόρτα και επιστρέφει με την ουρά στα σκέλια για να ανακοινώσει ένα μπαράζ νέων επιθέσεων: το νέο φόρο στα ακίνητα, τις περικοπές στο νέο μισθολόγιο των δημοσίων υπαλλήλων χωρίς εξαιρέσεις, την επιτάχυνση των αποκρατικοποιήσεων και λίγο μετά την εφεδρεία.

Η Τρόικα είναι εξοργισμένη με τη στάση της κυβέρνησης. Τις ίδιες μέρες, η επικεφαλής του ΔΝΤ Λαγκάρντ, ερωτώμενη για την Ελλάδα επαναλαμβάνει τρεις φορές: «Implementation, implementation, implementation», τρεις φορές τη λέξη «Εφαρμογή». Οι αντιφάσεις και οι αδυναμίες της κυβέρνησης αναβλύζουν για ακόμα μια φορά στην επιφάνεια: Δύο χρόνια τώρα, ψηφίζει νόμους και παίρνει αποφάσεις που στην πλειοψηφία τους αδυνατεί να εφαρμόσει στην πράξη, καθώς τρέχει να συμβιβαστεί είτε αντιμέτωπη με ένα πολύ ισχυρό κλάδο, πχ τη ΓΕΝΟΠ, είτε θέλοντας να αποφύγει την πολυμέτωπη σύγκρουση με χώρους που βρίσκονται ταυτόχρονα σε αναβρασμό.

"Εξαιρέσεις";

Ο συμβιβασμός του Βενιζέλου στις 22 Αυγούστου με την «εξαίρεση» του μισθολογίου υπουργείου Οικονομικών είναι ένα τέτοιο παράδειγμα και δεν είναι τυχαίο ότι συμβαίνει την ίδια στιγμή που ξεσπάνε οι φοιτητικές καταλήψεις ενάντια στην εφαρμογή του νόμου Διαμαντοπούλου που ψηφίζεται στις 24 Αυγούστου. Και δεν είναι το μόνο. Οι ιδιωτικοποιήσεις εξακολουθούν να είναι σχεδόν καθ' ολοκληρία στα χαρτιά, μήνες μετά την ψήφιση του Εφαρμοστικού νόμου. Στην πραγματικότητα, η κυβέρνηση επί δύο χρόνια το μόνο που έχει πετύχει είναι να πάρει μερικές ανάσες από το σφυροκόπημα, καλλιεργώντας την υπόσχεση σε μια σειρά κλάδους ότι είναι η «εξαίρεση» ή η το ζήτημά τους θα «πάει για αργότερα».

Η κολοτούμπα του Βενιζέλου άφησε ξεκρέμαστους τους γραφειοκράτες. Οι συνδικαλιστικές ηγεσίες βρέθηκαν αντιμέτωπες με την οργή του κόσμου – που τους προηγούμενους μήνες είχαν καταφέρει να κατευνάσουν μια, δύο και τρεις φορές με φρούδες υποσχέσεις – χωρίς να έχουν να αντιπροτείνουν απολύτως τίποτα. Αναγκάστηκαν να συρθούν σε κινητοποιήσεις καθώς απέναντι στη συντεχνιακή λογική του «να τα πάρουμε εμείς», η βάση αντέταξε το «όλοι μαζί». Και απέναντι στο «εξουσιοδοτήστε το ΔΣ» αντέταξε το «γενική συνέλευση και κατάληψη τώρα».

Συνοψίζοντας, με την ανακοίνωση των νέων μέτρων η κυβέρνηση ΓΑΠ έκανε την απόπειρα να βγει από αυτή τη μέγγενη τρόικας και εργατικού κινήματος με μια μετωπική επίθεση στο δεύτερο. Αλλά το μόνο που κατάφερε ήταν να πετύχει μια ακόμα πιο σφοδρή αντεπίθεση που στις αρχές του Νοέμβρη κατάφερε να τη γκρεμίσει, δημιουργώντας τη μεγαλύτερη πολιτική κρίση των τελευταίων δύο χρόνων.

Αυτή η νέα δυναμική δεν σημαίνει ότι οι συνδικαλιστικές ηγεσίες «μας τελείωσαν», κάθε άλλο. Πολλές από αυτές, ταρακουνημένες από τις εξελίξεις, έτρεξαν να καλύψουν το κενό. Ομοσπονδίες, όπως η ΠΟΕΔΗΝ, μόλις είδαν ότι ο κόσμος έχει αρχίσει να ξεπερνάει από τα κάτω την απραξία τους, άρχισαν να καλούν απεργίες. Κάτω από την ίδια πίεση, έφθασαν στο σημείο να κάνουν πολυήμερες απεργίες η ΠΟΕ-ΟΤΑ, η ΟΤΥΕ στα Τελωνεία, η ΟΣΥΟ στο υπουργείο Οικονομικών – και βέβαια η ΓΣΕΕ του Παναγόπουλου και η ΑΔΕΔΥ να καλούν τη δεύτερη 48ωρη πανεργατική σε τέσσερις μήνες.

Αυτό είναι θετική και όχι αρνητική εξέλιξη. Θα ήταν δύσκολο να χαρακτηρίσει κανείς σήμερα τη 48ωρη απεργία ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ 19-20 Οκτώβρη ή την απεργία της ΠΟΕ-ΟΤΑ «αρνητική εξέλιξη». Πρώτον, γιατί σε όλες τις περιπτώσεις οδηγήθηκαν σε αυτές τις αποφάσεις κάτω από το θέλω και την πίεση της βάσης. Και δεύτερον, γιατί οι απεργίες δεν λειτουργούν εκτονωτικά, αλλά αντίθετα δημιουργούν νέες εμπειρίες και δυναμική που ενισχύει τη βάση. Κάθε νέο απεργιακό ντεμαράζ που κάνουν οι γραφειοκράτες για να προλάβουν ή να ανακόψουν μια νέα έκρηξη της βάσης λειτουργεί εις βάρος του ελέγχου που έχουν μέσα στα συνδικάτα και αποτελεί βήμα για να περνάει ο έλεγχος όλο και περισσότερο στη βάση.

Αυτό το έδειξαν ολοκάθαρα οι συνταρακτικές μέρες του φθινοπώρου. Η αλληλεγγύη και η συμπαράσταση ανάμεσα στους εργαζόμενους πήρε μορφές που είχαν δεκαετίες να συμβούν. Ο τεχνητός διαχωρισμός ανάμεσα σε εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα και δημόσιου έσπασε όχι μόνο στην Πανεργατική, αλλά κάθε φορά που ένας κλάδος συναντούσε τον άλλο διαδηλώνοντας στους δρόμους της Αθήνας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τα γεγονότα της 13/10:

Η απεργιακή συγκέντρωση των νοσοκομείων στην Αριστοτέλους ξεκινάει με τη συμμετοχή των απεργών των υπουργείων Υγείας και Εμπορίου. Οι απεργοί του υπ. Εμπορίου, ειδικότερα, έχουν πάρει απόφαση συνέλευσης να συμμετάσχουν καθημερινά στις κινητοποιήσεις

όλων των άλλων κλάδων. Όταν η πορεία των νοσοκομείων ξεκινάει, σε αυτήν εισχωρεί το μπλοκ των ΟΤΑ που εκείνη την ώρα ψάχνει τον Καστανίδη στους δρόμους της Αθήνας. Λίγο αργότερα στην Κλαυθμώνος μπαίνει στην πορεία το μπλοκ των υπό κατάργηση οργανισμών και τέλος στο Σύνταγμα τους υποδέχονται οι απεργοί του ΜΕΤΡΟ. Στο μεταξύ οι απεργοί του υπουργείου Εσωτερικών, σε συμπαράσταση των ΟΤΑ αποφασίζουν να μην παραχωρήσουν στον Καστανίδη το υπουργείο για συνέντευξη τύπου, το ίδιο και οι καταληψίες της Γενικής Γραμματείας Ισότητας!

Εργατικός έλεγχος

Θα μπορούσαν να γεμίσουν σελίδες με τα δεκάδες περιστατικά αλληλεγγύης που συνέβησαν τις μέρες των απεργιών, αλλά η περίπτωση των ιδιωτικών συνεργείων καθαριότητας με τα οποία η κυβέρνηση προσπάθησε να σπάσει την απεργία των ΟΤΑ, δείχνει το πολιτικό προχώρημα του κινήματος: Σε δελτίο τύπου που εκδίδει η ΠΟΕ ΟΤΑ στις 18/10 ευχαριστεί την Ενωση Μεταναστών Εργατών ΕΜΕ, την Πακιστανική Κοινότητα και τους Αφγανούς πρόσφυγες για το ρόλο που έπαιξαν να μπλοκάρουν τα ιδιωτικά συνεργεία καθαριότητας που χρησιμοποιούσαν ανασφάλιστους μετανάστες. Την άλλη μέρα το πρωί, οι ίδιοι μετανάστες θα διαδηλώσουν με το μπλοκ της ΕΜΕ και της ΚΕΕΡΦΑ στο Μουσείο.

Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά, η απεργία διαρκείας, η κατάληψη του χώρου εργασίας και η περιφρούρησή του, η λειτουργία μαζικών συνελεύσεων και επιτροπών βάσης, ο συντονισμός αυτών μεταξύ τους, είναι μια νέα μαζική κοινή εμπειρία για δεκάδες χιλιάδες εργαζόμενους και θα σημαδέψει ανεξίτηλα τη συνέχεια της ταξικής πάλης στην Ελλάδα. Σαν παιδί που αρχίζει να αισθάνεται τη δύναμή του, η εργατική τάξη αρχίζει να ανακαλύπτει τη δική της δύναμη, να κατεβάζει τα ρολά και να ακινητοποιεί την κοινωνία όταν το τολμήσει, αρχίζει να ανακαλύπτει τον εργατικό έλεγχο.

Η απόφαση της ΓΕΝΟΠ ΔΕΗ να εμποδίσει στην πράξη την έκδοση των λογαριασμών ή αργότερα το κόψιμο του ρεύματος σε όποιον δεν πληρώνει το χαράτσι είναι ένα παράδειγμα του τι σημαίνει η δύναμη των εργατών να μπλοκάρουν τον έλεγχο των από πάνω και να επιβάλλουν δικό τους έλεγχο. Το άτυπο μπλοκάρισμα των καταλόγων της εφεδρείας σε μια σειρά από υπουργεία, δήμους και οργανισμούς, ακόμα ένα. Η απόφαση της συνέλευσης των εργαζόμενων καταληψιών της ΕΛ.ΣΤΑΤ. να μην παραδώσει τα στοιχεία για το έλλειμμα στους τροϊκανούς, ένα άλλο. Η αδυναμία του υπουργείου Οικονομικών να καταθέσει προσχέδιο προϋπολογισμού μέσα στον Οκτώβρη, το ίδιο. Η εικόνα του επί μέρες κατειλημμένου υπουργείου Οικονομικών, ακριβώς απέναντι από τη Βουλή, είναι το σύμβολο του τι σημαίνει ένας Βενιζέλος που βρυχάται, αλλά δεν μπορεί να ελέγξει τίποτα, ούτε το ίδιο του το υπουργείο.

Το Υπουργείο Οικονομικών στο Σύνταγμα υπό κατάληψη.

Μέσα σε τέτοιες συνθήκες αποσάθρωσης των από πάνω και κίνησης των από κάτω, η ιδέα ότι οι ίδιοι οι εργαζόμενοι μπορούν να ελέγχουν την παραγωγή στο χώρο εργασίας τους και να αποφασίζουν οι ίδιοι για τις τύχες τους η ιδέα του εργατικού ελέγχου, μοιάζει πολύ πιο ρεαλιστική απ' ό,τι πριν, μπαίνει στην ημερήσια διάταξη. Στην πραγματικότητα ο εργατικός έλεγχος προβάλλει αναγκαίος.

Αναγκαίος για τους 800 εργαζόμενους στην Ελευθεροτυπία που απειλούνται να χάσουν τις δουλειές τους επειδή θα κλείσει η επιχείρηση – αναγκαίος σε όλες τις επιχειρήσεις που κλείνουν. Αναγκαίος για τους εργαζόμενους των νοσοκομείων, των οργανισμών, των υπηρεσιών, των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που η κυβέρνηση απειλεί να συγχωνεύσει και να κλείσει. Αναγκαίος, εν τέλει, για ολόκληρη την κοινωνία. Δεν είναι τυχαίο ότι το σύνθημα «χωρίς εσένα γρανάζι δεν γυρνά, εργάτη μπορείς χωρίς αφεντικά» ήταν από αυτά που φωνάχτηκαν περισσότερο στα απεργιακά συλλαλητήρια.

Ετσι τον Οκτώβρη, δίπλα στα ζητήματα της διαγραφής του χρέους, της εξόδου από την ΕΕ και την ΟΝΕ, της κρατικοποίησης των τραπεζών, σε μια σειρά από χώρους αρχίζει να συζητιέται και να ωριμάζει η πρόταση του εργατικού ελέγχου σαν το μοναδικό εχέγγυο για να μπορέσουμε να σώσουμε την κοινωνία από το «Χάος», κατά τη Λιμπερασιόν, που δημιουργεί η κρίση του καπιταλισμού. Η απόφαση των νοσοκομειακών γιατρών του Κιλκίς, λίγο πριν τις 18 Οκτώβρη, είναι χαρακτηριστική από αυτήν την άποψη:

«Μόνες αρμόδιες για το δέον γενέσθαι στα νοσοκομεία της χώρας θα είναι πλέον οι συνελεύσεις των εργαζομένων σε αυτά, οι οποίες και θα αποφασίζουν με κριτήρια αμιγώς κοινωνικά και επιστημονικά. Αν η κυβέρνηση αρνηθεί την οικονομική στήριξή της στο Ε.Σ.Υ. και για όσο μικρό διάστημα παραμείνει στην εξουσία, οι ανάγκες μας θα καλυφθούν με την αλληλέγγυα στάση μας και την στήριξη της τοπικής κοινωνίας, όπως έχει επανειλημμένα συμβεί σε επαναστατικές περιόδους...».

Στο ίδιο μήκος κύματος και η ανακοίνωση της Επιτροπής Κατάληψης του νοσοκομείου Μυτιλήνης. Δέκα μέρες μετά την πανεργατική, η ανακοίνωση μοιράστηκε στην παρέλαση στις 28 Οκτωβρίου και αναφέρει: *«Με την κατάληψή μας στέλνουμε το μήνυμα ότι οι εργαζόμενοι στο νοσοκομείο Μυτιλήνης αντιστέκονται. Το νοσοκομείο της Μυτιλήνης περνά στη διαχείριση αυτών που χρόνια τώρα το στηρίζουν με τον ιδρώτα τους...».*

Είναι προφανές ότι, όπως η επίθεση των από πάνω θα ενταθεί το επόμενο διάστημα, το ίδιο θα συμβεί με τους αγώνες. Το ποτάμι δεν γυρίζει πίσω, αντίθετα φουσκώνει. Αυτοί οι αγώνες θα χρειαστούν τη γενίκευση και την αντικαπιταλιστική προοπτική που βάζει το ΣΕΚ και η ΑΝΤΑΡΣΥΑ σαν τη μόνη διέξοδο στο χρεοκοπημένο σύστημα του καπιταλισμού.

Όχι μόνο στο πρόγραμμα, αλλά και στην πράξη στηρίζοντας, προωθώντας, συντονίζοντας όλες τις απεργιακές ανταρσίες στην κατεύθυνση της μαζικής απεργίας, οργανώνοντας τη δύναμη του από τα κάτω, προωθώντας τον εργατικό έλεγχο, οργανώνοντας άτομο το άτομο, την πρωτοπορία αυτού του κινήματος στις γραμμές της επανάστασης και της ανατροπής. ■

η ΑΝΤ.ΑΡ.ΣΥ.Α μετά τη συνδιάσκεψη

Η Συνδιάσκεψη της ΑΝΤΑΡΣΥΑ που πραγματοποιήθηκε το διήμερο 29 και 30 Οκτώβρη στο Συνεδριακό Κέντρο του Δήμου Περιστερίου αποτέλεσε τον πιο σημαντικό σταθμό στη συγκρότηση της επαναστατικής Αριστεράς στην Ελλάδα εδώ και πολλές δεκαετίες.

Για πρώτη φορά, αγωνίστριες και αγωνιστές από πλήθος κοινωνικών χώρων αλλά και από πολλά και διαφορετικά ρυάκια της επαναστατικής και αντικαπιταλιστικής Αριστεράς, συναντήθηκαν σε μια ενιαία πολιτική και οργανωτική διαδικασία, μετά από έναν γύρο μαζικών συνελεύσεων όπου συζήτησαν τις πολιτικές θέσεις και εξέλεξαν αντιπροσώπους. Συνολικά, η ΑΝΤΑΡΣΥΑ αριθμεί πλέον 3.000 μέλη: τα 2.600 από αυτά πήραν μέρος στις προσυνεδριακές διαδικασίες και οι αντιπρόσωποι στο Συνέδριο ξεπέρασαν τους 900. Κοινή πεποίθηση των συνέδρων ήταν ότι η περίοδος που διανύουμε και θα διανύσουμε είναι ιστορική: το βάθος της καπιταλιστικής κρίσης είναι τέτοιο που δεν επιτρέπει εύκολες πολιτικές διεξόδους, ενώ η ελληνική κυρίαρχη τάξη είναι πιασμένη στη μέγγενη μιας πρωτοφανούς οικονομικής κρίσης και μιας εκρηκτικής εργατικής αντίστασης. Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ θα έχει το επόμενο διάστημα να αναμετρηθεί (ίσως και γρηγορότερα απ' ό,τι το επιθυμούσαμε) με τις μεγάλες προκλήσεις για τις οποίες δημιουργήθηκε.

Η σημαντικότερη παρακαταθήκη της Συνδιάσκεψης ήταν η καθαρή εικόνα πως το δυναμικό που συσπειρώνεται στην ΑΝΤΑΡΣΥΑ είναι κομμάτι όλων των μαχών που ξέσπασαν το προηγούμενο διάστημα και μπορεί να τις επηρεάσει αποφασιστικά. Οι πρωτοφανείς απεργιακές συγκεντρώσεις της 19-20 Οκτώβρη όχι μόνο στις μεγάλες πόλεις αλλά κυριολεκτικά σε κάθε γωνιά της Ελλάδας, αλλά και η γενικευμένη εξέγερση όπως αυτή εκφράστηκε στις παρελάσεις της 28ης Οκτωβρίου, εκφράστηκαν με την παρουσία αντιπροσώπων και επιτροπών της ΑΝΤΑΡΣΥΑ από όλα τα μήκη και τα πλάτη της επικράτειας. Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για το εύρος των εργατικών χώρων και των κοινωνικών αντιστάσεων που εκπροσωπήθηκαν στη Συνδιάσκεψη: ήταν εκεί απεργοί των Δήμων που αναμετρήθηκαν σκληρά με την κυβέρνηση και τους απεργοσπαστικούς της μηχανισμούς, καταληψίες εργαζόμενοι των Υπουργείων και του Δημοσίου ενάντια στην εφεδρεία και τις απολύσεις, αγωνιστές από τους χώρους της Υγείας και της Παιδείας, εργαζόμενοι και συνδικαλιστές από μικρούς και μεγαλύτερους χώρους του ιδιωτικού τομέα.

Και φυσικά στη Συνδιάσκεψη ήταν φανερά τα ίχνη των μεγάλων πολιτικών μαχών που έδωσε η ΑΝΤΑΡΣΥΑ τους προηγούμενους μήνες, είτε εκλογικών (στη διαδικασία συμμετείχαν πλήθος εκλεγμένων δημοτικών και περιφερειακών συμβούλων με σχήματα της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς) είτε αντιρατσιστικών και αντιφασιστικών είτε πολλών άλλων. Οι χαιρετισμοί του Τζαβέντ Ασλάμ, προέδρου της Πακιστανικής Κοινότητας, καθώς και εκπροσώπου της τουρκικής ριζοσπαστικής Αριστεράς, έδωσαν το διεθνιστικό στίγμα της Αριστεράς που χτίζει σήμερα η ΑΝΤΑΡΣΥΑ.

Πολιτική συζήτηση

Τα ερωτήματα στα οποία κλήθηκε να απαντήσει η Συνδιάσκεψη είναι επείγοντα: Ποιά είναι τα επόμενα βήματα για το κίνημα ενάντια στο Μνημόνιο; Ποιά είναι η εναλλακτική λύση που μπορούμε να αντιπαραθέσουμε σήμερα στη διαφαινόμενη «κυβέρνηση εθνικής ενότητας» των πολιτικών δυνάμεων του Μνημονίου; Ποιός είναι ο ρόλος της ΑΝΤΑΡΣΥΑ στη συνέχεια του κινήματος και με ποιές συμμαχίες θα πρέπει να προχωρήσει;

Η πολιτική συμβολή των συντρόφων και συντροφισσών του ΣΕΚ στην απάντηση αυτών των ερωτημάτων περιείχε τους εξής άξονες: είμαστε μάρτυρες μιας παρατεταμένης εργατικής αντίστασης ενάντια στα μέτρα της κυβέρνησης, της Τρόικας και των εργοδοτών. Το οργανωμένο εργατικό κίνημα αποτελεί τη ραχοκοκκαλιά του ευρύτερου κινήματος κατά του Μνημονίου, γεγονός που διαφοροποιεί κρίσιμα το ελληνικό κίνημα από το τι συμβαίνει σε άλλες χώρες (διαδηλώσεις αγανακτισμένων στην Ισπανία, καταλήψεις στην Αμερική, κλπ) και αναβαθμίζει τις πολιτικές του δυνατότητες. Οι καταλήψεις των Υπουργείων, η άμεση δράση των εργατών της ΔΕΗ ενάντια στα χαράτσια, ο ξεσηκωμός στους χώρους για την απεργία της 19-20 Οκτώβρη μας δίνουν ένα πρώτο δείγμα του τι σημαίνει «εργατικός έλεγχος» από τα κάτω, όχι μόνο για τη νικηφόρα οργάνωση της αντίστασης αλλά και για μια συνολική εναλλακτική λύση στο χάος της χρεοκοπίας της ελληνικής κυρίαρχης τάξης.

Με αυτά σαν δεδομένα, η αντικαπιταλιστική Αριστερά πρέπει να στηρίξει και να βαθύνει όλες αυτές τις αντιστάσεις, επιμένοντας πως η λύση δεν βρίσκεται στις κάλπες και σε μια αριστερή κοινοβουλευτική πλειοψηφία κατά του Μνημονίου που θα ασκήσει κυβερνητική εξουσία, αλλά στην αντικαπιταλιστική ανατροπή. Το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα της ΑΝΤΑΡΣΥΑ (στάση πληρωμών του χρέους, ρήξη με ευρώ και ΕΕ, κρατικοποίηση των τραπεζών με εργατικό έλεγχο, απαγόρευση των απολύσεων) είναι ο τρόπος ώστε η εργατική τάξη να κάνει πολιτική στο σήμερα, να απαντάει στα τρομοκρατικά διλήμματα των από πάνω και να ετοιμάζεται προκειμένου να το επιβάλλει η ίδια μέσα από τις δομές του δικού της κινήματος.

Προφανώς, στη Συνδιάσκεψη κατατέθηκαν και διαφορετικές απόψεις. Εκφράστηκε η άποψη για συγκρότηση «αριστερού μετώπου» με δυνάμεις του ΣΥΝ, του ΣΥΡΙΖΑ και του ΚΚΕ. Το πο-

Στιγμιότυπο από ψηφοφορία στην πρώτη Συνδιάσκεψη της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, 29 - 30 Οκτώβρη.

λιτικό αυτό σχέδιο πάσχει από δύο πλευρές: στο πεδίο της κοινής δράσης είναι υπερβολικά στενό, καθιστά δηλαδή προνομιακούς συμμάχους της ΑΝΤΑΡΣΥΑ κάποια κομμάτια της Αριστεράς τη στιγμή που οι κινηματικές δράσεις θα πρέπει σήμερα να πετυχαίνουν μια πολύ ευρύτερη ενότητα. Η επίθεση του ΠΑΣΟΚ στην εργατική τάξη απελευθερώνει πλατιές δυνάμεις που το προηγούμενο διάστημα συσπειρώνονταν στη σοσιαλδημοκρατία: η Αριστερά πρέπει να επιδιώκει (και όχι να αποκλείει) την κοινή δράση με αυτά τα κομμάτια στη βάση των μαχητικών μορφών πάλης που το ίδιο το κίνημα αναδεικνύει (καταλήψεις εργατικών χώρων, απεργίες διαρκείας, κλπ).

Την ίδια στιγμή, το πολιτικό σχέδιο του «αριστερού μετώπου» φλερτάρει με τη διάχυση του αντικαπιταλισμού. Το πόσο μακριά μπορεί να πάει αυτή η διάχυση είναι ανοιχτό: από ένα ευρύ πατριωτικό μέτωπο ενάντια στην «ξένη κατοχή» μέχρι τη συμμετοχή σε μια λαϊκομετωπική κυβέρνηση ενάντια στο Μνημόνιο. Το πολιτικό σχέδιο του «αριστερού μετώπου» τέθηκε σε ψηφοφορία ως «τροποποίηση» στην απόφαση της Συνδιάσκεψης και μειοψήφισε (συγκέντρωσε λιγότερο από το 20% των συνέδρων). Τα πολιτικά κείμενα των Θέσεων και της Απόφασης της Συνδιάσκεψης ψηφίστηκαν ομόφωνα ή με συντριπτική πλειοψηφία.

Οργανωτική συγκρότηση

Στα ζητήματα της οργανωτικής της συγκρότησης, η ΑΝΤΑΡΣΥΑ έκανε περαιτέρω βήματα για μια πιο αποτελεσματική και ταυτόχρονα δημοκρατική λειτουργία. Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ αναγνωρίζει τις οργανωμένες συνιστώσες που την απαρτίζουν, αλλά ταυτόχρονα επιδιώκει τη δημοκρατική λειτουργία για τους χιλιάδες ανένταχτους αγωνιστές που θέλει να συσπειρώσει στις γραμμές της. Γι' αυτό προκρίθηκε η αρχή «ένα μέλος μία ψήφος» στις διαδικασίες της. Ωστόσο, κοινή πεποίθηση ήταν ότι τα προχωρήματα της ΑΝΤΑΡΣΥΑ δεν θα προέλθουν από τη μετατροπή της σε αρένα ψηφοφοριών (ιδίως με πρωτοβουλία των οργανωμένων συνιστωσών της), αλλά από έναν συνδυασμό συναινέσεων και πλατιών πλειοψηφιών. Γι' αυτό και παρέμεινε η οργανωτική αρχή της διευρυμένης πλειοψηφίας (πάνω από 2/3) για αποφάσεις σε κεντρικά πολιτικά ζητήματα.

Η ανάγκη για ωριμότητα των οργανωμένων συνιστωσών της ΑΝΤΑΡΣΥΑ προκειμένου να μην τραυματιστεί η ενότητα του δυναμικού της αναδείχτηκε από την μη επίτευξη συναίνεσης στην εκλογή του 21μελούς κεντρικού της Συντονιστικού. Μια διαδικασία ψηφοφορίας με κάλπη (όπως έδειξε η εμπειρία) δεν σημαίνει απαραίτητα και τη «δημοκρατία των μελών»· μπορεί κάλλιστα να σημάνει οργανωτικούς αποκλεισμούς και αποτύπωση συσχετισμών. Οι οργανωμένες δυνάμεις της ΑΝΤΑΡΣΥΑ και οι ανένταχτοι αγωνιστές της πρέπει συνεχώς να περιφρουρούν την ομαλή της ανάπτυξη, να παρεμβαίνουν θετικά για την αποκατάσταση της αναλογικότητας και, το σημαντικότερο, να ανοίξουν τις πόρτες της ΑΝΤΑΡΣΥΑ σε φρέσκιες δυνάμεις του κινήματος: αυτός είναι και ο μόνος δρόμος η αντικαπιταλιστική Αριστερά να υπερβεί τις πολιτικές και οργανωτικές της αδυναμίες.

Το επόμενο διάστημα, οι τοπικές και οι κλαδικές επιτροπές της ΑΝΤΑΡΣΥΑ έχουν να ανοίξουν τις διαδικασίες τους σε αυτές τις φρέσκιες δυνάμεις. Οι επιτροπές της ΑΝΤΑΡΣΥΑ έχουν να προβάλλουν ένα άλλο μοντέλο «οργάνωσης βάσης» από αυτό που γνωρίζει ο κόσμος από τη ρεφορμιστική Αριστερά, το μοντέλο όπου η (συνήθως ετήσια) συνεδρίαση της επιτροπής έχει κυρίως να κάνει με την «εκλογή των οργάνων». Δυνατή ΑΝΤΑΡΣΥΑ κατά κλάδο σημαίνει όχι συντεχνιασμό αλλά οργάνωση των μαχών στους εργατικούς χώρους, γενίκευση της εμπειρίας και πολιτικοποίηση με κέντρο τον αντικαπιταλισμό. Δυνατή ΑΝΤΑΡΣΥΑ κατά τόπο σημαίνει όχι κινηματισμό αλλά πολιτικό και ιδεολογικό κέρδισμα νέων δυνάμεων στην αντικαπιταλιστική Αριστερά, επέκταση της επιρροής της σε νέους εργατικούς χώρους και κλάδους, στήριξη των αντιστάσεων είτε αυτές εκδηλώνονται σε κεντρικό είτε σε τοπικό επίπεδο.

Με όλες τις διαφορετικές εμφάσεις και καταγωγές μας, όλοι ανεξαιρέτως οι σύντροφοι και οι συντρόφισσες που συμμετείχαμε στην πρώτη Συνδιάσκεψη της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, φεύγοντας από το Συνεδριακό Κέντρο του Περιστερίου, είχαμε την πεποίθηση ότι η πολιτική και οργανωτική συγκρότηση της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς σήμερα είναι η σωστή πρωτοβουλία, στη σωστή χώρα και στη σωστή περίοδο. Τέτοιες συμπτώσεις συμβαίνουν μία φορά σε κάθε γενιά. Είμαστε αποφασισμένοι να μην αφήσουμε αυτή την ευκαιρία να πάει χαμένη.

Θανάσης Καμπαγιάννης

Εργατικός έλεγχος: το επόμενο βήμα της εργατικής αντίστασης

Ο **Σωτήρης Κοντογιάννης** εξηγεί τη σημασία του εργατικού ελέγχου απέναντι στα καταστροφικά σενάρια της κρίσης.

Με την οικονομία στο χείλος του γκρεμού και την προοπτική της έξωσης της Ελλάδας όχι μόνο από την Ευρωζώνη αλλά και από την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση να πλανιέται στον ορίζοντα, η συζήτηση για τις επιπτώσεις που θα έχει η χρεοκοπία και η επιστροφή στη δραχμή έχει κυριολεκτικά φουντώσει. Οι "αναλύσεις" και τα σενάρια – που κατά κανόνα παρουσιάζονται σαν τεκμηριωμένες, αδιάσειστες μελέτες του τάδε ή του δείνα "διάσημου" καθηγητή – έχουν κατακλύσει τις τελευταίες βδομάδες τις οικονομικές στήλες των εφημερίδων. Το παρακάτω απόσπασμα από την Καθημερινή της Κυριακής (6.11.2011) είναι χαρακτηριστικό:

"Σύμφωνα με μελέτες, έξοδος από το ευρώ και υποτίμηση της τάξης του 50%-60% θα επιφέρει άμεσα τις εξής επιπτώσεις...

Στην Ελλάδα θα προκληθεί ύφεση 7.6%, η ανεργία θα φτάσει στο 18.5% και ο πληθωρισμός θα εκτιναχθεί στο 20.2%... Η ισοτιμία θα διαμορφωθεί πχ στις 5 δραχμές ανά δολάριο και στις 4.6 δραχμές ανά ευρώ. Αυτό σημαίνει ότι το νέο νόμισμα θα είναι υποτιμημένο κατά 75% σε σχέση με το σημερινό νόμισμα που έχουμε...".

Πρόκειται για γελοιότητες: οι "μεγάλοι" οικονομολόγοι που δεν κατάφεραν να δούνε καν το τσουνάμι που θα ακολουθούσε την κατάρρευση της Λήμαν Μπράδερς υπολογίζουν τώρα την ύφεση και τον πληθωρισμό στην Ελλάδα με ακρίβεια δεκαδικού ψηφίου. Και οι συνέπειες της υποτίμησης κατά 50%-60% θα είναι η... μια υποτίμηση κατά 75%. Καλύτερα να μας απειλούσαν με τον Εωσφόρο, την φλεγόμενη άμμο και την κοχλάζουσα πίσσα (την οποία, παρεμπιπτόντως, προέβλεπε η Κόλαση του Δάντη για τους διεφθαρμένους πολιτικούς) – τα παραμύθια τους θα ήταν μάλλον πιο πειστικά.

Οι γελοιότητες αυτές δείχνουν ένα πράγμα και μόνο: τον πανικό τους. Η άρχουσα τάξη βρίσκεται εδώ και δυο περίπου χρόνια στις Συμπληγάδες μιας τρομαχτικής οικονομικής κρίσης από τη μια και ενός ακόμα πιο τρομαχτικού (για την ίδια) κινήματος από την άλλη – ενός κινήματος που καταλαμβάνει υπουργεία, πλημμυρίζει τους δρόμους με εκατοντάδες χιλιάδες απεργούς και τρέπει τους επισήμους σε φυγή μετατρέποντας τις παρελάσεις από γιορτές για την "εθνική μας επέτειο" σε οργισμένες διαδηλώσεις.

Τα δημόσια οικονομικά βρίσκονται σε τραγική κατάσταση. Στις αρχές του Νοέμβρη τα δημόσια ταμεία είχαν όλα και όλα 600 εκατομμύρια Ευρώ – ένα μηδαμινό ποσό σε σχέση με τις άμεσες ανάγκες του δημοσίου: μέσα στον μήνα πρέπει να ξεπληρώσει δυο έντοκα γραμμάτια συνολικής αξίας 3.3 δισεκατομμυρίων ενώ χρειάζεται τουλάχιστον ενάμισι δις ακόμα για την καταβολή των μισθών και των συντάξεων. Μέχρι το τέλος του χρόνου λήγουν άλλα δυο έντοκα γραμμάτια αξίας δυο δις το καθένα.

Τα οικονομικά επιτελεία δεν τρέφουν πλέον καμία αυταπάτη ότι θα μπορέσουν να καλύψουν αυτά τα ποσά από τις εισπράξεις των δημοσίων ταμείων – παρά τα νέα χαράτσια και τους εκβιασμούς της διακοπής της ηλεκτροδότησης για τα νοικοκυριά που δεν θα καταφέρουν να τα πληρώσουν. Τα φορολογικά έσοδα όχι μόνο δεν πιάνουν τους στόχους των μνημονίων αλλά υστερούν σημαντικά – κύρια χάρη στην ύφεση – ακόμα και από τα αντίστοιχα έσοδα της περασμένης χρονιάς. Χωρίς την καταβολή της 6ης δόσης το ελληνικό δημόσιο δεν θα καταφέρει να εξυπηρετήσει τα χρέη του. Ανοιχτή, άγρια, μη συντεταγμένη χρεοκοπία με απλά λόγια.

Η άρχουσα τάξη αντιμετωπίζει την προοπτική αυτή σαν την απόλυτη καταστροφή. Καταστροφή και οικονομικά, μια και θα αναγκαστεί να εγκαταλείψει και την Ευρωζώνη και την Ευρωπαϊκή Ένωση – δυο επιλογές που εξακολουθούν να έχουν στρατηγική θέση στον ελληνικό καπιταλισμό. Καταστροφή και πολιτικά, μια και ένα "δυστυχώς επτωχεύσαμεν" μέσα σε συνθήκες κινητοποιήσεων και αναβρασμού σαν τις σημερινές θα απειλήσει, δίχως άλλο, να πυροδοτήσει μια κοινωνική έκρηξη σαν αυτές που είδαμε πρόσφατα στην Βόρεια Αφρική – και ακόμα μεγαλύτερη.

Η Ελλάδα, σε πείσμα των θεωριών "ζούμε με δανεικά, δεν παράγουμε τίποτα", είναι μια από τις πιο αναπτυγμένες χώρες του κόσμου. Το 2010 βρισκόταν στην 31η θέση του καταλόγου με τις πλουσιότερες (ως προς το απόλυτο ΑΕΠ) χώρες του κόσμου. Το κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, η παραγωγή ανά κάτοικο, έφτανε στα 28.500 δολάρια, ένα επίτευγμα για το οποίο λίγες μόνο χώρες μπορούν να καυχηθούν.

Η στρατηγική σύνδεση με την ΕΕ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ευρώ έπαιξαν καθοριστικό ρόλο για αυτή την επιτυχία. Ο ελληνικός καπιταλισμός κατάφερε να μετατραπεί, μετά την κατάρρευση της Ανατολικής Ευρώπης το 1989-91, στο κέντρο της λεηλασίας των Βαλκανίων. Οι ελληνικές τράπεζες έγιναν οι τράπεζες των "δυο ηπείρων και των πέντε θαλασσών", με θυγατρικές και υποκαταστήματα από την Άγκυρα μέχρι τα Τίρανα και το Βουκουρέστι. Στο βωμό αυτής της νέας Μεγάλης Ιδέας η άρχουσα τάξη εγκατέλειψε μια ολόκληρη σειρά από τομείς αιχμής του παρελθόντος – από το χάλυβα μέχρι την αγροτική παραγωγή και τα τρόφιμα. Αυτή η στροφή δεν επιβλήθηκε από το "διευθυντήριο των Βρυξελών", ούτε από κανένα άλλο "ξένο κέντρο" – όπως λένε οι οπαδοί των θεωριών της εθνικής μειοδοσίας: ήταν στρατηγική επιλογή του ελληνικού κεφαλαίου. Ήταν μια στροφή ανάλογη με αυτήν που είχε κάνει η Θάτσερ τη δεκαετία του 1980: η Θάτσερ έκλεισε τα ανθρακωρυχεία και διάλυσε την αυτοκινητοβιομηχανία της Βρετανίας για να

Το μπλοκ των τραπεζοϋπαλλήλων στην Πανεργατική απεργία στην Αθήνα, 19 Οκτώβρη 2011.

μετατρέψει το City του Λονδίνου στον χρηματοπιστωτικό κόμβο του πλανήτη. Το ίδιο έκαναν και οι κυβερνήσεις του Μητσοτάκη, του Σημίτη και του Καραμανλή στη χώρα μας: η Ελλάδα έπαψε να έχει αυτάρκεια σε πχ ζάχαρη ή σιτηρά, αλλά η Αθήνα έγινε πραγματικά η τραπεζική πρωτεύουσα των Βαλκανίων. Χωρίς το Ευρώ, χωρίς ένα "σκληρό νόμισμα" αυτή η "επιτυχία" θα ήταν αδιανόητη.

Δεν είναι καθόλου παράξενο ότι η άρχουσα τάξη υπερασπίζεται τις επιλογές της αυτές με τέτοιο πάθος. Αυτό που υπερασπίζεται είναι την θέση της στη παγκόσμια ιεραρχία. Κανένας δεν πρέπει να έχει την παραμικρή αμφιβολία για το τι είναι ικανοί να κάνουν για να παραμείνουν στην "καρδιά της Ευρώπης". Πήραμε μια ιδέα την Πέμπτη στις 20 Οκτώβρη, με την επίθεση των ΜΑΤ με δακρυγόνα στην Πλατεία Συντάγματος που άφησε πίσω της νεκρό τον Δημήτρη Κοτζαρίδη. Το τι θα ακολουθήσει αν ηττηθεί αυτό το κίνημα, αυτό ο καθένας μπορεί να το φανταστεί. Τα μελανά σενάρια που περιγράφει η Καθημερινή "αν φύγουμε από το Ευρώ" θα ωχριούν μπροστά σε αυτό μας ετοιμάζουν – με χρεοκοπία "συντεταγμένη" ή μη.

Το κίνημα έχει παίξει καθοριστικό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις – αυτό ακόμα και οι πιο πουλημένοι σχολιαστές που μιλάνε συνεχώς για "μειοψηφίες" δεν μπορούν πλέον να το παραβλέψουν. Η ίδια η πίεση της Τρόικας για τον σχηματισμό Κυβέρνησης Εθνικής Σωτηρίας – μιας κυβέρνησης με ευρύτερη αποδοχή – αντανακλάει τον φόβο που νοιώθουν οι άρχουσες τάξεις απέναντι σε ένα κίνημα που καταφέρνει όχι μόνο να πλημμυρίζει ξανά και ξανά τους δρόμους αλλά και να μπλοκάρει την Στατιστική Αρχή και να αναγκάζει τον υπουργό Εσωτερικών να καταφύγει τελικά στη Βουλή (αφού όχι μόνο το υπουργείο και τα άλλα δημόσια κτήρια που επέλεξε ήταν κατειλημμένα) για να δώσει συνέντευξη στα ΜΜΕ.

Αυτό που χρειάζεται αυτή τη στιγμή για να αποφύγουμε όλα τα καταστροφικά σενάρια – με ή χωρίς χρεοκοπία – είναι η συνέχιση και η κλιμάκωση των κινητοποιήσεων. Αλλά τι σημαίνει "συνέχιση" και "κλιμάκωση";

Πώς κλιμακώνουμε;

Συνέχιση και κλιμάκωση κατ' αρχήν δεν μπορεί να είναι απλά και μόνο η προσφυγή στις κάλπες – όπως ισχυρίζονται τόσο το ΚΚΕ όσο και ο ΣΥΡΙΖΑ. Είναι αλήθεια ότι η σύνθεση του κοινοβουλίου βρίσκεται σε απόλυτη αναντιστοιχία με τη "λαϊκή βούληση" – αυτό το καταγράφουν σήμερα ακόμα και τα πιο στημένα γκάλοπ. Αλλά το ζήτημα δεν είναι να εξασφαλίσουμε την αντιπροσωπευτικότητα της κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης. Αυτό που καλείται να κάνει η αριστερά δεν είναι να εγγυηθεί ούτε την εγκυρότητα των θεσμών, ούτε την ομαλότητα.

Και ο λόγος είναι πολύ απλός: οι "θεσμοί της δημοκρατίας" είναι πολύ αδύναμοι μπροστά στους "θεσμούς της αγοράς". Αν εμπιστευθούμε το μέλλον μας στις κοινοβουλευτικές διαδικασίες είναι βέβαιο ότι θα ζήσουμε όλα αυτά τα οποία προβλέπει η Καθημερινή (και ακόμα χειρότερα) – είτε χρεοκοπήσει η χώρα, είτε όχι. Ο ίδιος ο κοινοβουλευτικός χρόνος κινείται με ταχύτητες χελώνας, σε σχέση με τις ταχύτητες των αγορών. Μέχρι να συγκληθεί μια νέα Βουλή σε σώμα, να οριστεί μια "προοδευτική" κυβέρνηση, να πάρει ψήφο εμπιστοσύνης, να συντάξει τα "φιλολαϊκά" νομοσχέδια, να τα ψηφίσει και να δημοσιεύσει τους νόμους στην εφημερίδα της κυβέρνησης – και πάει λέγοντας – οι επενδυτές θα έχουν αδειάσει τις τράπεζες από λεφτά, οι εφοπλιστές θα έχουν μεταφέρει τα καράβια τους στον Παναμά, οι έμποροι δεν θα έχουν αφήσει ούτε μια κονσέρβα στα ράφια των σουπερμάρκετ και οι βιομήχανοι θα έχουν στείλει ό,τι μπορούν να "σηκώσουν" – πρώτες ύλες, εργαλεία, μηχανήματα κλπ – στο εξωτερικό. Εκτός, βέβαια, αν η αριστερά τους έχει έμπρακτα διαβεβαιώσει εκ των προτέρων ότι δεν θα θίξει κανένα από τα προνόμιά τους: όπως έκανε η "κεντροαριστερή" κυβέρνηση του Πρόντι το 2006 στην Ιταλία για παράδειγμα.

Η λύση μπορεί να έρθει μόνο από τα κάτω: οι τραπεζοϋπάλληλοι μπορούν εδώ και τώρα να εμποδίσουν τους πλούσιους να στείλουν τα λεφτά τους στην Ελβετία – πολύ απλά γιατί χωρίς αυτούς καμιά μεταφορά χρημάτων δεν μπορεί να γίνει. Οι εργαζόμενοι στα σουπερμάρκετ μπορούν να εμποδίσουν τα αφεντικά τους να ακολουθήσουν την δόξα των μαυραγοριτών της κατοχής – γιατί χωρίς αυτούς ούτε μια κονσέρβα δεν μπορεί να φύγει (ούτε που είναι τα κλειδιά της αποθήκης "τους" δεν ξέρουν τα αφεντικά). Ο εργατικός έλεγχος στην παραγωγή, στην ίδια την βάση της κοινωνίας, είναι πολύ-πολύ πιο δυνατός

από την πιο "ριζοσπαστική" κυβέρνηση.

Ο Τρότσκι για τον εργατικό έλεγχο

Προφανώς ο εργατικός έλεγχος δεν μπορεί να είναι προϊόν κάποιας συνεννόησης ανάμεσα στους εργάτες και τους εργοδότες. Εργατικός έλεγχος σημαίνει σύγκρουση και ρήξη. Δεν είναι ένα καθεστώς σταθερό, που μπορεί να κρατήσει για μεγάλο χρονικό διάστημα. *"Σε μια αναπτυγμένη μορφή"*, σημείωνε ο Λέον Τρότσκι το 1931, μέσα στη δίνη της προηγούμενης Μεγάλης Ύφεσης, *"ο εργατικός έλεγχος σημαίνει κάποιου είδους δυαδική εξουσία στο εργοστάσιο, στην τράπεζα, στην εμπορική επιχείρηση κλπ. Αν η συμμετοχή των εργατών στη διοίκηση της παραγωγής πρόκειται να είναι διαρκής, σταθερή, "κανονική" θα πρέπει να στηρίζεται στην ταξική συνεργασία, όχι στην ταξική πάλη. Μια τέτοια ταξική συνεργασία μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μέσα από τα ανώτερα στρώματα των συνδικαλιστικών και των εργοδοτικών ενώσεων. Έχουν υπάρξει κάποια τέτοια παραδείγματα... Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις δεν είχαμε έλεγχο των εργατών πάνω στο κεφάλαιο, αλλά την υποταγή της εργατικής γραφειοκρατίας στο κεφάλαιο"*. Ο εργατικός έλεγχος δεν έχει καμιά σχέση με την "συνδιαχείριση" των επιχειρήσεων: ο στόχος του δεν είναι η "βιωσιμότητα" της επιχείρησης αλλά η βιωσιμότητα των εργαζομένων – να μην απολυθεί κανείς, να μην μειωθούν οι μισθοί, να μην αφήσουμε το αφεντικό να αδειάζει τα ταμεία και να μένουν οι εργαζόμενοι απλήρωτοι "αφού δεν υπάρχουν" λεφτά. Και η βιωσιμότητα της κοινωνίας: να συνεχίσει η παραγωγή να τροφοδοτεί την κοινωνία με όλα όσα χρειάζεται για να συνεχίσει να υπάρχει. Είναι μια πρακτική απάντηση της εργατικής τάξης στις απολύσεις, την φτώχεια και την ανέχεια που φέρνει η κρίση.

Ο εργατικός έλεγχος θέτει σε αμφισβήτηση όχι μόνο τους κανόνες της αγοράς αλλά και ολόκληρη την αστική εξουσία. *"Είναι φανερό ότι η εξουσία δεν βρίσκεται ακόμα στα χέρια του προλεταριάτου, αλλιώς δεν θα είχαμε εργατικό έλεγχο της παραγωγής αλλά τον έλεγχο της παραγωγής από το εργατικό κράτος"*, γράφει ο Τρότσκι στο ίδιο κείμενο. *"Αυτό για το οποίο μιλάμε είναι εργατικός έλεγχος σε ένα καπιταλιστικό καθεστώς, κάτω από την εξουσία τη αστικής τάξης... Μια αστική τάξη όμως που αισθάνεται ότι κάθεται γερά στο σαμάρι δεν θα ανεχθεί ποτέ δυαδική εξουσία στις επιχειρήσεις της... Ο έλεγχος μπορεί να επιβληθεί μόνο με τη βία πάνω στην αστική τάξη, από ένα προλεταριάτο στην πορεία προς την εξουσία... Το καθεστώς της δυαδικής εξουσίας στα εργοστάσια αντιστοιχεί σε καθεστώς δυαδικής εξουσίας και στο κράτος..."*.

Οι εργαζόμενοι του Ταχυδρομικού Ταμιευτήριου διαδηλώνουν στην απεργία της 15 Ιούνη.

Βρισκόμαστε σήμερα σε ένα τέτοιο σημείο; Βρισκόμαστε ήδη στον Φλεβάρη του 1917, για να κάνουμε μια ιστορική αναλογία, όπου η εργατική τάξη έχει όχι μόνο ανατρέψει μια απολυταρχική κυβέρνηση αλλά έχει συγκροτηθεί κιόλας σε σοβιέτ; Η απάντηση είναι προφανώς όχι. Αλλά, όπως λέει και ο Τρότσκι, η μηχανιστική σύνδεση της δυαδικής εξουσίας στους χώρους δουλειάς με τη δυαδική εξουσία πάνω στην ίδια την κεντρική πολιτική σκηνή είναι λάθος:

"Η αντιστοιχία δεν θα πρέπει να γίνει αντιληπτή μηχανικά, δηλαδή σαν να περιμένει κανείς ότι η δυαδική εξουσία στις επιχειρήσεις και η δυαδική εξουσία στο κράτος θα γεννηθούν την ίδια μέρα... Έτσι, σε κάποιες περιστάσεις, μια βαθιά και διαρκής οικονομική κρίση, μια ισχυρή κατάσταση οργάνωσης των εργατών στις επιχειρήσεις... ο εργατικός έλεγχος στην παραγωγή μπορεί να έρθει πολύ πιο νωρίς από μια αναπτυγμένη δυαδική εξουσία στη χώρα... Κάτω από την επίδραση της κρίσης, της ανεργίας και των αρπαχτικών μηχανορραφιών των καπιταλιστών η εργατική τάξη, στην πλειοψηφία της μπορεί να αποδειχτεί ότι είναι έτοιμη να παλέψει για την κατάργηση του επιχειρηματικού απορρήτου και για τον έλεγχο πάνω στις τράπεζες, το εμπόριο και την παραγωγή προτού φτάσει να κατανοήσει την αναγκαιότητα μιας επαναστατικής κατάληψης της εξουσίας".

Οι εργατικοί αγώνες των τελευταίων μηνών είναι γεμάτοι από τέτοια παραδείγματα αμφισβήτησης στην πράξη του "διευθυντικού δικαιώματος" – από τους εργαζόμενους της ΔΕΗ και την προσπάθεια να μπλοκάρουν την έκδοση αποδείξεων με τα χαράτσια μέχρι τη Στατιστική Αρχή και την κατάληψη που εμπόδιζε την Τρόικα να πάρει τα στοιχεία που ήθελε ή την σύγκρουση των εργαζομένων στα νοσοκομεία με την επιβολή τέλους στα έκτακτα ιατρεία.

Αυτά τα παραδείγματα είναι η ελπίδα για το μέλλον. Αυτό που πρέπει να κάνει η αριστερά είναι να προσπαθήσει να συνδεθεί με τους πρωταγωνιστές αυτής της εν δυνάμει δυαδικής εξουσίας, να οργανώσει την συμπαράσταση της υπόλοιπης εργατικής τάξης απέναντι σε αυτούς τους αγώνες και να μεταφέρει το μήνυμα της ελπίδας που γεννάνε μέσα σε ολόκληρο το εργατικό κίνημα.

Ζούμε σε μια περίοδο μιας τρομαχτικής επίθεσης από την πλευρά του κεφαλαίου και της άρχουσας τάξης. Αλλά αυτή η επίθεση δεν ξεκινάει από μια θέση ισχύος: η άρχουσα τάξη βρίσκεται με την πλάτη στον τοίχο. Η "αδιαλλαξία" της, η άρνησή της να δεχτεί σχεδόν οποιονδήποτε συμβιβασμό, πηγάζει απλά και μόνο από το γεγονός ότι δεν έχει πού να οπισθοχωρήσει: δεν μπορείς να κάνεις ένα βήμα πίσω όταν ακριβώς πίσω σου βρίσκεται ο γκρεμός. Αλλά με αυτή την στάση της παίρνει ένα τεράστιο ρίσκο: να μετατρέψει ένα κίνημα που αμύνεται για τα κεκτημένα του σε ένα κίνημα που διεκδικεί ολόκληρη την εξουσία. Αυτόν τον εφιάλτη τους μπορούμε σήμερα να τον κάνουμε πραγματικότητα. Και ο εργατικός έλεγχος είναι το επόμενο σκαλοπάτι που πρέπει να ανεβούμε. ■

Από την κατάληψη της Γουόλ Στριτ στη Γενική Απεργία στο Όκλαντ

Μια δεκαετία με αγώνες από το Σιάτλ μέχρι την αντίσταση στον πόλεμο ανοίγει νέες προοπτικές στις ΗΠΑ. Ο **Λέανδρος Μπόλαρης** βλέπει στο νέο κίνημα τη δυνατότητα να συνδυάσει την εργατική δύναμη του '30 με τον ριζοσπαστισμό του '60.

Στις 15 Οκτώβρη περισσότεροι από ένα εκατομμύριο άνθρωποι σε 950 πόλεις σ' όλον τον πλανήτη ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα για μια διεθνή μέρα αλληλεγγύης στο κίνημα της "κατάληψης της Γουόλ Στρητ" στις ΗΠΑ. Στην Times Square της Νέας Υορκης η συγκέντρωση έφτασε τις 100.000, ένας εντυπωσιακός αριθμός από μόνος τους. Στη Μαδρίτη οι διαδηλωτές έφτασαν το μισό εκατομμύριο, το κίνημα των indignados βγαίνει ξανά στους δρόμους. Στη Ρώμη, οι δεκάδες χιλιάδες διαδηλωτές ήρθαν αντιμέτωποι με την χημικά και τα γκλομπς των μπάτσων του Μπερλουσκόνι. Το κίνημα έχει απλωθεί μέχρι το μακρινό Σίδνεϊ και τη Μελβούρνη της Αυστραλίας.

Ηταν η μεγαλύτερη διεθνής κινητοποίηση από τις 15 Φλεβάρη 2003. Εκείνη τη μέρα δεκάδες εκατομμύρια διαδηλωτές πλημμύρισαν τους δρόμους σε κάθε γωνιά του πλανήτη ενάντια στην εισβολή των ΗΠΑ και της "συμμαχίας των προθύμων" στο Ιράκ.

Το νέο κίνημα αιχμαλωτίζει τη φαντασία και δίνει έμπνευση σε εκατομμύρια εργάτες και νέους που ξεσηκώνονται ενάντια στις θυσίες που προσπαθεί να τους επιβάλλει ένα βαριά άρρωστο σύστημα. Δεν είναι παράξενο που εδώ αυτή η αίσθηση είναι πολύ δυνατή. Το εργατικό κίνημα στην Ελλάδα κάνει άλματα στους αγώνες του, και είναι φυσικό να νιώθει ακόμα πιο δυνατό όταν ένα κίνημα διαμαρτυρίας και αμφισβήτησης απλώνεται στη καρδιά του παγκόσμιου καπιταλισμού.

"Είμαστε το 99%"

Αυτό το σύνθημα έχει γίνει το "σήμα κατατεθέν" του κινήματος. Αυτοσχέδια πλακάτ όπως "είμαι άνεργος", "είμαι βετεράνος του Ιράκ", "η μητέρα μου πέθανε γιατί δεν είχε ιατροφαρμακευτική κάλυψη", "είμαι πτυχιούχος αλλά κάνω μια σκατοδουλειά" με το συμπέρασμα "ανήκω στο 99%" – το 1% είναι οι κερδοσκόποι της Γουόλ Στρητ.

Την κίνηση που πήρε την ονομασία Occupy Wall Street (OWS) άρχισαν να την σχεδιάζουν ομάδες ακτιβιστών στη διάρκεια του καλοκαιριού. Στις 17 Σεπτέμβρη κατασκήνωσαν στο πάρκο Zuccotti που βρίσκεται πολύ κοντά στη Wall Street, τη "γειτονιά" όπου έχει την έδρα του το Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης και οι μεγάλες τράπεζες. Μέσα σε δυο μήνες κατάφερε να γίνει το κέντρο για τη νεολαία, αλλά επίσης για μια σειρά συνδικάτα και να απλώνεται σε άλλες πόλεις.

Αρχικά, η κατάληψη δεν ξεπερνούσε τις μερικές εκατοντάδες ακτιβιστές και ακτιβίστριες. Δυο βδομάδες περίπου μετά, η αστυνομία συνέλαβε περίπου 700 διαδηλωτές ενώ διέσχιζαν την γέφυρα του Μπρούκλιν – που συνδέει το Μανχάταν με το Μπρούκλιν. Τα νέα έκαναν τον γύρο του κόσμου. Αυτή η επίδειξη δύναμης από πλευράς της αστυνομίας και του Μπλούμπεργκ, του πολυεκατομμυριούχου δημάρχου της Ν. Υόρκης, όχι μόνο δεν πτόησε τον κόσμο που συμμε-

"Occupy Wall Street"

τείχε ήδη στην κινητοποίηση αλλά προκάλεσε ένα κύμα αλληλεγγύης. Στις 5 Οκτώβρη ήρθε η πρώτη στροφή: μια πορεία χιλιάδων, στην οποία συμμετείχαν εργαζόμενοι, συνταξιούχοι, φοιτητές ακτιβιστές κάθε είδους, ξεχύθηκε στους δρόμους εκφράζοντας την συμπαράστασή της με την κατάληψη. Αντίστοιχες συγκεντρώσεις έγιναν εκείνη τη μέρα σε 50 αμερικάνικες πόλεις.

Τις επόμενες μέρες και βδομάδες το κίνημα πλάτυνε τόσο γεωγραφικά όσο και κοινωνικά. Εκατοντάδες διαδηλώσεις γίνονται σε πόλεις των ΗΠΑ, άλλες καταλήγουν σε καταλήψεις δημόσιων χώρων άλλες όχι. Παντού κυριαρχεί η ζωντάνια και η οργή. Ομως, το κίνημα άρχισε να πλαταίνει και κοινωνικά. Η εμπλοκή των συνδικάτων σ' αυτό είναι η πιο χαρακτηριστική ένδειξη. Μια εμπλοκή που ξεκίνησε να γίνεται ορατή ήδη από τις πρώτες μέρες, όταν μεγάλα συνδικάτα όπως το TWU, το συνδικάτο των αστικών συγκοινωνιών της Ν. Υόρκης έκφρασε επίσημα την συμπαράστασή του για να το ακολουθήσουν το πανεθνικό συνδικάτο της βιομηχανίας χάλυβα USW, το πανεθνικό συνδικάτο των νοσηλευτών-τριών. Το συνδικάτο των πιλότων της Continental Airlines κατέβασε τα μέλη του στη διαδήλωση της 5 Οκτώβρη, με τις άψογες στολές τους που έμοιαζαν παράταιρες με το "παρδαλό" πλήθος των νεαρών διαδηλωτών. Ομως, κανένας τους δεν έμοιαζε παράταιρος. Το TWU πήρε απόφαση ότι τα μέλη του δεν πρόκειται να οδηγήσουν τα λεωφορεία που είχε επιτάξει η αστυνομία για να στοιβάζει συλληφθέντες.

Η συμβολή του οργανωμένου εργατικού κινήματος ήταν κρίσιμη και για την επιτυχία της κινητοποίησης της 15 Οκτώβρη. Την παραμονή, ο δήμαρχος Μπλούμπεργκ αποφάσισε να διαλύσει την "κατασκήνωση" της κατάληψης. Τα συνδικάτα κάλεσαν τα μέλη τους να συμπαρασταθούν στους καταληψίες, και χιλιάδες ανταποκρίθηκαν. Αυτή η μαζική κινητοποίηση των εργατών ανάγκασε τον Μπλούμπεργκ να καταπιεί τις απειλές του. Την επόμενη μέρα η συμμετοχή τους ήταν ορατή στη μεγάλη διαδήλωση.

Σ' αυτό το επίπεδο η σύγκριση με το κίνημα της δεκαετίας του '60 είναι πολύ διαφωτιστική. Το κίνημα φούντωσε στα μέσα εκείνης της δεκαετίας μέσα στα πανεπιστήμια και τα σχολεία, στα γκέτο των Μαύρων στις μεγάλες πόλεις. Το αντιπολεμικό κίνημα έφτασε να κινητοποιεί εκατομμύρια, και να έχει μεγάλο

Όκλαντ, 2 Νοέμβρη 2011

αντίκτυπο στους αμερικάνους φαντάρους στο ίδιο το Βιετνάμ. Ομως, πολύ λίγο επηρέασε τα εργοστάσια και την οργανωμένη εργατική τάξη. Οταν ήρθε η ώρα των μεγάλων αναμετρήσεων για το εργατικό κίνημα στις ΗΠΑ, στα τελευταία χρόνια του Κάρτερ και με τις μετωπικές επιθέσεις που εξαπέλυσε ο Ρήγκαν, οι ριζοσπαστικές ιδέες και τα κινήματα της δεκαετίας του '60 είχαν μπει σε κρίση και μεγάλη υποχώρηση. Σήμερα τα πράγματα είναι διαφορετικά στις ΗΠΑ.

Μια δεκαετία-τρεις μεγάλες στιγμές

Αυτό που έχει κάνει τη διαφορά είναι τρεις μεγάλες στιγμές στην προηγούμενη δεκαετία. Η πρώτη ήταν το 1999.

Αν κάτι θυμίζουν οι σκηνές που εκτυλίσσονται στους δρόμους της Νέας Υόρκης και των άλλων πόλεων σήμερα, είναι οι διαδηλώσεις στο Σιάτλ τον Δεκέμβρη του 1999 ενάντια στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου. Πενήντα χιλιάδες διαδηλωτές από όλη την Αμερική (και τον Καναδά) ακύρωσαν τη συνεδρίαση του Οργανισμού που είχε γίνει το σύμβολο της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης. Και εκεί, τη ραχοκοκαλιά των κινητοποιήσεων την προσέφερε η συνεργασία μεταξύ δικτύων ακτιβιστών για τα πιο διαφορετικά θέματα (για το περιβάλλον, τα δικαιώματα των μειονοτήτων) με ισχυρά συνδικάτα. Το Σιάτλ σηματοδότησε τη γέννηση του αντικαπιταλιστικού κινήματος που έκανε αισθητή την παρουσία του αμέσως μετά στην Πράγα το 2000, και ακόμα πιο εντυπωσιακά στη Γένοβα το 2001. Ηταν η πρώτη φορά μετά τις ήττες της δεκαετίες του '80, που ένα κίνημα αμφισβήτησης του συστήματος έκανε τόσο αισθητή την παρουσία του διεθνώς. Το γεγονός ότι το κίνημα ξεκίνησε στις ΗΠΑ, τη καρδιά του καπιταλισμού και την μοναδική υπερδύναμη, έδωσε μεγαλύτερη έμπνευση σε εκατομμύρια παλιούς και νέους αγωνιστές σε όλο τον κόσμο.

Στις ΗΠΑ αυτό το κίνημα μετά τον Σεπτέμβρη του 2001 δέχτηκε τις ασφυκτικές πιέσεις του "πολέμου κατά της τρομοκρατίας" του Μπους. Ομως, αποτέλεσε τη μαγιά για το αντιπολεμικό κίνημα ενάντια στον πόλεμο στο Ιράκ που πήρε γιγάντιες διαστάσεις. Αυτή ήταν η δεύτερη μεγάλη "στιγμή". Το 2004 ακόμα και οι επίσημες δημοσκοπήσεις έδειχναν ένα 53% που καταδίκαζαν τον πόλεμο. Αυτά τα ποσοστά ήταν προϊόν ενός κινήματος που εκτός από τεράστιες πανεθνικές διαδηλώσεις στην Ουάσιγκτον ρίζωσε σε εκατοντάδες μεγάλες και μικρές πόλεις, κινητοποίησε δίκτυα συνδικαλιστών, φαντάρους όπως οι Βετεράνοι του Ιράκ Ενάντια στον Πόλεμο. Αυτό το κίνημα απονομιμοποίησε τον Μπους και τα "γεράκια" του και συνέβαλε αποφασιστικά, μαζί με την αντίσταση στο Ιρακ και την Μέση Ανατολή, στην κρίση του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Κι όχι μόνο αυτό: άνοιξε το δρόμο για να εκφραστεί η οργή της "άλλης Αμερικής" για όλη την αδικία, τις επιθέσεις, το ταξικό χάσμα που γιγαντώθηκε τις προηγούμενες δεκαετίες.

Γι' αυτό τον λόγο, η νίκη του Ομπάμα δεν ήταν "μια από τα ίδια". Τον Νοέμβρη του 2008 αυτό το περιοδικό ξεκίναγε με την εξής διαπίστωση το σχόλιό του για το αποτέλεσμα των αμερικάνικων προεδρικών εκλογών: *"Η αλλαγή στις ΗΠΑ δεν είναι η εκλογική νίκη του Ομπάμα, είναι η επιβεβαίωση του απλού κόσμου, ότι πιστεύει και παλεύει για να αλλάξει τη ζωή του. Σ'αυτόν τον κόσμο είχε απήχηση το σλόγκαν του Ομπάμα «Μπορούμε να αλλάξουμε την Αμερική» και αυτοί έγιναν η πραγματική δύ-*

ναμη που του έδωσε τη νίκη" (ΣαΚ, τεύχος 71, Νοέμβρης-Δεκέμβρης 2008).

Ο Ομπάμα, είναι αλήθεια, στηρίχτηκε από ισχυρά τμήματα της αμερικάνικης άρχουσας τάξης που έβλεπαν ότι η διακυβέρνηση του Μπους πήγαινε από το ένα φιάσκο στο επόμενο και ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός ένιωθε όλο και σκληρότερα τις πιέσεις μιας διπλής κρίσης: στην οικονομία και την παγκόσμια ηγεμονία του. Στο κάτω-κάτω το Δημοκρατικό Κόμμα είναι το ένα από τα δυο κόμματα του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Όμως, το σύνθημα για "Αλλαγή" του Ομπάμα κινητοποίησε κοινωνικές δυνάμεις που δεν είχε κατορθώσει να κάνει ο Κέρι για παράδειγμα το 2004. Χωρίς τους αγώνες της προηγούμενης δεκαετίας δεν είχαν σημειωθεί οι μετατοπίσεις στις ιδέες που οδήγησαν πλατιά στρώματα εργαζόμενων να πάνε στις κάλπες καταρχήν (αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τη νεολαία), που μετατόπισε παραδοσιακά "συντηρητικούς" ή ισπανόφωνους λευκούς ψηφοφόρους να στηρίξουν έναν Μαύρο υποψήφιο, ακόμα και σε περιοχές του Νότου. Η ίδια η προεκλογική εκστρατεία του Ομπάμα προσπάθησε να αξιοποιήσει μορφές οργάνωσης που είχε γεννήσει το αντικαπιταλιστικό και το αντιπολεμικό κίνημα. Αυτή ήταν η τρίτη μεγάλη "στιγμή".

Αυτό που εξελίσσεται τώρα είναι η αρχή της επόμενης φάσης. Ο Τοντ Γκίτλιν, πανεπιστημιακός σήμερα, και πρόεδρος του SDS στις αρχές της δεκαετίας του '60 – της οργάνωσης από όπου προήλθαν όλα τα ριζοσπαστικά ρεύματα της "νέας αριστεράς" στη φοιτητική νεολαία της εποχής – έκανε μια οξυδερκή διαπίστωση σε ένα άρθρο του στους New York Times, με τίτλο "Η Αριστερά κηρύσει την ανεξαρτησία της". Γράφει: *«Ο Μπάρακ Ομπάμα ωφελήθηκε επί δυο χρόνια από το προνόμιο της αμφιβολίας εκ μέρους ένθερμων υποστηρικτών. Στοιχηματίζω ότι πολλοί απ' αυτούς στο Κάτω Μανχάταν αυτές τις εβδομάδες το 2008 πήγαιναν πόρταπόρτα για την καμπανια του. Κι αυτή η υποστήριξη εξηγεί γιατί δεν έγινε κατάληψη της Γουόλ Στρητ το 2009. Τώρα, όπως δήλωσε στο πάρκο Ζουκότι ο Τζέρεμι Βάρον, ένας ιστορικός στο Νιου Σκουλ, 'Εδώ ειναι η γενιά του Ομπάμα που κηρύσσει την ανεξαρτησία της από τη διακυβέρνησή του'».*

Κρίση και ταξικές μάχες

Η Πρωτομαγιά του 2006 ήταν πολύ διαφορετική από κάθε προηγούμενη στις ΗΠΑ. Ενα εκατομμύριο μετανάστες εργάτες, οι περισσότεροι ισπανόφωνοι, κατέβηκαν σε διαδηλώσεις ενάντια σε νομοθεσίες που περιόριζαν τη δυνατότητά τους να αποκτήσουν πλήρη πολιτικά δικαιώματα. Ακολούθησαν μεγάλες κινητοποιήσεις μεταναστών εργατών και αντιρατσιστικών κινήσεων ενάντια στη νομοθεσία που στερούσε δικαιώματα από τους μετανάστες στην Αριζόνα.

Με την οικονομική κάμψη να δείχνει τα δόντια της, ξέσπασαν κι εργατικοί αγώνες: *"Ενάντια στο σχέδιο Πόλσον τα συνδικάτα κάλεσαν διαδήλωση στη Γουόλ Στρητ στις 25 Σεπτέμβρη. Ήταν έκπληξη και στη συμμετοχή και στα συνθήματα. Όμως δεν ήταν κεραυνός εν αιθρία. Τα τελευταία χρόνια η συμμετοχή στα συνδικάτα έχει ανέβει. Έχουν γίνει απεργίες στη General Motors, στη Μπόινγκ, στους αγρεργάτες, στα καινούργια εργατικά κομμάτια στα ξενοδοχεία, στην εστίαση, στους εργαζόμενους στην πρόνοια"* (ΣαΚ, ο.π). Πράγματι, τα επίσημα στοιχεία του αμερικάνικου Υπουργείου Εσωτερικών δείχνουν ότι για παράδειγμα το 2007 ήταν η πρώτη φορά μετά από 25 χρόνια που σημειώθηκε αύξηση των συνδικαλισμένων εργατών. Η ενίσχυση του συνδικαλισμού εντοπίζεται κυρίως σε τμήματα της "νέας" εργατικής τάξης: υπηρεσίες, δημόσιο, νέοι εργαζόμενοι.

"Εδώ ειναι η γενιά του Ομπάμα που κηρύσσει την ανεξαρτησία της από τη διακυβέρνησή του"

Στις 15 Φλεβάρη του 2011, στο Ουισκόνσιν των ΗΠΑ, χιλιάδες δημόσιοι υπάλληλοι, φοιτητές, άλλοι εργαζόμενοι κατέλαβαν το πολιτειακό Καπιτώλιο στην πρωτεύουσα. Οι κινητοποιήσεις συνεχίστηκαν για βδομάδες. Ηταν η απάντηση στην απόπειρα του Ρεπουμπλικάνου Κυβερνήτη της Πολιτείας να τσακίσει τις συλλογικές συμβάσεις για να περικόψει τα ελλείμματα του προϋπολογισμού της Πολιτείας. Ο Γουόκερ, ο Κυβερνήτης, δεν μάσησε τα λόγια του: "είναι μια μάχη για να τσακιστούν τα μεγάλα συνδικάτα". Στο κέντρο της κινητοποίησης βρέθηκε το συνδικάτο των εκπαιδευτικών, ένα συνδικάτο με μεγάλη παράδοση, που είχε πρωταγωνιστήσει στο αντιπολεμικό κίνημα της προηγούμενης περιόδου. Ηταν μια συγκλονιστική εξέλιξη. Όπως δήλωσε ένας από

Οι καταληψίες του "Occupy Oakland" κλείνουν το λιμάνι τη μέρα της Γενικής Απεργίας.

Σιάτλ, 1999.

Αμερική, 15 Φλεβάρη 2003.

τους συμμετέχοντες: *"Στην Αμερική για δεκαετίες είχαμε έναν μονόπλευρο ταξικό πόλεμο. Ομως τώρα η δικιά μας μεριά αρχίζει να απαντά κι αυτή".*

Μπορεί τα συνδικάτα στις ΗΠΑ να έχουν χάσει μεγάλο μέρος της ισχύος τους από προηγούμενες περιόδους. Σήμερα, συνδικαλισμένο είναι το 12% σε σχέση με το 38% της δεκαετίας του '50. Η γραφειοκρατία τους να κάνει τον Παναγόπουλο να μοιάζει επαναστάτης. Ομως, οι πιέσεις της κρίσης προκαλούν καυγάδες και παράλυση στην αμερικάνικη άρχουσα τάξη και μέσα από αυτά τα ρήγματα βρίσκει δίοδο να εκφραστεί μια ριζοσπαστικοποίηση που διαμορφώνεται εδώ και χρόνια. Οι αλεπάλληλες ενέσεις ρευστότητας εκατοντάδων δις δολαρίων σε τράπεζες, οι διασώσεις των πολυεθνικών κολοσσών – όπως της αυτοκινητοβιομηχανίας – δεν ξεκολλάνε την αμερικάνικη οικονομία από το τέλμα. Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας που επιμένουν παρά την τυπική "ανάκαμψη" των δυο τελευταίων χρόνων είναι απόδειξη αυτού του γεγονότος.

Η προηγούμενη φορά που η εργατική τάξη των ΗΠΑ μπήκε μαζικά στο προσκήνιο ήταν στη δεκαετία του '30. Οταν ξέσπασαν οι πρώτες μεγάλες μάχες το 1934, τα συνδικάτα έβγαιναν από τη "σκοτεινή περίοδο" του 1920. Το 1928 το ποσοστό συνδικαλισμού δεν ξεπερνούσε το 9.9%. Αυτό που ακολούθησε ήταν οι μεγάλες απεργίες, οι καταλήψεις των εργοστασίων το 1936-37, η μαζική ριζοσπαστικοποίηση που γέννησε μεγάλα νέα συνδικάτα και μαζικοποίησε την Αριστερά. Οι πολιτικές εξελίξεις έπαιξαν ρόλο: η άνοδος του Ρούζβελτ και οι ελπίδες που γέννησε το "Νιου Ντηλ", η πάλη ενάντια στο φασισμό που θέριευε στην Ευρώπη και στον ρατσισμό στις ίδιες τις ΗΠΑ.

Καμιά εποχή δεν επαναλαμβάνεται, αλλά τα στοιχεία που γέννησαν το μεγάλο κίνημα στη δεκαετία του '30 εμφανίζονται ξανά σήμερα: η παρατεταμένη κρίση, τα πολιτικά προβλήματα για την κυρίαρχη τάξη, η συσσώρευση εμπειριών από πολιτικές και οικονομικές μάχες που εκδηλώνονται απότομα και με άλματα, αιφνιδιάζοντας πολλές φορές όχι μόνο τους "από πάνω" αλλά και την ίδια την αριστερά.

Συνέχεια

Μέχρι τώρα, η αντιπολίτευση στον Ομπάμα που έπαιρνε το φως της δημοσιότητας ήταν η πιο παρανοϊκή συντηρητική πτέρυγα των Ρεπουμπλικάνων και το "Tea Party" που ειναι συνδεδεμένο μαζί της. Αυτή η εικόνα αλλάζει.

Οσο ο Ομπάμα αναζητάει "συνεννόηση" στις περικοπές και τη λιτότητα με τους Ρεπουμπλικάνους, τόσο θα ανοίγουν οι δυνατότητες για μια αλλη, αριστερή αντιπολίτευση. Ομως κανένα κίνημα δεν ξεπηδάει έτοιμο. Εντεκα χρόνια πριν μεγάλα τμήματα της επαναστατικής αριστεράς και στις ΗΠΑ και διεθνώς αντιμετώπισαν αφ' υψηλού και το κίνημα του Σιάτλ και το αντιπολεμικό κίνημα. Αποδεικνύεται πόσο λάθος έκαναν στις εκτιμήσεις τους.

Το κίνημα που ξεδιπλώνεται τώρα στις ΗΠΑ με κέντρο το OWS τροφοδοτεί αυτή τη δυναμική. Μπορεί τμήματα των ακτιβιστών που έπαιξαν ρόλο στη γέννησή του, να μην έχουν αυτή την αντίληψη. Στις πρώτες φάσεις, τουλάχιστον, της κατάληψης κυριαρχούσαν έντονα αντιλήψεις της αυτονομίας: δεν χρειαζόμαστε καν συγκεκριμένα αιτήματα, πολιτικές, αρκεί που είμαστε εδώ, ήταν μια άποψη που κυριαρχούσε. Ακόμα και το σύνθημα "είμαστε το 99%" παρά την βαθιά αίσθηση του ταξικού χάσματος της αμερικάνικης κοινωνίας που εκφράζει, αφήνει απροσδιόριστο ποιος ειναι ο εχθρός: μόνο οι λαίμαργοι κερδοσκόποι της Γουόλ Στρητ; Ο Ομπάμα έσπευσε να δηλώσει ότι "κατανοεί" τις ανησυχίες των διαδηλωτών και οι πολιτικοί του υποστηρικτές συνεχίζουν να υπόσχονται "πειθάρχηση" της Γουόλ Στρητ.

Ομως, τέτοιες υποσχέσεις χάνουν γρήγορα τη παλιά τους λάμψη. Στα τέλη του Οκτώβρη, η αστυνομία του Οκλαντ στην Καλιφόρνια διέλυσε βίαια την κατασκήνωση των διαδηλωτών. Ενας διαδηλωτής, ο Σκοτ Ολσεν, βετεράνος του πολέμου στο Ιράκ, κατέληξε στο νοσοκομείο με βαριά τραύματα στο κεφάλι. Η απάντηση που έδωσε η συνέλευση του "Καταλάβετε το Οκλαντ" ήταν κάλεσμα για Γενική Απεργία στη περιοχή στις 2 Νοέμβρη. Το Εργατικό Κέντρο και πολλά συνδικάτα ανταποκρίθηκαν. Εκατοντάδες ακτιβιστές πήγαν στους εργατικούς χώρους για να βοηθήσουν τους εργάτες στις απεργιακές φρουρές. Η τελευταία Γενική Απεργία στο Οκλαντ έγινε το 1946 – τη χρονιά του μεγαλύτερου απεργιακού κύματος στην ιστορία των ΗΠΑ. Είναι η πόλη που ιδρύθηκε το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων το 1966.

Ενα κίνημα που θα συνδυάζει τις καλύτερες παραδόσεις των εργατικών αγώνων του '30 με το ριζοσπαστισμό των κινημάτων του '60 μπορεί να κλονίσει συθέμελα τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό. ■

Οι επαναστάσεις στη Μέση Ανατολή και η απελευθέρωση της Παλαιστίνης

Το Ισραήλ βρίσκεται σε συμπληγάδες και οι εξελίξεις βρίσκονται μπροστά μας, υποστηρίζει ο **Νίκος Λούντος**. Γι'αυτό είναι απαραίτητο η στρατηγική της Παλαιστινιακής Αντίστασης να στηρίζεται στον κόσμο των αραβικών επαναστάσεων και όχι στα καθεστώτα.

Το Παλαιστινιακό βρίσκεται ξανά στο επίκεντρο των εξελίξεων. Έχουμε ξαναεπισημάνει στις σελίδες του "Σοσιαλισμός Από τα Κάτω" ότι οι αντιλήψεις που ήθελαν την "αραβική Άνοιξη" να μετατοπίζει το κέντρο των εξελίξεων μακριά από την Παλαιστίνη ήταν ευσεβείς πόθοι. Η πραγματικότητα είναι η αντίθετη. Η αραβική επανάσταση αναδιατάσσει ολόκληρο το σκηνικό της περιοχής και φέρνει το Παλαιστινιακό στο προσκήνιο με νέους όρους. Με τι όρους; Η αναλογία των κρατουμένων που αντάλλαξε το Ισραήλ με τη Χαμάς με σκοπό να απελευθερωθεί ο στρατιώτης Γκιλάντ Σαλίτ μπορεί να μας δίνει μια πρόγευση από τους συσχετισμούς που διαμορφώνονται. 1027 Παλαιστίνιοι απελευθερώνονται από τα μπουντρούμια των ισραηλινών αντί ενός και μόνο ισραηλινού αιχμάλωτου.

Αυτό δεν σημαίνει ότι έχουμε μπροστά μας μια περίοδο κάμψης της ισραηλινής επιθετικότητας. Την ώρα που το τεύχος που κρατάτε στα χέρια σας πήγαινε προς το τυπογραφείο, μέλη του πληρώματος των πλοιαρίων Ταχρίρ και Σίρσε βρίσκονταν όμηροι του σιωνιστικού κράτους. Τα πλοία προσπαθούσαν να προσεγγίσουν τη Γάζα, αναχωρώντας από την Τουρκία. Την προηγούμενη φορά που το Ταχρίρ επιχειρούσε να σπάσει το εμπάργκο και να μεταφέρει ανθρωπιστική βοήθεια, είχε δεχθεί την επίθεση της ελληνικής ακτοφυλακής που λειτουργούσε ως μακρύ χέρι του Ισράηλ.

Παράλληλα, τις τελευταίες μέρες του Οκτώβρη εντάθηκε η ροή πληροφοριών για πιθανή ισραηλινή πυραυλική επίθεση κατά του Ιράν. Μόνο και μόνο τα γεγονότα γύρω από αυτές οι αποκαλύψεις φανερώνουν ότι βρισκόμαστε σε φάση αστάθειας. Ο πρωθυπουργός Νετανιάχου και ο υπουργός "Άμυνας" Εχούντ Μπάρακ φέρονται να οργανώνουν σχέδια επίθεσης κατά του Ιράν. Όμως κατηγορούν τμήματα των ισραηλινών μυστικών υπηρεσιών ότι έφεραν στο φως τις συζητήσεις ακριβώς για να κάψουν τα σχέδια, επειδή υπάρχει εσωτερική αντιπολίτευση μέσα στον κρατικό μηχανισμό. Το ΝΑΤΟ διέψευσε ότι θα συμμετάσχει σε επίθεση κατά του Ιράν, ενώ και οι ΗΠΑ πήραν αποστάσεις. Ο Guardian, παρά τις διαψεύσεις από ΝΑΤΟ και ΗΠΑ, δημοσίευσε ρεπορτάζ σύμφωνα με το οποίο οι βρετανικές ένοπλες δυνάμεις εντείνουν τις προετοιμασίες τους για να πάρουν μέρος σε επίθεση στο Ιράν: *"Σε αναμονή μιας πιθανής επίθεσης, οι βρετανοί σχεδιαστές στρατιωτικών επιχειρήσεων εξετάζουν ποιες είναι οι καταλληλότερες θέσεις ανάπτυξης των πλοίων και των υποβρυχίων εξοπλισμένων με πυραύλους Τόμαχοκ τους επόμενους μήνες, στο πλαίσιο μιας εκστρατείας από αέρος και θαλάσσης. Πιστεύουν επίσης ότι οι ΗΠΑ θα ζητήσουν άδεια για επιθέσεις από τη βρετανική βάση Ντιέγκο Γκαρσία στον Ινδικό Ωκεανό".*[1]

Στο μεταξύ την Πέμπτη 3 Νοέμβρη έγινε προσομοίωση επίθεσης με πυραύλους στο κεντρικό Ισραήλ. Τις ίδιες ώρες ολοκληρώνονταν ισραηλινές αεροπορικές ασκήσεις στην Ιταλία με προσομοίωση βομβαρδισμών σε μεγάλη απόσταση. Αντίστοιχες ασκήσεις έχει κάνει το Ισραήλ και στην Ελλάδα. Μέσα στις επόμενες μέρες είναι προγραμματισμένη και η άφιξη πιλότων της ελληνικής πολεμικής αεροπορίας στο Ισραήλ. Σίγουρα είναι μια ενδιαφέρουσα σύμπτωση ότι το Ισραήλ έχει ανοίξει τις πιο καλές στρατιωτικές σχέσεις με τις δύο πιο ασταθείς πολιτικά χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αυτή τη στιγμή.

Πλατεία Ταχρίρ

Η αίτηση στον ΟΗΕ

Το Παλαιστινιακό, εξάλλου, βρέθηκε στην κορυφή της ατζέντας της 66ης Συνόδου της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, η οποία ξεκίνησε το Σεπτέμβρη. Στις 23 Σεπτέμβρη, ο πρόεδρος της Παλαιστινιακής Αρχής, Μαχμούντ Αμπάς, κατέθεσε και επίσημα το αίτημα να γίνει η Παλαιστίνη το 194ο κράτος-μέλος του ΟΗΕ. Το μόνιμο αμερικάνικο βέτο σε ό,τι αφορά την Παλαιστίνη, το οποίο έχει προεξοφληθεί, αντί να λειτουργήσει ως απομόνωση των Παλαιστίνιων, ενισχύει αυτή τη φορά την απομόνωση του Ισραήλ. Η περίφημη "λύση των δύο κρατών" στην οποία ορκίζονταν όλοι οι "διαλλακτικοί" για δεκαετίες απορρίφθηκε. Κάποια χρόνια πριν, θα ήταν πιο εύκολο να αναδειχθούν τα πολύ θετικά για τους ιμπεριαλιστές στοιχεία που περιείχε η καμπάνια του Μαχμούντ Αμπάς. Για παράδειγμα, πιθανή αποδοχή της Παλαιστίνης στον ΟΗΕ, θα ακύρωνε το διεθνή ρόλο της PLO (Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης), η οποία έστω στρεβλά εκπροσωπεί τα εκατομμύρια των Παλαιστίνιων προσφύγων σε όλο τον κόσμο και όχι μόνο τους Παλαιστίνιους της Δυτικής Όχθης που έχουν εκλέξει την σημερινή Παλαιστινιακή Αρχή. Πολιτικά, ο Αμπάς και ο δοτός πρωθυπουργός του, Σαλάμ Φαγιάντ, θα κέρδιζαν κύρος σε βάρος της Χαμάς και όλων των πιο ριζοσπαστικών τμημάτων της παλαιστινιακής Αντίστασης. Ό,τι πιο ελεγχόμενο είχαν οι ιμπεριαλιστές στην παλαιστινιακή πολιτική σκηνή βρέθηκαν να παρουσιάζονται ως "ακραία στοιχεία". Η αποτυχία μιας ολόκληρης περιόδου αποτυπώνεται στην εσπευσμένη έκκληση του Κουαρτέτου (ΟΗΕ, ΕΕ, ΗΠΑ, Ρωσία) να ξαναρχίσουν οι διαπραγματεύσεις, βάζοντας μάλιστα ένα ασφυκτικό πλαίσιο για ολοκλήρωση μέχρι τα τέλη του 2012.[2] Το Κουαρτέτο συστάθηκε το 2002 και τώρα φιλοδοξεί σε ένα χρόνο να ολοκληρωθεί μια συζήτηση που δεν πήγε βήμα εμπρός τα εννέα τελευταία χρόνια.

Η επιτυχία της Παλαιστινιακής Αρχής να γίνει δεκτή ως μέλος στην ΟΥΝΕΣΚΟ έδειξε πόσο τεταμένη είναι η κατάσταση. Στην ψηφοφορία 107 ψήφισαν υπέρ της Παλαιστίνης, 14 κατά με πρωτεργάτες τις ΗΠΑ και το Ισραήλ, και 52, ανάμεσά τους η Βρετανία, απείχαν. Αμέσως μετά την ψηφοφορία οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν το πάγωμα της χρηματοδότησης προς την ΟΥΝΕΣΚΟ, η οποία

Διαδήλωση στη Δυτική Όχθη.

αντιστοιχεί στο 22% του προϋπολογισμού του Οργανισμού. Η δόση του Νοέμβρη, 60 εκατομμύρια δολάρια, δεν θα καταβληθεί ως πρώτη τιμωρία. Το αμερικάνικο Κονγκρέσσο έχει ήδη μπλοκάρει 200 εκατομμύρια δολάρια προς την Παλαιστινιακή Αρχή με αφορμή την αίτησή της στον ΟΗΕ. Το Ισραήλ πέρα από το πάγωμα και της δικής του, μικρής, συμμετοχής στην ΟΥΝΕΣΚΟ, προχώρησε στην κατακράτηση κι άλλων δασμών που δικαιούνται να εισπράττουν οι Παλαιστίνιοι, ενώ ο Νετανιάχου έδωσε αμέσως εντολή να επιταχυνθεί η κατασκευή κατοικιών για εποίκους στη Δυτική Όχθη, συμπεριλαμβανομένης της Ανατολικής Ιερουσαλήμ, διευκρινίζοντας μάλιστα ότι αυτές θα "παραμείνουν στο Ισραήλ σε μία μελλοντική εδαφική διευθέτηση".

Έτσι φτάσαμε στο εξής παράδοξο. Το Ισραήλ και οι ΗΠΑ αρνήθηκαν την υποχώρηση που ζητούσε η Παλαιστινιακή Αρχή ως προαπαιτούμενο να ξαναρχίσει ο απευθείας διάλογος, δηλαδή την παύση της οικοδόμησης νέων εποικισμών στη Δυτική Όχθη. Όμως έδωσαν πόντους στην Χαμάς, δίνοντας το ΟΚ για απελευθέρωση 1024 Παλαιστίνιων πολιτικών κρατουμένων. Η Παλαιστινιακή αρχή είχε βρεθεί μπροστά στην ανάγκη να τρέξει την πρωτοβουλία για αναγνώριση στον ΟΗΕ, κάτω από την πίεση του κόσμου στη Δυτική Όχθη που ξανάβγαινε στο προσκήνιο εμπνευσμένος από τις αραβικές επαναστάσεις. Μια νέα γενιά ακτιβιστών, ακόμη αδιαμόρφωτη πολιτικά, έχει κάνει την εμφάνισή της τα τελευταία χρόνια, και ένα μεγάλο τμήμα της αντιμετωπίζει κυνικά κάθε είδους συμβιβασμούς και διπλωματίες, και θεωρεί τις δομές της Παλαιστινιακής Αρχής μέρος του προβλήματος της κατοχής, όχι μέρος της λύσης.[3]

Ακόμη και ο Σαλάμ Φαγιάντ, ένας από τους πιο ξεπουλημένους ηγέτες, αναγκάζεται να απαντήσει στο Κουαρτέτο ότι δεν είναι ώρα για συζητήσεις.[4] Φοβάται ότι θα τους πάρουν με τις πέτρες αν κάτσουν στο τραπέζι την ώρα που οι Ισραηλινοί εποικίζουν, δολοφονούν και ληστεύουν. Είναι σίγουρα αλλαγή των δεδομένων στην Παλαιστίνη, να ανταγωνίζονται μεταξύ τους Παλαιστινιακή Αρχή και Χαμάς για το ποιος θα σταθεί πιο δυναμικά απέναντι στους ισραηλινούς εκβιασμούς.

Ανακεφαλαιώνοντας, τα γεγονότα επιβεβαιώνουν τρεις μεγάλες δυναμικές που βρίσκονται σε εξέλιξη. Πρώτον, την υποχώρηση της αμερικάνικης υπερδύναμης στη Μέση Ανατολή, η οποία βρίσκεται πλέον σε μεγάλη αδυναμία να διαμορφώσει μπλοκ ικανά ώστε να καθορίζει την έκβαση των κρίσεων. Δεύτερον, την στρατηγική αμηχανία του Ισραήλ μπροστά σε αυτό το καινούργιο σκηνικό. Και τρίτον, την επιστροφή της παρέμβασης των απλών ανθρώπων ως πρωταγωνιστών.

Η στρατηγική των Παλαιστίνιων

Αυτό που πρέπει να επισημάνουμε όμως είναι πως ακριβώς επειδή το σκηνικό αλλάζει και επειδή ο αντίπαλος βρίσκεται σε αναζήτηση στρατηγικής, είναι αναγκαία η συζήτηση για τη στρατηγική από τη δική μας πλευρά, την πλευρά των Παλαιστίνιων. Από τη δεύτερη Ιντιφάντα και μετά, ο διαρκής αποκλεισμός, οι δεκάδες χιλιάδες κρατούμενοι και οι δολοφονίες πολιτικών ηγετών από το Ισραήλ είχαν διαμορφώσει μια ντε φάκτο κατάσταση στην οποία όλες οι πολιτικές δυνάμεις, από την Φατάχ ως τη Χαμάς και την Αριστερά είχαν αποδεχθεί πως η στρατηγική για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης είναι θέμα μόνο θεωρητι-

κής συζήτησης που δεν συνδέεται με την καθημερινή πολιτική πρακτική. Η ηγεσία της Φατάχ ακολούθησε τον ασταμάτητο κατήφορο που είχαν ανοίξει οι συμφωνίες του Όσλο. Βρέθηκε στη θέση να διαχειρίζεται μια "κρατική οντότητα" που ποτέ δεν υπήρξε και κάθε φορά που την κάθιζαν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων έπρεπε να αποδέχεται όλα τα τετελεσμένα που διαμόρφωνε ο σιωνιστικός επεκτατισμός. Επιπλέον είχε αναλάβει να καταστέλλει τις πιο ριζοσπαστικές φωνές στο εσωτερικό των Παλαιστίνιων, φτάνοντας μέχρι την οργάνωση πραξικοπήματος κατά της εκλεγμένης κυβέρνησης της Χαμάς. Η Χαμάς από τη μεριά της, αντίθετα με τα ψέματα των διεθνών ΜΜΕ περί ακραίων ισλαμιστών, είχε πάρει στο πολιτικό σκηνικό τη θέση που κατείχε ιστορικά η Φατάχ, προβάλλοντας το δικαίωμα και την πρακτική της Αντίστασης ως προαπαιτούμενο για επιτυχείς διαπραγματεύσεις. Η στρατηγική της Χαμάς δεν ξεπέρασε ποτέ τα όρια των παραδοσιακών εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων. Μπορεί να μην αποδέχθηκε ποτέ τα "δύο κράτη" ως τελικό στόχο, τα αποδέχθηκε όμως ως απαραίτητο ενδιάμεσο στάδιο. Ενώ βρέθηκε, χωρίς τη θέλησή της, να διαχειρίζεται τη Λωρίδα της Γάζας ως κράτος υπό μεσαιωνική πολιορκία. Η Αριστερά στην Παλαιστίνη δεν μπόρεσε να κινηθεί έξω από το χώρο που όριζαν αυτές οι δύο διαδρομές. Ένα μέρος της τροφοδότησε τα τραπέζια των διαπραγματεύσεων με στελέχη συμβιβαστικότερα ακόμη και από την ηγεσία της Φατάχ. Τα καλύτερά της κομμάτια που παρέμειναν στο μονοπάτι της Αντίστασης έπρεπε να ακολουθήσουν το ρυθμό που υπαγόρευε η Χαμάς.

Το πρωταρχικό ερώτημα πάνω στο οποίο χαράχτηκαν οι διαφορετικές στρατηγικές στο παλαιστινιακό κίνημα ήδη από τη δεκαετία του '60 ήταν η σχέση της Αντίστασης με τα αραβικά καθεστώτα. Πού πρέπει να επενδύουν τις ελπίδες τους οι Παλαιστίνιοι; Στις καλές σχέσεις με αραβικά κράτη που μπορούν να στηρίξουν διπλωματικά, οικονομικά και στρατιωτικά τον αγώνα; Ή στη σύνδεση με τον κόσμο που παλεύει ενάντια σε αυτά τα καθεστώτα; Ο λόγος που η στρατηγική συζήτηση είχε εκλείψει ήταν ότι αυτό το ερώτημα έμοιαζε πλέον αφηρημένο. Τα κινήματα στις διάφορες αραβικές χώρες δεν φαίνονταν ικανά να προκαλέσουν ρήγματα. Ενώ τα καθεστώτα είτε είχαν γίνει πελάτες των ΗΠΑ, είτε δεν έβλεπαν πλέον καμιά σκοπιμότητα να εμπλέκονται στο Παλαιστινιακό. Το 2011 είναι η χρονιά που ανέτρεψε την πρώτη συνθήκη που όλοι θεωρούσαν δεδομένη. Το φάντασμα της επανάστασης πλανιέται πάνω από όλες τις αραβικές χώρες και οι άρχουσες τάξεις προσαρμόζουν την πολιτική τους με βάση τον φόβο τους.

Η αντίδραση των καθεστώτων

Αυτό δεν σημαίνει ότι το πρόβλημα της στρατηγικής για το παλαιστινιακό λύνεται αυτόματα. Την ώρα που ο κόσμος επιστρέφει στο προσκήνιο, επιστρέφουν και τα κράτη. Μικροί και μεγάλοι παίχτες παίρνουν θέση στις εξελίξεις. Η Παλαιστινιακή Αρχή πρόβαλε διεθνώς τη στήριξη που είχε από την Κίνα αλλά και τη Ρωσία για την καμπάνια στον ΟΗΕ. Ο κινέζος πρέσβης στο Κουβέιτ σύνδεσε πρόσφατα την υποστήριξη που δίνει η Κίνα με τις οικονομικές μετατοπίσεις, επισημαίνοντας: *"Το 2010, η Κίνα έγινε ο δεύτερος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος των αραβικών χωρών, ενώ ο αραβικός κόσμος είναι έβδομος εταίρος της Κίνας, με τον όγκο του εμπορίου να ξεπερνάει τα 145 δισεκατομμύρια δολάρια".*[5]

Οι εγχώριοι παίχτες προσπαθούν επίσης να προσαρμοστούν. Κάποιοι προσπαθούν να κλέψουν λίγο από το κύρος της Αντίστασης. Ο βασιλιάς της Σαουδικής Αραβίας ήρθε σε επικοινωνία με την ηγεσία της Χαμάς και θα στείλει τις επόμενες μέρες το προσωπικό του αεροσκάφος για να παραλάβει τους πολιτικούς κρατούμενους που απελευθερώθηκαν από το Ισραήλ ώστε να τους μεταφέρει στη Μέκκα για το μουσουλμανικό χατζ.[6]

Οι εξελίξεις στην Ιορδανία είναι χαρακτηριστικές για την δυνατότητα κινήσεων ακόμη και στα πιο αρτηριοσκληρωτικά καθεστώτα. Γράφαμε στην Εργατική Αλληλεγγύη για την πρόσφατη άτυπη αποχώρηση των ισραηλινών διπλωματών από το Αμμάν: *«Ο πανικός καταλαμβάνει το Ισραήλ από όλες τις κατευθύνσεις, τώρα πλέον και από τα ανατολικά. Ένα ρεπορτάζ της ισραηλινής εφημερίδας Γεντιότ Αχαρονότ λέει πως 'υψηλόβαθμες πηγές στο Ισραήλ ισχυρίζονται πως η κυβέρνηση της Ιορδανίας είναι πολύ αδύναμη και πρόκειται να καταρρεύσει'. Λένε πως το επόμενο διάστημα, 'η ιορδανική μοναρχία θα βρεθεί μπροστά σε μεγάλες προκλήσεις και γι'αυτό οι ισραηλινοί πολιτικοί πρέπει να αντιμετωπίσουν την κατάσταση σοβαρά'».*[7] Η ιορδανική μοναρχία κάνει ανοίγματα και στην Χαμάς, και στην ιορδανική Μουσουλμανική Αδελφότητα. Ο πρωθυπουργός ζήτησε συγγνώμη (με 12 χρόνια καθυστέρηση) για την απέλαση των ηγετών της Χαμάς. Ανάμεσα στους τότε απελαθέντες ήταν και ο Χάλεντ Μεσάλ, ο ηγέτης της Χαμάς που από τότε βρίσκεται στη Δαμασκό της Συρίας. Τώρα ο Μεσάλ αναμένεται να κάνει επίσημη επίσκεψη στην Ιορδανία, συνοδευόμενος μάλιστα από τον διάδοχο του θρόνου του Κατάρ, της χώρας του Κόλπου που ακολουθεί την πιο επιθετική διπλωματία όλα τα τελευταία χρόνια.[8] Πριν πέντε χρόνια η Ιορδανία εκπαίδευε παραστρατιωτικά σώματα που επιχειρούσαν να προκαλέσουν εμφύλιο στη Γάζα σε βάρος της Χαμάς. Τώρα ο βασιλιάς καλεί στελέχη της Αδελφότητας να πάρουν υπουργεία στην κυβέρνηση και προς το παρόν συναντάει άρνηση, παρόλο που η Αδελφότητα δηλώνει ότι θα στηρίξει τον πρωθυπουργό και την κυβέρνηση στις "δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις".[9]

Η Ιορδανία είναι σημαντικός δείκτης, όντας η χώρα με το μεγαλύτερο παλαιστινιακό πληθυσμό. Περισσότεροι Παλαιστίνιοι ζουν σήμερα στην Ιορδανία, παρά στη Δυτική Όχθη συμπεριλαμβανομένης της Ιερουσαλήμ. Το καθεστώς ξέρει ότι χωρίς ένα συμβιβασμό με την παλαιστινιακή ηγεσία δεν θα επιβιώσει. Το γεγονός ότι τα βασικά ανοίγματα γίνονται προς τη Χαμάς και τη Μουσουλμανική Αδελφότητα είναι δείγμα προς τα πού φυσάει ο άνεμος στην περιοχή. Η Αδελφότητα πρόκειται να αναδειχθεί και επισήμως σε κύρια πολιτική δύναμη στην Αίγυπτο στις επερχόμενες εκλογές. Στην Τυνησία, το κίνημα Νάχντα, επίσης στην παράδοση του πολιτικού Ισλάμ, κέρδισε με διαφορά τις πρώτες εκλογές μετά την πτώση του Μπεν Αλί.

Ωστόσο, η Ιορδανία συνεχίζει να μας παρέχει το μεγαλύτερο αρνητικό παράδειγμα στην ιστορία για το πού οδηγούν οι συμβιβασμοί με τα καθεστώτα. Το Μαύρο Σεπτέμβρη του 1970 ο Χουσεΐν, πατέρας του σημερινού βασιλιά της χώρας, διέταξε το στρατό να σφάξει χιλιάδες Παλαιστίνιους στους προσφυγικούς καταυλισμούς. Το βασιλικό καθεστώς έβλεπε τους Παλαιστίνιους ως "κράτος εν κράτει", ειδικά όταν η παλαιστινιακή Αριστερά άρχισε να συνδέεται με την εργατική τάξη και την ιορδανική νεολαία, φτάνοντας να ρίχνει το σύνθημα

“Όλη η εξουσία στην Αντίσταση”. Δεν ήταν μόνο οι συμβιβασμοί με τον Χουσεΐν που κόστισαν στους Παλαιστίνιους, αλλά και οι συμβιβασμοί με τα “ριζοσπαστικά” καθεστώτα στη Συρία, το Ιράκ και την Αίγυπτο που είχαν εξαρτήσει τη δράση των μαχητών είτε από τα τραπέζια των διαπραγματεύσεων που στήνονταν στις αραβικές πρωτεύουσες, είτε από τις ελπίδες ότι ο συριακός ή ο ιρακινός στρατός θα εξουδετέρωναν τον ιορδανικό.

Ο ρόλος των επαναστάσεων

Αυτά τα διδάγματα ξαναγίνονται σήμερα επίκαιρα. Ο απλός κόσμος που βρίσκεται ξεσηκωμένος στους δρόμους είναι ο πραγματικός σύμμαχος για την παλαιστινιακή υπόθεση. Ακόμα και όταν οι ηγεσίες κάνουν βήματα, πραγματικά ή εικονικά, υπέρ των Παλαιστίνιων, είναι κάτω από την πίεση του κόσμου. Η νέα αιγυπτιακή ηγεσία έχει κάνει συγκεκριμένες επιλογές ρήξης με το παρελθόν απόλυτης υποταγής στο σιωνισμό που κληροδότησε ο Μουμπάρακ. Μια Αίγυπτος με τη Μουσουλμανική Αδελφότητα πολιτικό πρωταγωνιστή είναι σίγουρο ότι θα κάνει ακόμα περισσότερες τέτοιες επιλογές. Η κινητήρια δύναμη όμως είναι ο κόσμος στις γειτονιές που κινητοποιείται και προβάλλει τα αιτήματά του, οι φοιτητές στα Πανεπιστήμια που προχωράνε σε καταλήψεις, ξηλώνουν τις ξένες σημαίες από τις σχολές τους και απαιτούν την απόλυση όλων των καθηγητών και πρυτάνεων που συνεργάζονταν με το Ισραήλ. Είναι οι εργάτες που οργανώνουν ανεξάρτητα συνδικάτα και προχωράνε σε αλλεπάλληλες απεργίες, αλλά την ώρα που παλεύουν για το μισθό τους δεν ξεχνάνε να φωνάζουν συνθήματα κατά της συνεργασίας με το σιωνιστικό κράτος. Πιο χαρακτηριστικά από όλους, οι εργάτες στο φυσικό αέριο που απαιτούν να σταματήσουν οι συμφωνίες παροχής ενέργειας προς το Ισραήλ, για να πάψουν να δουλεύουν προς όφελος της κατοχής.[10] Η πρόσφατη εισβολή των διαδηλωτών στην ισραηλινή πρεσβεία στο Κάιρο που ανάγκασε τους ισραηλινούς διπλωμάτες να εγκαταλείψουν τη χώρα, οργανώθηκε στο μέσο ενός συνολικού απεργιακού κύματος.[11]

Αυτή την κατάσταση την αντιλαμβάνεται και το Ισραήλ και οι ΗΠΑ. Ο Υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ, Λίον Πανέτα, στη διαδρομή προς την τελευταία του επίσκεψη στο Ισραήλ, δήλωσε στους δημοσιογράφους: *“Είναι ξεκάθαρο ότι μέσα σε αυτή την τόσο δραματική περίοδο για τη Μέση Ανατολή, όπου συμβαίνουν τόσες πολλές αλλαγές, δεν είναι καλή κατάσταση για το Ισραήλ να απομονώνεται ολοένα και περισσότερο. Και όμως αυτό είναι που συμβαίνει”.*[12] Ο Ομπάμα αναγκάστηκε να αποδεχθεί την απόσυρση όλων των αμερικάνικων στρατευμάτων από το Ιράκ μέχρι το τέλος της χρονιάς, αφού δεν μπόρεσε να εκβιάσει ούτε καν την κυβέρνηση του Μάλικι που έχει στηθεί από τις ίδιες τις ΗΠΑ.[13] Οι αλληλοκατηγορίες ανάμεσα στην κυβέρνηση Νετανιάχου – Πέρες – Λιμπερμαν και τις μυστικές υπηρεσίες με αφορμή το Ιράν δεν είναι συνηθισμένο φαινόμενο στο Ισραήλ. Είχαν προηγηθεί τρεις υπουργοί που καταψήφισαν την συμφωνία με τη Χαμάς, με έναν υπουργό να δηλώνει ότι η συμφωνία “είναι νίκη των τρομοκρατών” και πως “δίνει κίνητρο για δολοφονίες Ισραηλινών και περισσότερες απαγωγές”.[14] Πάνω σε αυτόν τον αποπροσανατολισμό των Ισραηλινών, μπορεί να γίνει κατανοητή και η ένταση, αλλά και η διάρκεια που χαρακτήρισε το κίνημα των Αγανακτισμένων στο Ισραήλ. Οι Αγανακτισμένοι παρέμειναν αθεράπευτα σιωνιστές,[15] όμως στο εσωτερικό του κινήματος αναδείχθηκαν αιτήματα, όπως για τη μείωση των στρατιωτικών δαπανών, που ήταν περιθωριακά ακόμα και στο πολυδιαφημισμένο ισραηλινό κίνημα ειρήνης.[16] Η αδυναμία της κυβέρνησης να προλάβει τη γενική απεργία που κάλεσε η σιωνιστική συνδικαλιστική συνομοσπονδία στις 7 Νοέμβρη είναι ακόμη μια ένδειξη των ασυνήθιστων συνθηκών.[17]

Όσο πιο αποφασιστικά παρέμβει η εργατική τάξη στην επαναστατική διαδικασία, τόσο πιο δύσκολο θα είναι για το Ισραήλ να ξεφύγει από τις συμπληγάδες

Η εκτίμηση για τα επόμενα βήματα στον αγώνα για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης πρέπει να γίνεται με δεδομένο ότι οι αλλαγές που έχουμε ως τώρα δει είναι μόνο τα προεόρτια. Όχι μόνο στην Αίγυπτο, αλλά και στην Υεμένη, στην Ιορδανία, το Μπαχρέιν και τη Συρία, οι εξελίξεις είναι μπροστά. Τα παραδείγματα που δίνει η εργατική τάξη στην Αίγυπτο είναι αυτά που πρέπει να γενικευτούν σε όλες τις χώρες. Μπαίνοντας μπροστά στον αγώνα, γκρέμισε το παλιό καθεστώς, δεν επέτρεψε την ανασυγκρότηση των νοσταλγών του, σπάει τις προσπάθειες να διασπαστεί ο κόσμος πάνω σε θρησκευτική βάση, και κράτησε στην καρδιά του αγώνα τη σύνδεση των κοινωνικών αιτημάτων με τον αντιιμπεριαλισμό. Όσο περισσότερο έλεγχο έχει η εργατική τάξη στις εξελίξεις, τόσο περισσότερο το Ισραήλ θα συμπιέζεται ανάμεσα σε δύο επιλογές ήττας. Από τη μια η επιλογή της υποχώρησης που θα μετατρέψει το Ισραήλ σε άχρηστο βάρος για τους ιμπεριαλιστές που το στηρίζουν. Από την άλλη η επιλογή της τυχοδιωκτικής επιθετικότητας που θα οδηγήσει σε εκατομμύρια στους δρόμους, σε πτώση κι άλλων δικτατόρων, σε περισσότερες εισβολές όχι σε ισραηλινές αλλά σε αμερικάνικες και βρετανικές πρεσβείες. Όσο πιο αποφασιστικά παρέμβει η εργατική τάξη στην επαναστατική διαδικασία, τόσο πιο δύσκολο θα είναι για το Ισραήλ να ξεφύγει από αυτές τις συμπληγάδες. ■

1 “UK military steps up plans for Iran attack amid fresh nuclear fears”, *Guardian*, 2 Νοέμβρη 2011.
2 “Israel accepts Quartet call for peace talks”, *Arab News*, 2 Οκτώβρη 2011.
3 “Young Palestinian activists represent a potential new political and social force”, *Washington Post*, 4 Νοέμβρη 2011.
4 “Palestinian PM Fayyad says the time 'not ripe' for talks”, *BBC News*, 20 Οκτώβρη 2011.
5 “China supports Palestine's bid for full-fledged UN membership - amb to Kuwait”, *Kuwait News Agency*, 24 Σεπτέμβρη 2011.
6 “Saudi King's private aircraft to take ex-prisoners for Hajj”, *Middle East Monitor*, 4 Νοέμβρη 2011.
7 “Λευτεριά στην Παλαιστίνη”, *Εργατική Αλληλεγγύη* 21 Σεπτέμβρη 2011.
8 “Jordan PM calls expulsion of Hamas a political and constitutional mistake”, *Middle East Monitor*, 2 Νοέμβρη 2011.
9 “Jordan – Islamists reject gov't posts”, *Jordan Times*, 23 Οκτώβρη 2011.
10 “Αίγυπτος: Οργή ενάντια στο Ισραήλ”, *Εργατική Αλληλεγγύη*, 24 Αυγούστου 2011.
11 “Η αιγυπτιακή επανάσταση προχωράει: Νέα Ταχρίρ ενάντια στο Ισραήλ”, *Εργατική Αλληλεγγύη*, 14 Σεπτέμβρη 2011.
12 *Ρόιτερς*, 2 Οκτώβρη 2011
13 “Iraq rejects US request to maintain bases after troop withdrawal”, *Guardian*, 21 Οκτώβρη 2011.
14 “Israel Cabinet minister says Gilad Shalit deal is 'victory for terror'”, *Telegraph*, 12 Οκτώβρη 2011.
15 Mark L Thomas, “One big tent”, *Socialist Review*, Σεπτέμβρης 2011.
16 “Massive rally swamps Tel Aviv”, *Russia Today*, 30 Οκτώβρη 2011.
17 “Israel's public sector declares general strike, paralyzing economy”, *Haaretz*, 6 Νοέμβρη 2011.

40 χρόνια με τη σημαία της σοσιαλιστικής επανάστασης

Τον Οκτώβρη του 1971 ιδρυόταν η ΟΣΕ, οργάνωση από την όποια προέρχεται το ΣΕΚ. Ο **Πάνος Γκαργκάνας** θυμίζει σταθμούς και κρατούμενα αυτής της διαδρομής.

Απρίλης 1973

Πριν από 40 χρόνια, το φθινόπωρο του 1971, μια μικρή ομάδα συντρόφων ξεκινούσαμε την Οργάνωση Σοσιαλιστική Επανάσταση, γνωστή σαν ΟΣΕ, από την οποία προέρχεται το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα. Από μια χούφτα ανθρώπων μέσα σε συνθήκες δικτατορίας φτάσαμε να χτίσουμε μια σημαντική συνιστώσα στο σημερινό ψηφιδωτό της αριστεράς, μια συνιστώσα που κρατάει πάντα ψηλά τις σημαίες της σοσιαλιστικής επανάστασης.

Αυτή είναι μια διαδρομή για την οποία μπορούμε να είμαστε περήφανοι, ιδιαίτερα σήμερα που ο καπιταλισμός στην Ελλάδα και παγκόσμια βρίσκεται στην πιο μεγάλη κρίση του από την εποχή των επαναστάσεων του Μεσοπόλεμου. Η επαναστατική αριστερά έχει ξανά μπροστά της τις μεγάλες προκλήσεις που αποτελούν και το λόγο ύπαρξής της. Αξίζει, λοιπόν, να ανατρέξουμε σε αυτή τη σαραντάχρονη πορεία, όχι για λόγους απλά επετειακούς, αλλά για να εντοπίσουμε τις ρίζες και τις μεγάλες επιλογές που θα μας βοηθήσουν να ανταποκριθούμε στα μεγάλα καθήκοντα του σήμερα.

Οι ρίζες της ΟΣΕ βρίσκονται στη γενιά των αγωνιστών της αριστεράς που σημαδεύτηκε από τρία συνταρακτικά γεγονότα: το κίνημα των Ιουλιανών του 1965, την επιβολή της Χούντας το 1967 και το ξέσπασμα των εκρήξεων του κινήματος διεθνώς που συνοπτικά ονομάζουμε Μάη του 68.

Η ορμητική άνοδος των αγώνων στην Ελλάδα από το 25% της ΕΔΑ στις εκλογές του 1958 μέχρι τις μέρες που οι κυβερνήσεις της Αποστασίας και το Παλάτι πολιορκούνταν από τους διαδηλωτές το καλοκαίρι του 65, πολιτικοποίησε και ριζοσπαστικοποίησε χιλιάδες που είχαν αρχίσει να αμφισβητούν τις επιλογές των ηγεσιών της αριστεράς, τόσο της νόμιμης ΕΔΑ όσο και του παράνομου ΚΚΕ. Αυτή η αμφισβήτηση έγινε ρήξη μετά το πραξικόπημα της 21 Απρίλη 1967. Γιατί ηττήθηκε ένα τόσο μεγάλο κίνημα; Τι ευθύνες είχε η ηγεσία; Αυτά τα ερωτήματα βασάνιζαν ένα πλήθος αγωνιστών που αναζητούσαν απαντήσεις.

Παρά τις συνθήκες ήττας και παρανομίας, αυτές οι αναζητήσεις στράφηκαν προς τα αριστερά σαν αποτέλεσμα δυο παραγόντων. Ο πρώτος ήταν η μεγάλη κρίση της παραδοσιακής αριστεράς που διασπάστηκε σε ΚΚΕ και ΚΚΕ(εσωτερικού) κάτω από το βάρος όχι μόνο των ευθυνών της για την ήττα από τη Χούντα αλλά και της εισβολής της ΕΣΣΔ στην τότε ενιαία Τσεχοσλοβακία τον Αύγουστο του 1968. Και ο δεύτερος ήταν ο γαλλικός Μάης του 68 που έγινε παγκόσμιο κίνημα με το Καυτό Φθινόπωρο στην Ιταλία το 1969 και το κίνημα ενάντια στον πόλεμο των ΗΠΑ στο Βιετνάμ.

Πάνω σε αυτό το έδαφος άρχισαν να φυτρώνουν ομάδες στα αριστερά των παραδοσιακών ηγεσιών, ιδιαίτερα ανάμεσα στους χιλιάδες μετανάστες και φοιτητές της Δυτικής Ευρώπης. Ήδη πριν από τη δικτατορία υπήρχαν οι Φίλοι Νέων Χωρών, η Αναγέννηση-ΟΜΛΕ καθώς και οι σύντροφοι του Σωτήρη Πέτρουλα. Μέσα στις νέες συνθήκες ιδρύεται το ΕΚΚΕ, αναπτύσσεται η ΕΔΕ (πρόδρομος του σημερινού ΕΕΚ), ο Φώντας Λάδης εκδίδει στην Ιταλία «Τα άλλα ΝΕΑ», ο Γιώργος Βότσης και

Νοέμβρης 1974

ο Περικλής Κοροβέσης συνεργάζονται για να συσπειρώσουν μια κίνηση από «Επαναστατικές Σοσιαλιστικές Ομάδες» γύρω από το περιοδικό «Επανάσταση» και την εφημερίδα «Η Μαμή». Μέσα από αυτή την «ομπρέλα» βγήκε η ΟΣΕ.

Μια πρώτη βασική επιλογή πάνω στην οποία στηρίχτηκε η νέα οργάνωση αφορούσε το δίλημμα ανάμεσα στο μαζικό κίνημα και στο αντάρτικο. Εκείνα ήταν χρόνια όπου η επιρροή των ιδεών του Τσε Γκεβάρα ήταν έντονη. Πολλοί αγωνιστές πίστευαν ότι οι επαναστάτες θα έπρεπε να πάρουν το δρόμο του αντάρτικου είτε ανάμεσα στους αγρότες είτε στις πόλεις σε όλο τον κόσμο, όχι μόνο στον λεγόμενο Τρίτο Κόσμο αλλά και στις μητροπόλεις του ιμπεριαλισμού. Ιδιαίτερα για την Ελλάδα μέσα σε συνθήκες δικτατορίας, η ιδέα ότι η εργατική τάξη έχει ανάγκη από εξωτερική «αφύπνιση» με ομάδες που θα έβαζαν βόμβες κατά του καθεστώτος των συνταγματαρχών ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής και ενισχυόταν από την επιφανειακή εντύπωση ότι η Χούντα είχε «αποκοιμίσει» τον κόσμο με το ποδόσφαιρο, το ΠΡΟΠΟ και τις επιτυχίες του Παναθηναϊκού που είχε φτάσει στο Γουέμπλεϊ.

Η εμφάνιση μαζικού φοιτητικού κινήματος, η κατάληψη της Νομικής και στη συνέχεια η εξέγερση του Πολυτεχνείου έδειξαν με αποφασιστικό τρόπο πόσο λάθος είχαν οι απόψεις που θεωρούσαν ότι η εργατική τάξη και ιδιαίτερα η νεολαία κοιμάται. Η κεντρικότητα της εργατικής τάξης ως επαναστατικό υποκείμενο ήταν από τα θεμέλια της ΟΣΕ και παραμένει κύριο χαρακτηριστικό του ΣΕΚ μέχρι σήμερα. Να αναφέρουμε ανεκδοτολογικά ότι όταν ο Παναθηναϊκός έπαιζε στο Γουέμπλεϊ, οι επαναστάτες που ήμασταν στο Λονδίνο εκείνα τα χρόνια υποδεχθήκαμε τους φιλάθλους που ήρθαν από την Αθήνα μοιράζοντας προκηρύξεις ενάντια στη Χούντα στις θύρες και στις κερκίδες.

Μεταπολίτευση και σοσιαλδημοκρατία

Μετά την εξέγερση του Νοέμβρη 1973, το επίκεντρο των συζητήσεων και αντιπαραθέσεων μετατοπίστηκε στο ζήτημα της προοπτικής. Οι ρεφορμιστικές απόψεις υποστήριζαν ότι ρεαλιστική προοπτική για το κίνημα ήταν η αποκατάσταση της δημοκρατίας σαν απαραίτητο στάδιο για πιο προχωρημένους στόχους αργότερα. Συνακόλουθα, θεωρούσαν ότι η εξέγερση ήταν πρόωρη, ότι τα συνθήματα για επανάσταση και μάλιστα ενάντια στους καπιταλιστές ήταν προβοκατόρικα και ότι η κατάληξη ήταν ένα πισωγύρισμα με τη χούντα του Ιωαννίδη να έχει τορπιλίσει την «φιλελευθεροποίηση» Παπαδόπουλου-Μαρκεζίνη. Εμείς απαντούσαμε ότι η κρίση του δικτατορικού καθεστώτος έγινε μεγαλύτερη μετά τον Νοέμβρη, ότι το κίνημα είχε μπροστά του την προοπτική της επαναστατικής ανατροπής και ότι η αναζήτηση ενδιάμεσων σταδίων κινδύνευε να του στερήσει τις νίκες του.

εργατικη αλληλεγγυη

Εκδίδεται από την Οργάνωση Σοσιαλιστική Επανάσταση

αφιέρωμα στην κινέζικη εξέγερση

Συμμαχικές κυβερνήσεις «κάθαρσης» ή αντικαπιταλιστική πάλη για την εργατική εξουσία;

Η άποψή μας για την «κάθαρση» σελ. 5

Συνέντευξη με την τούρκικη νεολαία της Θράκης σελ 6-7

Η Πολωνία της Αλληλεγγύης σελ 20

Καλοκαίρι 1989

Η «Επανάσταση των Γαρύφαλλων» στην Πορτογαλία τον Απρίλη του 1974 έδειχνε πόσο δίκιο είχαμε και ένα άρθρο στη Μαμή με τίτλο «Να μην χαρίσουμε τις νίκες του κινήματος στους Καραμανλήδες» αποδείχθηκε προφητικό. Δυστυχώς, οι ηγεσίες του ΚΚΕ και του ΚΚΕ εσωτερικού, προσωρινά συσπειρωμένες σαν Ενωμένη Αριστερά για τις εκλογές του 1974, εκφράστηκαν με την περιβόητη δήλωση του Μίκη Θεοδωράκη «Καραμανλής ή τανκς».

Εκείνες οι επιλογές της ΟΣΕ δεν ήταν συγκυριακές. Πατούσαν πάνω στην υιοθέτηση της θεωρίας της Διαρκούς Επανάστασης, όπως διαμορφώθηκε από τον Τρότσκι για το διεθνές κίνημα και τον Παντελή Πουλιόπουλο για την Ελλάδα. Αυτή ήταν και παραμένει μια κληρονομιά πολύτιμη για την ανάδειξη του αντικαπιταλισμού ως ρεύμα μέσα στο σύγχρονο κίνημα. Μπορεί σήμερα που όλοι μιλάνε για τον ελληνικό καπιταλισμό να μοιάζει αυτονόητη, αλλά δεν προέκυψε αυτόματα. Χρειάστηκαν πολλές πολιτικές μάχες για να φτάσουν χιλιάδες αγωνιστές να αυτοπροσδιορίζονται σαν αντικαπιταλιστές και η ΟΣΕ και το ΣΕΚ ήταν πάντα μπροστά σε αυτές.

Η κεντρικότητα της εργατικής τάξης ως επαναστατικό υποκείμενο ήταν από τα θεμέλια της ΟΣΕ και παραμένει κύριο χαρακτηριστικό του ΣΕΚ μέχρι σήμερα

Μεγάλη καμπή στη σαραντάχρονη πορεία που εξετάζουμε ήταν η αντιμετώπιση της αριστεράς απέναντι στην ανάδυση της σοσιαλδημοκρατίας στην Ελλάδα με τη μορφή του ΠΑΣΟΚ. Οι αυταπάτες για τον κοινοβουλευτικό δρόμο προς το σοσιαλισμό ήταν τεράστιες το 1981. Μετά από δεκαετίες με Μεταξά, κατοχή, εμφύλιο, Παπάγο, Καραμανλή και Χούντα, οι ψεύτικες ελπίδες για «Σοσιαλισμό στις 18», με τον Ανδρέα Παπανδρέου να υπόσχεται ότι το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση σημαίνει «ο λαός στην εξουσία», αποτελούσαν μαζικό ρεύμα.

Τόσο ισχυρό ήταν εκείνο το ρεύμα ώστε παρέσυρε τμήματα της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, και έβαλε τη σφραγίδα του στις επιλογές της ρεφορμιστικής αριστεράς. Το ΚΚΕ εσωτερικού, όπως και άλλα κόμματα του Ευρωκομμουνισμού, περιθωριοποιήθηκε από το ρεύμα της σοσιαλδημοκρατίας γιατί η στρατηγική του «δημοκρατικού δρόμου» προς το σοσιαλισμό ήταν παραδοσιακά η σοσιαλδημοκρατική επιλογή. Η ηγεσία του ΚΚΕ, αντίθετα, αρχικά εκτιμούσε

ότι το ΠΑΣΟΚ ήταν κόμμα του «μικροαστικού σοσιαλισμού» και όπως όλα τα μικροαστικά φαινόμενα θα ήταν παροδικό και ασταθές ώστε μια συνεργασία μαζί του θα άφηνε το ΚΚΕ ως κληρονόμο αυτού του χώρου. Από εκεί ξεκινούσαν τα συνθήματα «αλλαγή δεν γίνεται χωρίς το ΚΚΕ» και η συνεργασία της ΕΣΑΚ (παράταξης του ΚΚΕ) με την ΠΑΣΚΕ στη ΓΣΕΕ.

Εμείς, αντίθετα, τονίζαμε ότι το ΠΑΣΟΚ είναι κόμμα σοσιαλδημοκρατικό όπως είχε αναλύσει ο Λένιν τα κόμματα της Δεύτερης Διεθνούς, δηλαδή κόμμα «αστικό εργατικό», με πρόγραμμα και ηγεσία αστική που πατάει πάνω σε μια βάση εργατική χάρη στον έλεγχο της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας που της δίνει επιρροή στα οργανωμένα τμήματα της εργατικής τάξης.

Ο λενινιστικός ορισμός για τη σοσιαλδημοκρατία εντοπίζει κόμματα που στηρίζονται στις δυο βασικές τάξεις της σύγχρονης κοινωνίας και άρα κόμματα σταθερά και ισχυρά όσο τα επίπεδα της ταξικής πάλης δεν φτάνουν στα ύψη μιας επαναστατικής κατάστασης. Αυτό άλλωστε επιβεβαιώνεται από την εμπειρία όλου του εικοστού αιώνα. Επιβεβαιώνεται και από την ίδια την πορεία του ΠΑΣΟΚ που προμήθευσε στον ελληνικό καπιταλισμό τις περισσότερες κυβερνήσεις τα τελευταία 37 χρόνια.

Το ίδιο το ΠΑΣΟΚ στο αρχικό του στάδιο ισχυριζόταν ότι δεν έχει σχέση με τη σοσιαλδημοκρατία και τοποθετούσε τον εαυτό του στα αριστερά της. Αλλά αυτά παραχώρησαν τη θέση τους αρκετά γρήγορα στην προβολή του Ανδρέα Παπανδρέου στο πλευρό του Μιτεράν, του Φελίπε Γκονζάλες και του Μπετίνο Κράξι, δηλαδή των κορυφαίων ηγετών της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας. Σήμερα, με τον γιο Παπανδρέου στην προεδρία της Σοσιαλιστικής Διεθνούς αυτό το ζήτημα έχει λήξει και όλα αυτά μοιάζουν πολύ μακρινά και ασήμαντα. Τότε όμως καθόριζαν τις τακτικές του ΚΚΕ και του ΚΚΕ εσωτερικού.

Η αδυναμία των ηγεσιών της ρεφορμιστικής αριστεράς να αντιμετωπίσουν την ανάδυση του ΠΑΣΟΚ οδήγησε σε παλινωδίες που κόστισαν ακριβά. Το 1989, με το ΠΑΣΟΚ στη δίνη του σκανδάλου Κοσκωτά, οι ηγεσίες αυτές ενωμένες στα πλαίσια του Συνασπισμού διαχειρίστηκαν εκείνη την κρίση με τον τρόπο που όλοι ξέρουμε: πρώτα συγκυβέρνηση με τη ΝΔ και ύστερα Οικουμενική κυβέρνηση μαζί και με τη ΝΔ και με το ΠΑΣΟΚ. Το αποτέλεσμα ήταν μια ήττα και μια νέα διάσπαση που άφησε τις δυνάμεις της αριστεράς στο χαμηλότερο σημείο όλης αυτής της πορείας που εξετάζουμε.

"Υπαρκτός σοσιαλισμός"

Ωστόσο, η κρίση του 1989 δεν είχε μόνο να κάνει με τις εσωτερικές εξελίξεις και την αδυναμία του ρεφορμισμού να αντιμετωπίσει τη σοσιαλδημοκρατία. Ήταν δεμένη και με ένα άλλο θεμελιακό ζήτημα για την αριστερά, τη φύση των καθεστώτων του λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού». Δεν ήταν μόνο οι αυταπάτες για το «μικροαστικό ΠΑΣΟΚ» που οδήγησαν στα τραγικά λάθη του Φλωράκη και του Κύρκου και για τα οποία δεν έχει υπάρξει ακόμη κριτική ούτε από το ΚΚΕ ούτε από τον Συνασπισμό ή τον ΣΥΡΙΖΑ. Ήταν και οι αυταπάτες για τον Γκορμπατσόφ και την Περεστρόικα.

Η αντίληψη ότι το άνοιγμα στις δυνάμεις της αγοράς μπορεί να είναι λύση για τα οικονομικά προβλήματα δεν περιοριζόταν στον ενιαίο Συνασπισμό εκείνης της εποχής. Ο Μίμης Ανδρουλάκης και οι ιδεοληψίες του για την «τέχνη του επιχειρείν» δεν ήταν προσωπικές απόψεις. Ήταν στα πλαίσια των αποφάσεων του 12ου Συνέδριου του ΚΚΕ και έκφραζαν το πολιτικό υπόβαθρο για τους χειρισμούς του ΚΚΕ/ΣΥΝ απέναντι στον Μητσοτάκη, τον Παπανδρέου και στον Ζολώτα, οι οποίοι υποστήριζαν ότι το φάρμακο για το «κρατικοδίαιτο» σκάνδαλο Κοσκωτά ήταν οι ιδιωτικοποιήσεις. Αν όμως ο αστικός πολιτικός κόσμος εμπνεόταν από τη Θάτσερ (και τον Μιτεράν) για τις μαγικές ικανότητες της αγοράς, η ρεφορμιστική αριστερά εμπνεόταν από τον «ανανεωτή του σοσιαλισμού» που βρισκόταν στο Κρεμλίνο.

Θα ήταν διδακτικό για τους νεώτερους συντρόφους να ξεφυλλίσουν παλιά φύλλα του Ριζοσπάστη και της Αυγής για να πάρουν μια αίσθηση του λιβανωτού που αναδυόταν προς την κατεύθυνση της Μόσχας στα χρόνια 1985-1991, όσο κράτησε η ηγεσία Γκορμπατσόφ. Δεν υπήρχε καμιά αίσθηση της κρίσης που οδήγησε στην κατάρρευση όλων των καθεστώτων του ανατολικού μπλοκ, μόνο άκριτη υιοθέτηση των αγοραίων μεταρρυθμίσεων μέχρι την τελευταία στιγμή. Γι' αυτό, άλλωστε, αυτό που επακολούθησε ήταν η σύγχυση και η αναζήτηση πρακτόρων του ιμπεριαλισμού στις ηγεσίες όλων των κομμουνιστικών κομμάτων του πλανήτη. Πράκτορας ο Γκορμπατσόφ στη Μόσχα και όλοι οι άλλοι στα Πολιτικά Γραφεία των ΚΚ της Ανατολής είτε ήταν στην Τιφλίδα ή στο ανατολικό Βερολίνο, στην Πολωνία ή στο Καζακστάν. Αλλά το ίδιο και η Άντζελα Ντέιβις στις ΗΠΑ, ο Τζο Σλόβο στη Νότια Αφρική ή ο Γιάννης Δραγασάκης που έχασε την ψηφοφορία για την ηγεσία του ΚΚΕ από την Παπαρήγα για λίγες ψήφους στην Κεντρική Επιτροπή.

Αν, αντίθετα, ξεφυλλίσει κάποιος την Εργατική Αλληλεγγύη της εποχής βλέπει καταρχήν ένα άρθρο που προειδοποιούσε ότι το 12ο Συνέδριο ήταν ένα «Άλμα προς τα δεξιά και στο κενό» και πολλά άρθρα που μιλούσαν ολοκάθαρα για την κρίση του κρατικού καπιταλισμού που οδήγησε τα σταλινικά καθεστώτα στην κατάρρευση.

Θα μπορούσε να αντιτάξει κανείς: μα τι σημασία έχουν πια όλες αυτές οι παλιές διαμάχες; Η απάντηση έχει δυο σκέλη. Η θεωρία του κρατικού καπιταλισμού επέτρεψε στην ΟΣΕ να έχει την αισιόδοξη ανάλυση ότι αυτός που βρίσκεται σε κρίση είναι ο καπιταλισμός σαν παγκόσμιο σύστημα και ότι η κρίση θα περάσει από την ανατολή στη δύση. Άποψη που σήμερα ξέρουμε ότι επιβεβαιώθηκε πανηγυρικά. Και ταυτόχρονα να έχει την καλύτερη αφετηρία για την αναζήτηση της πραγματικής προοπτικής του σοσιαλισμού για το μέλλον. Ας στα-

εργατική αλληλεγγύη

Εκδίδεται από την Οργάνωση Σοσιαλιστική Επανάσταση

Σ' αυτό το φύλλο

ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ

ΟΥΤΕ ΤΑΝΚΣ, ΟΥΤΕ ΓΚΟΡΜΠΑΤΣΩΦ - ΓΙΕΛΤΣΙΝ

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

ΜΕ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΔΥΣΗ

Καλοκαίρι 1991

θούμε σε αυτό το σημείο.

Υπάρχει άρχουσα τάξη σήμερα στις πρώην «σοσιαλιστικές» χώρες; Από πού ξεπήδησε; Την φύτεψαν οι αμερικάνοι και οι γερμανοί ιμπεριαλιστές; Ή μήπως αποτελεί συνέχεια αυτών που διοικούσαν τις επιχειρήσεις και τις εξουσίες στα χρόνια πριν την κατάρρευση; Άλλαξε η ιεραρχία των στρατηγών, των διευθυντών και των μάνατζερ στο στρατό, στην αστυνομία, στη δικαιοσύνη, στα ΜΜΕ στις επιχειρήσεις εκτός από κάποια πρόσωπα στις κορυφές; Οι καταρρεύσεις του 1989-91 ήταν μεταπολιτεύσεις όπου στη θέση των σταλινικών δικτατοριών εμφανίστηκαν κοινοβουλευτικά καθεστώτα ενώ η άρχουσα τάξη διατήρησε τον έλεγχο στην οικονομία και στην κοινωνία ευρύτερα. Η εμπειρία της Κίνας μας διδάσκει ότι τέτοιες αλλαγές με ανοίγματα στην αγορά έγιναν και χωρίς μεταπολίτευση, δηλαδή με το ΚΚ να διατηρεί τον πολιτικό έλεγχο. Η σημερινή καπιταλιστική φύση αυτών των χωρών είναι αναμφισβήτητη. Τι μας λέει, λοιπόν, η συνέχεια με τα προηγούμενα καθεστώτα, αν όχι ότι ήταν καπιταλιστικά;

Σοσιαλισμός και κράτος

Αυτές οι εμπειρίες μας βοηθούν να ξεκαθαρίσουμε τα κριτήρια για να μιλήσουμε για σοσιαλιστικές κοινωνίες. Για πολλά χρόνια, από τη δεκαετία του 1930 μέχρι και τη δεκαετία του 1960, κυρίαρχη ήταν η άποψη ότι το βασικό κριτήριο

Πορευτήκαμε με οδηγό όλους τους κλασικούς του Μαρξισμού, αλλά και ένα πνεύμα κριτικής αξιοποίησης των κατακτήσεών τους

για το σοσιαλισμό ήταν ο έλεγχος της οικονομίας από το κράτος. Με αυτό το κριτήριο παρέμενε «σοσιαλιστική» η ΕΣΣΔ και οι χώρες της Κομεκόν, αλλά και η Κίνα και το Βιετνάμ και η Κούβα, ακόμα και άλλες χώρες όπου τα μετααποικιακά καθεστώτα επιχειρούσαν οικονομική ανάπτυξη με μοχλό το κράτος. Το κριτήριο δεν περιοριζόταν στους κύκλους της κομμουνιστικής αριστεράς. Ακόμη και η σοσιαλδημοκρατική Σουηδία βαφτιζόταν σοσιαλιστική εξαιτίας της επέκτασης των κοινωνικών υπηρεσιών του κράτους.

Αυτό το κριτήριο τροποποιήθηκε μετά την Πολιτιστική Επανάσταση στην Κίνα για να προστεθεί ένα άλλο: ποια πτέρυγα του κυβερνητικού ΚΚ είχε τον έλεγχο, η μαοϊκή ή η «ρεβιζιονιστική»; Η ιδεολογία της κυρίαρχης πτέρυγας έκανε τη διαφορά. Οι ρεβιζιονιστές στο τιμόνι σήμαιναν η αστική τάξη στην εξουσία, ενώ αντίθετα η ηγεμονία της πτέρυγας του «Μεγάλου Τιμονιέρη» σηματοδοτούσε την πορεία προς τον κομμουνισμό ακόμα και αν εξασφαλιζόταν με στρατιωτικό πραξικόπημα.

Όλα αυτά μπορεί να μοιάζουν αστεία σήμερα, αλλά ήταν ντυμένα με το κύρος διανοούμενων όπως ο Μπετελέμ και ο Αλτουσέρ και δεν βοηθούσαν καθόλου την επαναστατική αριστερά να απαντήσει όταν π.χ. η Κίνα επιτέθηκε στο Βιετνάμ την άνοιξη του 1979.

Η ΟΣΕ είχε το πλεονέκτημα της δουλειάς που είχε κάνει ο Τόνι Κλιφ πατώντας πάνω στην παράδοση του Τρότσκι. Ο Κλιφ είχε θέσει το θεμελιώδες ερώτημα: «Μπορεί να είναι εργατικό ένα κράτος που δεν ελέγχεται από τους εργάτες;» και είχε απαντήσει κατηγορηματικά αρνητικά, εντοπίζοντας ακόμη και τις αντιφάσεις του ίδιου του Τρότσκι που ήταν ο πρώτος και κορυφαίος αντίπαλος της σταλινικής αντεπανάστασης στη Ρωσία. Το σύνθημα του Λένιν στο δρόμο προς την μεγάλη Οκτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση ήταν «Όλη η εξουσία στα σοβιέτ», όχι όλη η εξουσία στη σωστή φράξια των μπολσεβίκων.

Σήμερα που οι επαναστάσεις επιστρέφουν, όλη αυτή η κληρονομιά μας είναι πολύτιμη. Πορευτήκαμε με οδηγό όλους τους κλασικούς του Μαρξισμού, αλλά και ένα πνεύμα κριτικής αξιοποίησης των κατακτήσεών τους, όπως στάθηκε ο Κλιφ απέναντι στον Τρότσκι. Αυτό βοήθησε την ΟΣΕ και το ΣΕΚ να βρεθούν στη σωστή μεριά σε όλες τις μεγάλες διχάλες που βρήκε μπροστά της η αριστερά αυτά τα 40 χρόνια. Και έτσι σκοπεύουμε να συνεχίσουμε! ■

Διαδήλωση Πολυτεχνείου, 17 Νοέμβρη 2010, Αθήνα.

Αστοί και φασισμός στον ελληνικό Μεσοπόλεμο

Δυο τεκμήρια του 1933

Ο **Σπύρος Μαρκέτος**, πανεπιστημιακός, συγγραφέας του βιβλίου "Πώς φίλησα τον Μουσσολίνι", ανατρέχει στις δεκαετίες '20 και '30 και στις σχέσεις των αστών με τους φασίστες.

Άκρα δεξιά και φασισμός

Η άκρα δεξιά έπαιξε σημαντικό ρόλο στη μεσοπολεμική Ελλάδα, όπως μαρτυρούν άλλωστε και οι συχνές εκτροπές και τελικά η κατάλυση της έστω και περιορισμένης πολιτικής δημοκρατίας που είχε αναπτυχθεί τον δέκατο ένατο αιώνα. Παρά την πολυδιάσπασή της πρωταγωνίστησε στις πολιτικές εξελίξεις και συχνά βρέθηκε να κυβερνά, άλλοτε μόνη της και άλλοτε με συμμάχους από το Φιλελεύθερο ή το αντιβενιζελικό στρατόπεδο. Σ' αυτήν ανήκαν οι βασιλείς Κωνσταντίνος και Γεώργιος Γλύξμπουργκ και όλοι σχεδόν οι αυλικοί τους, οι πρωθυπουργοί Δημήτριος Γούναρης, Νικόλαος Στράτος, Ιωάννης Μεταξάς και πολλά αντιβενιζελικά στελέχη, καθώς και αρκετοί πολιτικοί και οι περισσότεροι στρατιωτικοί του Κόμματος Φιλελευθέρων, από τον θαυμαστή του Μουσσολίνι Νικόλαο Πλαστήρα και τον αντισημίτη Αλέξανδρο Γονατά ως τον Γεώργιο Κονδύλη, δηλωμένο ναζιστή που αργότερα προσχώρησε στους αντιβενιζελικούς. Από τους αντιβενιζελικούς δημόσιους διανοούμενους, στην άκρα δεξιά κινούνταν ο Ίωνας Δραγούμης και ο αδελφός του Φίλιππος, ο Σωτήριος Γκοτζαμάνης, πανεπιστημιακοί όπως ο Δημήτριος Βεζανής και δημοσιογράφοι όπως ο Άριστος Καμπάνης και ο Γεώργιος Βλάχος· από τους βενιζελικούς, ο πανεπιστημιακός Γεώργιος Φραγκούδης, ο λογοτέχνης Σπύρος Μελάς, και πολλοί άλλοι.

Ο φασισμός, τώρα, αποτελεί ένα κομάτι της άκρας δεξιάς, το οποίο δίνει έμφαση στη δημιουργία μαζικού κινήματος με αντιδραστικούς στόχους.[1] Η Ελλάδα ήταν μια από τις χώρες που τού πρόβαλαν μεγάλη αντίσταση, και δεν είδε την ανάπτυξη μαζικών φασιστικών κινημάτων (με εξαίρεση τη Θεσσαλονίκη) παρά μόνο τη δεκαετία του 1940 – βλέπε Τάγματα Ασφαλείας και Οργάνωσις «Χ» του Γρίβα – παράλληλα με την ανάπτυξη της αριστεράς. Ο φόβος της κοινωνικής αλλαγής οδήγησε τότε τους αστούς στο φόβο της δημοκρατίας, από εκεί στην ενίσχυση της αντιδημοκρατικής μερίδας της δεξιάς και τελικά στην εδραίωση αυταρχικών θεσμών.

Ένας σημαντικός λόγος γι' αυτό ήταν ότι στο Μεσοπόλεμο πραγματοποιήθηκαν κοινωνικές μεταρρυθμίσεις που ανέκοψαν τη ροπή προς τα δεξιά. Μια σημαντική ιδιομορφία της Ελλάδας, σε σχέση με τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, ήταν ότι, μετά τη συντριβή του κινήματος Μεταξά το 1923, η άκρα δεξιά απέτυχε να ματαιώσει τη μεγάλη τομή που πραγματοποίησαν η αριστερά και οι Φιλελεύθεροι, δηλάδή την αγροτική μεταρρύθμιση. Η αλλαγή των ιδιοκτησιακών σχέσεων και άλλα μέτρα στην ύπαιθρο, όπου εξακολουθούσε να μένει η μεγάλη μάζα του πληθυσμού, υπόσχονταν να βελτιώσουν τη ζωή των πολλών. Προσδίδοντας νομιμοποίηση στο κοινωνικό καθεστώς και το πολιτικό σύστημα, περιόρισαν τις δυνατότητες ανάπτυξης της αριστεράς, τουλάχιστον ως τις αρχές της δεκαετίας του 1930 ενώ, από την άλλη πλευρά, κατέστρεψαν το στρώμα των μεγαλοϊδιοκτητών που στις περισσότερες χώρες, και χαρακτηριστικά στην Ουγγαρία, την Ιταλία και τη Γερμανία, στήριξε με πολλούς τρόπους την άκρα δεξιά.

Η στάση αυτή αποτύπωνε τον κοινωνικό συσχετισμό δυνάμεων. Το μεγάλο πρόβλημα για την άρχουσα τάξη ήταν οι αγρότες, με τους οποίους άλλωστε ο συμβιβασμός ήταν ευκολότερος καθώς είχαν μικρότερες δυνατότητες οργάνωσης και δεν είχαν ακόμη προσβληθεί από το μικρόβιο του διεθνισμού. Αντιμετωπίστηκαν λοιπόν πιο ευνοϊκά. Στην ύπαιθρο ως και τη δεκαετία του 1940 οι κυβερνήσεις, συμπεριλαμβανομένων των ακροδεξιών, επιδίωξαν ένα ελάχιστο συναίνεσης, και γενικά το πέτυχαν, παρ' όλες τις αιματηρές αγροτικές εξεγέρσεις στην Πελοπόννησο και αλλού.

Αντίθετα στις πόλεις όλες οι κυβερνήσεις, συμπεριλαμβανομένων των εκλεγμένων, έδωσαν προτεραιότητα στην πάταξη της αριστεράς και την ωμή καταστολή των εργαζομένων. Υποστηρίζοντας σταθερά τα συμφέροντα των αστών καλλιεργούσαν τον εθνικισμό και το φόβο του κομμουνισμού, που παρουσιαζό-

Ναζιστικοί χαιρετισμοί στον δικτάτορα της «4ης Αυγούστου».

ταν σαν συνώνυμος με τον εδαφικό ακρωτηριασμό της χώρας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα της κυβερνητικής ροπής προς τις πρακτικές της άκρας δεξιάς, η θέσπιση της δίωξης των ιδεών με το Ιδιώνυμο από τον Βενιζέλο το 1929, ή ο περιορισμός των ελευθεριών και η προκλητική περιστολή, και πάλι από τη βενιζελική παράταξη, των πολιτικών δικαιωμάτων των εργατών πριν από τις εκλογές του 1933, με τις οποίες πέρασε η εξουσία από τη λεγόμενη φιλελεύθερη στη δηλωμένα συντηρητική δεξιά. Στο τελευταίο ζήτημα θα επεκταθούμε παρακάτω.

Οικονομική κρίση και εργατική αντίσταση

Πλαίσιο της αυταρχικής στροφής των αστών ήταν βεβαίως η οικονομική κρίση. Από τον χειμώνα του 1931 προς το 1932 η κρίση ρευστότητας προκάλεσε σημαντική κοινωνική αναταραχή, ιδίως στις πόλεις, η οποία αντιμετωπίστηκε κυρίως με καταστολή. Ιδιαίτερα άσχημη ήταν η κατάσταση στον βορρά. Στη Θεσσαλονίκη ο αριθμός των ανέργων είχε εκτοξευτεί στα ύψη και υπολογιζόταν σε δεκάδες χιλιάδες – εξήντα χιλιάδες, κατά τον δήμαρχο. Οι φτωχοί αδυνατούσαν να βρουν τροφή, ρούχα ή ξύλα για ν' αντιμετωπίσουν τον ασυνήθιστα βαρύ χειμώνα, κι επιβίωναν χάρη στις διανομές σούπας που οργάνωνε ο δήμος σε τριάντα πέντε σημεία της πόλης. Οι εργατικές διαδηλώσεις που είχαν προγραμματιστεί για τα τέλη Φεβρουαρίου αποτράπηκαν με μια δόση στρατιωτικού καθεστώτος. Ένα σύνταγμα ιππικού και άλλο ένα πεζικού, μαζί με όλες τις διαθέσιμες δυνάμεις της χωροφυλακής, περιπολούσαν ακατάπαυστα στους δρόμους. Κάτι ανάλογο συνέβη και στην Καβάλα. Στη Νάουσα όμως, όπου τα κλωστήρια απέλυαν συνεχώς, έγιναν διαδηλώσεις με κύριο αίτημα το ψωμί. Στην Ξάνθη ομάδες ανέργων εισέβαλαν σ' έναν φούρνο και πήραν όσο ψωμί βρήκαν· κλήθηκε το ιππικό γιατί η χωροφυλακή δεν επαρκούσε.[2]

Το συνδυασμένο αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης και της κατασταλτικής πολιτικής ήταν η ολοένα εντονότερη δυσφορία των εργατών απέναντι στην κυβέρνηση Βενιζέλου. Ο παράγοντας αυτός βάραινε ιδιαίτερα στους πολιτικούς υπολογισμούς γιατί η εργατική τάξη, μολονότι δεν αποτελούσε μεγάλο ποσοστό του συνολικού πληθυσμού, ήταν συγκεντρωμένη στα αστικά κέντρα κι επηρέαζε το εκλογικό αποτέλεσμα στις αμφίρροπες εκλογές. Πριν από τις εκλογές του 1932 εκτιμούνταν πως οι εργάτες θα καταψήφιζαν την κυβέρνηση.[3] Ωστόσο και η αντίπαλη αστική παράταξη, των Λαϊκών, που ήρθε στην εξουσία εκείνη τη χρονιά, κράτησε την ίδια πολιτική. Ο αρχηγός της, Παναγής Τσαλδάρης, κατηγορούσε τον Βενιζέλο επειδή, εφαρμόζοντας το αναλογικό εκλογικό σύστημα, επέτρεψε να μπουν στη βουλή αντιπρόσωποι *'με αρχάς, αι οποίαι αποτελούν ανατροπήν της υποστάσεως του κράτους'*.[4] Ο Ιωάννης Μεταξάς, υπουργός Εσωτερικών τότε, διατύπωσε από το βήμα της βουλής τη θεωρία πως οι εργάτες δεν απολάμβαναν το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της συγκέντρωσης σε κλειστό χώρο, γιατί *«αρχίζουν με την συζήτησιν των επαγγελματικών των ζητημάτων και εκτρέπονται κατόπιν εις ζητήματα τοιαύτα ώστε να προσβάλλωνται οι νόμοι του Κράτους, το ιδιώνυμον [ο νόμος του Βενιζέλου που πρόβλεπε τη δίωξη των αριστερών ιδεών και χρησιμοποιήθηκε για να κυνηγηθεί και κάθε συνδικαλιστική δραστηριότητα], να προσβάλλεται αυτή η κοινωνία και να λαμβάνουν σχεδόν στασιαστικόν χαρακτήρα»*.[5] Γι' αυτόν το λόγο η χωροφυλακή απαγόρευε συστηματικά τις εργατικές συγκεντρώσεις. Μόνον οι κομμουνιστές αντιτάχθηκαν σ' αυτή την κατάφωρη περιστολή των συνταγματικών ελευθεριών μιας ολόκληρης τάξης του πληθυσμού.

Καθώς η κρίση χειροτέρευε, ο κυβερνητικός αυταρχισμός εντεινόταν. Την εποχή εκείνη το κράτος είχε πολύ μεγαλύτερα περιθώρια παρά σήμερα ν' ασκεί ωμή βία εναντίον των εργαζομένων. Οι επιθέσεις των δυνάμεων καταστολής κλιμακώθηκαν από την περιφέρεια προς το κέντρο. Τέλη Ιανουαρίου του 1933 ο στρατός πυροβόλησε εναντίον μιας εργατικής συγκέντρωσης στη Νάουσα, με θύματα τέσσερις νεκρούς και τουλάχιστον είκοσι τραυματίες. Αν έμεναν αμφιβολίες για τη στάση που σκόπευε να τηρήσει απέναντι στους εργάτες ο Βενιζέλος μετά τις εκλογές, τις έσβησε μια νέα σφαγή στη Θεσσαλονίκη. Έγινε αληθινή μάχη όταν η αστυνομία επιτέθηκε στο εργατικό κέντρο, στις 15 Φεβρουαρίου, με θύματα τουλάχιστον οχτώ νεκρούς και πάνω από εκατό τραυματίες. Τέλος, παραμονές των εκλογών της 5ης Μαρτίου οργανώθηκαν νέες επιθέσεις της αστυνομίας ενάντια στα εργατικά κέντρα της Αθήνας και του Πειραιά, που ελέγχονταν από τους κομμουνιστές.

Σ' όλες αυτές τις περιπτώσεις, αλλά και σε πολλές άλλες, οι συγκρούσεις ήταν επιλογή των δυνάμεων καταστολής, και δεν οφείλονταν σε οποιαδήποτε προκλητική συμπεριφορά των εργατών. Αν στη Νάουσα είχε προηγηθεί μια εργατική συγκέντρωση διαμαρτυρίας σε ανοιχτό χώρο, αντίθετα στη Θεσσαλονίκη, την Αθήνα και τον Πειραιά έγιναν απρόκλητες επιθέσεις της αστυνομίας σε εργατικά κέντρα, δηλαδή κλειστούς χώρους που χρησιμοποιούνταν για τον προεκλογικό αγώνα του κομμουνιστικού κόμματος. Υπήρξε επομένως άμεση επέμβαση στις συνθήκες διεξαγωγής των εκλογών, απαράδεκτη σ' ένα έστω και απλώς τυπικά δημοκρατικό καθεστώς. Μάλιστα, οι αντιδράσεις της πολιτικής ηγεσίας επιβεβαιώνουν ότι αυτές οι αλλεπάλληλες διωκτικές επιχειρήσεις πραγματοποιήθηκαν με την έγκριση της.

Η αιματηρή καταστολή των εργατών συνεχίστηκε και αφού πήραν την κυβέρνηση οι αντιβενιζελικοί. Σημαντικές ταραχές στην Καβάλα προκάλεσαν την επιβολή στρατιωτικού νόμου στην πόλη.[6] Στο Αλιβέρι η χωροφυλακή πυροβόλησε εναντίον εργατών που διαμαρτύρονταν επειδή είχαν μείνει πέντε μήνες απλήρωτοι, αφήνοντας στον τόπο δυο από αυτούς· οι τραυματίες ήταν δεκάδες. Οι Φιλελεύθεροι απέφευγαν να πιέσουν στον σχετικό κοινοβουλευτικό έλεγχο, ενώ ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου, ηγέτης του σοσιαλιστικών τάσεων Αγροτεργατικού Κόμματος, δήλωνε χλιαρά ότι δεν έπρεπε να επιτρέπεται στους αστυνομικούς να χτυπούν τόσο πολύ τους εργάτες,[7] ξαναβρίσκοντας έτσι κοινωνικές ευαισθησίες τις οποίες είχε χά-

ΟΙ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΟΙ
ΚΑΙ ΤΟ ΕΝΙΑΙΟΝ ΜΕΤΩΠΟΝ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ

'Από την συγκέντρωσιν των σιδηροδρομικών Θεσσαλίας πρό των γραφείων της Διευθύνσεως.

Απόκομμα της εφημερίδας Ακρόπολη, 26/10/1934.

σει όσο οι εργατικοί αγώνες έμεναν ατροφικοί.

Αν όμως η διωκτική μανία εστιαζόταν κυρίως στην καταστολή των εργατικών κινητοποιήσεων, πάντως κάλυπτε και τη διάδοση των ιδεών, με μεθόδους που ελάχιστα διαφοροποιούνταν από εκείνες της φασιστικής Ιταλίας. Για παράδειγμα, αν η ελευθεροτυπία, τυπικά, έμενε σεβαστή στην πρωτεύουσα, δεν ίσχυε το ίδιο και για την επαρχία. Μια ωραία ημέρα σ' ένα χωριό της Αχαίας ο σταθμάρχης της χωροφυλακής ανακαλύπτει ότι οι τοπικοί κομμουνιστές *'περιετύλισον [sic] τα οψώνια των παντοπωλείων με φύλλα της εφημερίδος «Εργάτης», διαδίδοντες ούτω το περιεχόμενον των κομμουνιστικών αντιτύπων'.*[8] Ακολουθούν κατασχέσεις εντύπων, ο εισαγγελέας ξεκινά ανακρίσεις, και ο τύπος καλύπτει με απόλυτη σοβαρότητα το ζήτημα. Το μικρό αυτό επεισόδιο είναι ενδεικτικό του υστερικού κλίματος, στα όρια του παραλογισμού, που καλλιεργείται από τις αρχές και τον τύπο, και των μάλλον ανύπαρκτων δημοκρατικών ευαισθησιών τους.

Το παράδειγμα των φασιστικών καθεστώτων

Ωστόσο, η επιλογή της καταστολής, πόσο μάλλον του φασισμού, έχει πάντοτε ρίσκο και για τους κυβερνώντες. Χάρη στην ασάφεια των κατασταλτικών νόμων μετά το 1935 οι μοναρχικές κυβερνήσεις, επικαλούμενες τον τρομερό κίνδυνο του 'βενιζελοκομμουνισμού', τούς έστρεψαν κι εναντίον των Φιλελεύθερων εμπνευστών τους. Πάντως η κύριά τους λειτουργία ήταν πάντοτε η πάταξη της αριστεράς. Η θέσπιση και η συστηματική χρήση του Ιδιώνυμου αναδεικνύουν, διαψεύδοντας τις φιλελεύθερες επαγγελίες του Βενιζέλου, την πρακτική σύγκλιση σημαντικών πτυχών της εσωτερικής πολιτικής του με κείνη του ιταλικού φασισμού.[9] Από την άλλη πλευρά, δείχνουν ότι το κοινοβουλευτικό καθεστώς είχε τη βούληση και τη δυνατότητα να προχωρήσει στην καταστολή της αριστεράς διατηρώντας τις τυπικές όψεις της δημοκρατίας. Και αυτό έγινε με σύμπνοια όχι μόνον των αστικών κομμάτων, αλλά και του σοσιαλιστή Παπαναστασίου, ο οποίος μάλιστα υποστήριζε ότι η ύπαρξη του Κομμουνιστικού Κόμματος δεν ανταποκρινόταν στις ελληνικές συνθήκες, αλλά συντηρούνταν χάρη στην ενίσχυση των σοβιετικών.[10]

Θεσσαλονίκη 1936

Καθώς διαπιστώθηκε όμως ότι η κρατική καταστολή δεν αρκούσε για να σπάσει το εργατικό κίνημα, ενισχύθηκε συμπληρωματικά ο φασισμός, το μαζικό κίνημα που υποσχόταν να σώσει, χρησιμοποιώντας οργανωτικές τεχνικές και συνθήματα της αριστεράς, κάθε τι το συντηρητικό. Τα σχετικά παραδείγματα της Ιταλίας και της Γερμανίας ήταν πρόσφατα. Παρ' όλη την αντικαπιταλιστική ρητορική τους, μια σταθερά των φασιστικών κινημάτων και καθεστώτων ήταν η πάταξη της αριστεράς, που συχνά συνοδευόταν από μέτρα για την ενσωμάτωση μέρους των λαϊκών τάξεων. Στην Ιταλία η επικράτηση του φασισμού συνοδεύτηκε από την απαγόρευση της δράσης όλων των κομμάτων της αριστεράς, την απομάκρυνση των οπαδών της από τους κρατικούς θεσμούς και την καταστροφή του ανεξάρτητου συνδικαλισμού· αποτέλεσμα ήταν η ραγδαία πτώση του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων, και η κατάργηση προηγούμενων συνδικαλιστικών κατακτήσεων, όπως ήταν το οκτάωρο. Στη Γερμανία ο Χίτλερ αμέσως μετά τις εκλογές του 1933 συνέλαβε σύσσωμη τη συνδικαλιστική ηγεσία, κατάργησε τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και απαγόρευσε τις απεργίες. Και τα δυο καθεστώτα έδωσαν στις επιχειρήσεις τα προνόμια που αυτές απολάμβαναν προτού αρχίσει να εφαρμόζεται η προστατευτική εργατική νομοθεσία, με αποτέλεσμα να εξασφαλίσουν την υποστήριξη των συντηρητικών και των αστών, μολονότι οι τελευταίοι τούς αφαίρεσαν την πολιτική εξουσία.[11]

Οι έλληνες αστοί θαύμαζαν την εργατική πολιτική του ιταλικού και του γερμανικού φασισμού, και το διακήρυσσαν ανοιχτά. Καλύτερος μάρτυρας αυτού του γεγονότος είναι ο τύπος της εποχής. Η μεγάλη διείσδυση των φασιστικών και ναζιστικών προτάσεων στα 'σοβαρά' περιοδικά του βενιζελικού χώρου, Εργασία και Πειθαρχία, μελετήθηκε πρόσφατα,[12] εδώ αρκεί να δούμε κάποια άλλα παραδείγματα. Η πατρινή εφημερίδα Νεολόγος, που συνδεόταν στενά με τον υπαρχηγό του Βενιζέλου Ανδρέα Μιχαλακόπουλο και ήταν μια από εκείνες που διερμήνευαν καλύτερα τις απόψεις της ηγεσίας των Φιλελευθέρων, σ' όλο το διάστημα μέχρι τις εκλογές του 1933 προβάλλει σαν ισχυρά προτερήματα του ναζισμού τον αντικομμουνισμό του Χίτ-

Απεργία και διαδήλωση στον Βόλο την εποχή του Μεσοπολέμου.

λερ και την αιματηρή πάταξη της αριστεράς από την κυβέρνησή του. Ένα άλλο πλεονέκτημά του είναι ότι θα λύσει, όταν θα έρθει η ώρα του, και το εργατικό πρόβλημα. Ο Χίτλερ, στον επινίκειο λόγο που εκφωνεί μετά τις εκλογές, στη μεγαλύτερη διαδήλωση που οργανώθηκε ποτέ στο Βερολίνο, *«εξήρε τας φιλεργατικάς διαθέσεις του, τονίσας ότι θ' αποδώση το δίκαιον εις τους εργάτας όταν καταπνιγή οριστικώς ο κομμουνισμός».*[13]

Ο Νεολόγος από τη μέρα που παίρνει την εξουσία ο Χίτλερ αναπαράγει την προπαγάνδα της ναζιστικής κυβέρνησης, και τονίζει τον εξαίρετο ρόλο της στην αντιμετώπιση του συνεχιζόμενου κομμουνιστικού κίνδυνου. Οι κομμουνιστές συνεχίζουν να εξοπλίζονται και να οργανώνονται συνομωτικά,[14] καλώς λοιπόν τα πολιτικά τους δικαιώματα καταργούνται. Όπως δηλώνει ο ναζιστής υπουργός Εσωτερικών Φρικ, *«Ού μόνον οι κομμουνισταί θα εξαφανισθούν, αλλά και οι ερυθροί, ερυθροσοσιαλδημοκράται σύμμαχοί των, διότι αυτοί αποτελούν την ρίζα εξ ης φύεται ο κομμουνισμός. Αυτός είναι ο σκοπός του Χίτλερ, και εκείνος όστις τόν γνωρίζει δεν δύναται να αμφιβάλλη περί της επιτυχίας του».*[15] Η θέση των αριστερών δεν είναι στο κοινοβούλιο, αλλά στα στρατόπεδα συγκέντρωσης: *«Πρέπει, είπεν, οι κύριοι αυτοί να συνειθίσουν να ασχολούνται με άλλην επωφελή εργασίαν. Θα τούς δοθή δε η ευκαιρία αυτή εις τα στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Όταν γίνουν εκ νέου ωφέλιμα μέλη του έθνους θα γίνουν ευπρόσδεκτοι ως συστρατιώται άξιοι του ονόματός των».*[16] Οι τρόποι με τους οποίους μπορούν οι κομμουνιστές να επανέλθουν στους κόλπους του έθνους περιγράφονται αναλυτικά. *«Εις την πόλιν Σπέρλιχερ ενώπιον απείρου πλήθους και τμημάτων εθνικοσοσιαλιστών, ομάς πρώην κομμουνιστών απεκήρυξε τας αρχάς της. Οι εν λόγω κομμουνισταί έκαυσαν δημοσία την ερυθράν σημαίαν. Ο εν τη πόλει ταύτη αρχηγός των χαλυβδοκράνων τούς προσεφώνησεν εκφράσας την χαράν του, διότι έγιναν και πάλιν καλοί πατριώται».*[17]

Κοινό μοτίβο ναζιστών και των πιο ακραίων προπαγανδιστών του φασισμού στην Ελλάδα, κατεξοχήν των κονδυλικών, ήταν η ιδέα της φυσικής εξόντωσης των κομμουνιστών – κάτι διαφορετικό από τον απλό αντικομμουνισμό. Έτσι, για παράδειγμα, η κονδυλική εφημερίδα της Θεσσαλονίκης Μακεδονικά Νέα παραθέτει με θαυμασμό την προεκλογική δέσμευση των ναζί, *«να κανονίσωμεν πρώτον τους λογαριασμούς μας μετά του Μπολσεβικισμού»*, για την οποία θα χρησιμοποιούσαν ολόκληρη την κρατική μηχανή αμέσως μετά την αναμενόμενη εκλογική τους επικράτηση. *«Δεν θα βραδύνη η ημέρα, καθ' ην ο Μπολσεβικισμός θα μείνη εις ημάς ως θρύλος».*[18] Η αποτροπή του μπολσεβικικού κινδύνου ήταν η λαμπρή υπηρεσία του Χίτλερ στον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Βεβαίως οι κονδυλικοί την ίδια εποχή, και μέχρι να συντριβεί το αντίπαλο βενιζελικό στρατόπεδο το 1935, ενώ επαγγέλλονταν την καταστροφή της αριστεράς, δεν έπαυαν να επικαλούνται, όποτε τούς συνέφερε, τις δημοκρατικές ελευθερίες.

Οι αστοί χρηματοδοτούν τους φασίστες

Ωστόσο, όλα αυτά δεν έφταναν για να συντρίψουν τον ελληνικό λαό, που εξαιτίας της οικονομικής κρίσης είχε αρχίσει να ριζοσπαστικοποιείται. Ακολουθώντας το παράδειγμα των αστών σ' όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες, οι έλληνες ομόλογοί τους πόνταραν στη δημιουργία ενός ισχυρού φασιστικού κινήματος και με κάθε τρόπο την επιδίωξαν. Ο πρόδρομος του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών ενίσχυε οικονομικά και όχι μόνο τις φασιστικές οργανώσεις, και δεν μπήκε καν στον κόπο να διαψεύσει τα σχετικά έγγραφά του που κάποια στιγμή δημοσίευσε πρωτοσέλιδα, σε φωτοτυπίες, ο Ριζοσπάστης. Τα αναδημοσιεύουμε χωρίς σχολιασμό παρακάτω:

Πηγή: 'Τα παράσιτα και οι βδέλλες τραπεζίτες-κεφαλαιούχοι υποδείχνουν τους ένορκους και μισθοδοτούν τους φασίστες των Ε.Ε.Ε.', *Νέος Ριζοσπάστης*, φ. της 18ης Φεβρουαρίου του 1933. Ο Ριζοσπάστης δεν μετέγραψε ολόκληρο το κείμενο του (δυσανάγνωστου) φωτοτυπημένου εγγράφου· το κείμενο που ακολουθεί στηρίζεται στην αντιπαραβολή της φωτοτυπίας με το κείμενο που παραθέτει ο Ριζοσπάστης.

Συνδέσμος των εν Ελλάδι Ανωνύμων Εταιρειών
Αρ. 46
Προς απάσας τας εν Ελλάδι Ανωνύμους Εταιρείας ημεδαπάς και αλλοδαπάς, μέλη του 'Συνδέσμου των εν Ελλάδι Ανωνύμων Εταιρειών'.

Αξιότιμοι Κύριοι!
Έχομεν την τιμήν να σας ανακοινώσωμεν τα εξής, τα οποία παρακαλούμεν όπως ευαρεστούμενοι λάβητε υπό ιδιαιτέραν σημείωσιν, δεδομένου ότι ο 'Συνδέσμος των εν Ελλάδι Ανωνύμων Εταιρειών' αποδίδει όλως εξαιρετικήν σημασίαν εις το εθνικόν έργον της οργανώσεως περί ής κατωτέρω:
Η περί ής ο λόγος οργάνωσις ονομάζεται 'Εθνική Ένωσις Ελλάς', ιδρύθη εν Θεσσαλονίκη, επεκταθείσα κατ' αρχήν και εν Αθήναις (οδός Κέκροπος 7).

1. Σκοπός

Η Ε.Ε.Ε. ιδρύθη το 1927 με σκοπόν την εξύψωσιν του Εθνικού φρονήματος, την προστασίαν Θρησκείας, Πατρίδος, Οικογενείας, και των Εθνικών παραδόσεων. Η επικράτησις [δυσανάγνωστο] απετέλεσε την αιτίαν της ιδρύσεώς της.

2. Επέκτασις

Αριθμεί δύναμιν περί τας 50.000 μελών εγκατεστημένων εις τας κυριοτέρας πόλεις της Ελλάδος, και οργανωμένων εις τμήματα, [δυσανάγνωστο] ανέρχονται [δυσανάγνωστο] ως η εσώκλειστος κατάστασις.

3. Δράσις

Α. Γενικώς. Ως επισήμως ανεγνωρίσθη εξουδετέρωσε πάσαν κομμουνιστικήν προσπάθειαν εν Θεσσαλονίκη και τας κυριωτέρας πόλεις της Μακεδονίας εις άς λειτουργούν παραρτήματα (Κιλκίς, Μυτιλήνη), ενισχύσασα πάσαν εθνικήν προσπάθειαν.
Β. προς τας εργατικάς μάζας. Ίδρυσις Εθνικού Σωματείου Καπνεργατών εν Θεσ/νίκη, Σέρρας, Καβάλλα, Ξάνθη, αριθμούντος δύναμιν συνολικήν 2.500 καπνεργατών εις ό ανετέθη εν λευκώ η επεξεργασία των Κρατικών καπνών (κ. Καραπάνος) μετά την συσπείρωσιν των κομμουνιζόντων καπνεργατών εις ενιαίον μπλοκ.
Ήδη τα καπνεργοστάσια Θεσσαλονίκης, [δυσανάγνωστο] σήμερον απασχολούν αποκλειστικώς καπνεργάτας της.
Ίδρυσις σωματείου υποδηματεργατών αριθμούντος δύναμιν εκ μελών [δυσανάγνωστο] εξουδετερώσαντος κατ' επανάληψιν [δυσανάγνωστο] απεργίας [δυσανάγνωστο]
Ο απολογισμός του 1932 αφήνει χρέη ανερχόμενα εις 67 χιλ. Δρχ. και οφειλόμενα εις την μη καταβολήν παρά του Δήμου Θεσ/νίκης λόγω οικονομικής αδυναμίας της κατ' έτος χορηγουμένης επιχορηγήσεως εξ 60.000 δραχμών.
Η δράσις της [δυσανάγνωστο]

Μετά πάσης τιμής
Ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου των Εν Ελλάδι Ανωνύμων Εταιρειών (Υπ.) Δ. Λοβέρδος
Ο Γεν. Γραμματεύς Μ. Ρινόπουλος   Ο Διευθυντής Α. Μίχας

Πηγή: 'Ο Λοβέρδος υπουργός των Οικονομικών χρηματοδότης των συμμοριών Ε.Ε.Ε.', *Νέος Ριζοσπάστης*, φ. της 13ης Μαρτίου του 1933.

Συνδέσμος των εν Ελλάδι Ανωνύμων Εταιρειών
Αρ. Πρωτ. 101
Προς απάσας τας εν Ελλάδι Ανωνύμους Εταιρείας ημεδαπάς και αλλοδαπάς, μέλη του 'Συνδέσμου των εν Ελλάδι Αν. Εταιρειών'.
Αξιότιμοι Κύριοι!
Αναφερόμενοι εις την υπ' αριθ. 220 εγκύκλιον του Συνδέσμου, σχετικήν με την 'Εθνικήν Ένωσιν Ελλάς' ως και την υπ' αριθμόν 83 και από 13 Φεβρουαρίου ε.ε. σχετικήν επιστολήν του προέδρου του Συνδέσμου προς τας Διευθύνσεις των Ανωνύμων Εταιρειών, έχομεν την τιμήν να σας ανακοινώσωμεν τα εξής.
Τας αποφασισθησομένας συνδρομάς υμών υπέρ της εν λόγω Εθνικής Οργανώσεως παρακαλείσθε όπως καταβάλητε εις το εν Αθήναις Κεντρικόν της Λαϊκής Τραπέζης, εις ειδικόν λογαριασμόν δηλούντες ότι πρόκειται περί της ενισχύσεως της 'Εθνικής Ενώσεως Ελλάς'. Η Λαϊκή Τράπεζα θα φροντίζη δια την διαβίβασιν των ποσών τούτων εις την διοίκησιν του εν λόγω Σωματείου.

Μετά πάσης τιμής
Ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου των Εν Ελλάδι Ανωνύμων Εταιρειών (Υπ.) Δ. Λοβέρδος
Ο Γεν. Γραμματεύς Μ. Ρινόπουλος   Ο Διευθυντής Α. Μίχας

1 Αναλυτικά βλ. το καλύτερο σύγχρονο συνθετικό έργο, που έχει μεταφραστεί και στα ελληνικά: Robert O. Paxton, *Η Ανατομία του φασισμού*, μετάφραση Κατερίνα Χαλμούκου, Κέδρος, Αθήνα 2006.

2 Αρχεία του Foreign Office, στο Public Records Archive, Kew, Λονδίνο, φάκελος FO 371/15966/32, πρόξενος Θεσσαλονίκης H. Ramsay προς Sargent, από 30.4.1932. Ο Κώστας Φουντανόπουλος εκτιμά ότι η ανεργία κορυφώθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1932, για ν' αρχίσει η κατάσταση να βελτιώνεται από την επόμενη χρονιά: Κώστας Φουντανόπουλος, *Εργασία και εργατικό κίνημα στη Θεσσαλονίκη 1908-1936. Ηθική οικονομία και συλλογική δράση στο Μεσοπόλεμο*, Νεφέλη, Αθήνα 2005, σ. 47. Για τις τραγικές συνθήκες ζωής στην πόλη τα χρόνια εκείνα βλ. στο ίδιο, σ. 231 κ.ε.

3 FO 371/15966/236, πρόξενος Πάτρας J. Vaughan-Russell προς Cavendish Bentinck, τηλ. 45 από 14.9.1932.

4 Π. Τσαλδάρης, σε *Εφημερίς των Συζητήσεων της Βουλής* (στο εξής, ΕΣΒ), συζήτησις 7η της 12ης Ιανουαρίου του 1933, σ. 90.

5 Ι. Μεταξάς, σε *ΕΣΒ*, συζήτησις 5η της 14ης Νοεμβρίου του 1932, σ. 65.

6 Βλ. σε Μ. Mazower, *Η Ελλάδα και η οικονομική κρίση του Μεσοπολέμου*, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2001, σ. 298 κ.ε.

7 *ΕΣΒ*, Συνεδρίασις 17η της 11ης Αυγούστου του 1933, σ. 263-264.

8 Η διάδοσις των κομμουνιστικών ιδεών'. *Νεολόγος* (Πάτρα), φ. της 28ης Φεβρουαρίου του 1933.

9 Βλ. την προκαταβολική του απολογία σε Στέφανος Στεφάνου (επιμ.), *Τα κείμενα του Ελευθερίου Βενιζέλου*, τ. Γ'. Αθήνα: Λέσχη Φιλελευθέρων - Μνήμη Ελευθ. Βενιζέλου 1981-1983, σ. 559-563.

10 Αλ. Παπαναστασίου, σε *ΕΣΒ*, συζήτησις 4η της 12ης Νοεμβρίου του 1932, σ. 23.

11 Για την αντίσταση της εργατικής τάξης στον φασισμό βλ. πρώτα πρώτα Jane Caplan (επιμ.), *Nazism, Fascism, and the Working Class: Essays by Tim Mason*, Cambridge University Press, Καίμπριτζ, Νέα Υόρκη 1995.

12 Μαρία Φράγκου, «*Αντιφασιστικός και φασιστικός λόγος στο περιοδικό Πειθαρχία*», αδημοσίευτη ακόμη εργασία που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Πολιτική Θεωρία και Φιλοσοφία του Τμήματος Πολιτικών Επιστημών του ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 2011. Βλ. επίσης Σπύρος Μαρκέτος, *Πώς φίλησα τον Μουσσολίνι. Τα πρώτα βήματα του ελληνικού φασισμού*, Βιβλιόραμα, Αθήνα 2006, όπου εξετάζονται άλλες όψεις του ίδιου ζητήματος.

13 *Νεολόγος* (Πάτρα), φ. της Δευτέρας 13ης Μαρτίου του 1933.

14 *Νεολόγος* (Πάτρα), φ. της Παρασκευής 10ης Μαρτίου του 1933· φ. της Κυριακής 19ης Μαρτίου του 1933.

15 *Νεολόγος* (Πάτρα), φ. του Σαββάτου 11ης Μαρτίου του 1933.

16 *Νεολόγος* (Πάτρα), φ. του Σαββάτου 11ης Μαρτίου του 1933.

17 *Νεολόγος* (Πάτρα), φ. της Τετάρτης 15ης Μαρτίου του 1933.

18 *Μακεδονικά Νέα* , φ. της 9ης Φεβρουαρίου 1933.

Ο Μάης του 1936 στην Ελλάδα

Συνέντευξη με τον ιστορικό **Δημήτρη Λιβιεράτο** στον Λέανδρο Μπόλαρη. Η Τετραλογία του Δ. Λιβιεράτου για τους κοινωνικούς αγώνες στην Ελλάδα τις δεκαετίες του ’20 και του ’30 είναι όσο ποτέ επίκαιρη.

Η Ελλάδα χτυπήθηκε από την παγκόσμια κρίση του 1929. Το 1932 ο Βενιζέλος έχασε τη λεγόμενη “μάχη της δραχμής”. Τι σήμαινε αυτή η αποτυχία τόσο από οικονομική όσο και από πολιτική άποψη;

Δεν δημιουργήθηκε στην Ελλάδα η οικονομική κρίση. Η οικονομική κρίση της Ελλάδας ήταν προϊόν της γενικής κρίσης του Δυτικού καπιταλισμού, όπως σήμερα άλλωστε. Οι δυσκολίες είχαν αρχίσει ήδη από το 1927. Η τότε ελληνική κυβέρνηση ζήτησε από την ΚΤΕ-Κοινωνία των Εθνών (κάτι σαν τον σημερινό ΟΗΕ), να στηρίξει τη δραχμή. Οι όροι σκληροί. Να συνδεθεί η δραχμή με την αγγλική λίρα στερλίνα που εκείνο το καιρό εθεωρείτο το πιο σταθερό νόμισμα στο κόσμο. Να ιδρυθεί Τράπεζα της Ελλάδος για τη διαχείριση των οικονομικών του κράτους. Να επιβληθεί ο κανόνας του χρυσού στη κίνηση συναλλάγματος. Οι όροι σκληροί, αλλά έγιναν αποδεκτοί. Ακόμη και από την, υποτιθέμενη, ισχυρή κυβέρνηση Βενιζέλου που κέρδισε τις εκλογές της 19.8.1928. Τον επόμενο χρόνο αρχίζει η μεγάλη κρίση. 24.10.1929 ξεσπάει το κραχ του Χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης. Στην αρχή φαινόταν ότι δεν θα επηρεάσει την Ελλάδα. Το πρώτο σημάδι ήταν η μεγάλη μείωση των μεταναστευτικών εμβασμάτων από τους ομογενείς των ΗΠΑ. Είχαν κι αυτοί καταστραφεί. Ο Βενιζέλος πάντα προσκολλημένος στην αγγλική πολιτική δεν παίρνει τα κατάλληλα μέτρα. Προσπαθεί να αντιμετωπίσει την κρίση με μείωση μισθών και ημερομισθίων, με πληθωρισμό και ελέγχους συναλλάγματος. Ομως, στις 31.12.1932 τα συναλλαγματικά αποθέματα είναι μόνο 4.365.700 δολ ενώ άμεσα χρειάζονται 12 εκατ δολ για την προμήθεια του ετήσιου σίτου που λείπει από την Ελλάδα. Ακόμα 3 εκατ. για τόκους παλαιών δανείων διαφόρων τοκογλύφων. Τότε κηρύσσει πτώχευση. Οι συνέπειες πολύ άσχημες για την εργατική τάξη, τους αγρότες, όλα τα χαμηλά στρώματα της ελληνικής κοινωνίας.

Πώς μπήκαν σ’ αυτή την περίοδο το εργατικό κίνημα και η Αριστερά;

Ακριβώς εκείνη την περίοδο η ηγεσία του εργατικού κινήματος είναι διασπασμένη. Υπάρχαν πέντε ξεχωριστές καταστάσεις. Η ΓΣΕΕ της δεξιάς που συνεργάζεται με την κυβέρνηση. Η Ενωτική ΓΣΕΕ που εξαρτάται από το ΚΚΕ και είχε διασπαστεί από την επίσημη ΓΣΕΕ το 1929, σαν αποτέλεσμα της σεχταριστικής πολιτικής της λεγόμενης Τρίτης Περιόδου. Τρίτη κατάσταση το Εργατικό Κέντρο Αθήνας του Καλύβα που προσπαθεί να αναλάβει ηγετικό ρόλο. Ακόμη η παράταξη των Αρχειομαρξιστών και τέλος η ομάδα Τροτσκιστών του Σπάρτακου. Οι δυο πρώτες, με τις μεγαλύτερες δυνάμεις, αλλά και οι άλλες επηρέαζαν εργατικά σωματεία. Το μεγάλο πρόβλημα είναι η ενότητα ηγεσίας των σωματείων.

Διαβάζοντας το βιβλίο σας, τον Τέταρτο Τόμο της Ιστορίας των Κοινωνικών Αγώνων στην Ελλάδα, βλέπουμε να σημειώνεται μια ανάκαμψη του εργατικού κινήματος. Ποιοι αγώνες σημάδεψαν αυτή την ανάκαμψη της μαχητικότητας και του ριζοσπαστισμού;

Πράγματι αυτή την περίοδο της κρίσης αλλά και της τρομοκρατίας, υπάρχει μια σοβαρή ανάκαμψη των εργατικών αγώνων. Παρά την αντιδικία των συνδικαλιστικών παρατάξεων η βάση των σωματείων, ο μεγάλος όγκος των εργαζομένων εφαρμόζει στην πράξη το Ενιαίο Μέτωπο, την ενότητα στη βάση, που αποτελεί και προϋπόθεση των αγώνων. Πράγματι είναι εκπληκτικό το γεγονός των μεγάλων αγώνων που εξελίσσονται τα χρόνια μετά από το 1931-32, παρά τη κρίση. Η κορυφαία εκδήλωση αυτού του Ενιαίου Μετώπου εργαζομένων από τα κάτω ήταν στη Θεσσαλονίκη τον Μάιο του 1936.

Τα χρόνια της κρίσης το επίπεδο ζωής χειροτερεύει συνέχεια. Οι Δημόσιοι Υπάλληλοι σε συγκεντρωσή τους το 1932 στο “Αλαμπρα” καταγγέλουν ότι οι αποδοχές τους έχουν μειωθεί 20%. Χειρότερη είναι ακόμη κατάσταση για τους άλλους εργαζόμενους. Ο τιμάριθμος έχει ανέβει κάθετα και μάλιστα για άμεσα αναγκαία είδη όπως το ψωμί, το λάδι. Αποτέλεσμα και η αύξηση της φυματίωσης, ασθένειας κυρίως των φτωχών και των πεινασμένων. Η κυβέρνηση Βενιζέλου με την τρομοκρατία προσπαθεί να αποφύγει τις διαμαρτυρίες, τις διαδηλώσεις. Οχι μόνο την αστυνομία αλλά και τον στρατό στέλνουν τότε κατά των απεργών. Με την κρίση η κυβέρνηση Βενιζέλου τρομοκρατεί περισσότερο. Τον Αύγουστο του 1929 ψηφίζεται ένας αντεργατικός νόμος ντροπής που ονομάζεται Ιδιώνυμο. Σε απολογισμό τέλους 1932 από τότε που άρχισε να εφαρμόζεται, έγιναν 12.000 συλλήψεις, 2003 καταδίκες με 1936 χρόνια φυλάκισης, 785 εξορίες, 120 στρατιώτες εξορίστηκαν στον Καλπάκι. Εχουν γίνει 1.355 τραυματισμοί, έχουν σκοτωθεί 14. Ολα αυτά ενάντια στο εργατικό κίνημα. Και οι αριθμοί δεν είναι πλήρεις.

Αναφέρουμε τους σημαντικότερους αγώνες από Καπνεργάτες, Τροχιοδρομικούς, Εργάτες Ηλεκτρισμού, Ναυτεργάτες, Δημόσιους Υπαλλήλους, Αρτεργάτες, Τσαγγαράδες, Τριατατικούς, Σιδηροδρομικούς, Λιμενεργάτες, Μυλεργάτες, Υφαντουργούς. Να αναφέρουμε ακόμα ότι αυτή τη περίοδο εμφανίζονται μαχητικά οι Φοιτητές με τη μεγάλη απεργία του 1929 και συνέχειά της. Εκείνη την εποχή συνέβη και κάτι άλλο που επηρέασε την ένταση των εργατικών αγώνων. Η ριζική αλλαγή των προσφύγων που στρέφονται προς τα αριστερά και συμμετέχουν μαχητικά στους αγώνες. Μέχρι τότε ένα μεγάλο μέρος των προσφύγων πίστευαν ότι η κατάστασή τους είναι προσωρινή και μια μέρα ο Βενιζέλος που πίστευαν, θα τους οδηγούσε πάλι στη Μικρά Ασία να βρουν τα υπάρχοντά τους. Ομως, στις

30.10.1930 επισκέπτεται την Τουρκία με φιλικές διαθέσεις. Λίγο αργότερα το 1931 ο Πρωθυπουργός της Τουρκίας Ισμέτ Ινονού επισκέπτεται την Αθήνα. Ουσία των επισκέψεων είναι ότι τα σύνορα του 1922 είναι οριστικά και αναπτύσσονται οι φιλικές σχέσεις των δυο κρατών. Για τους πρόσφυγες είναι αποφασιστικό. Τους εγκατέλειψε ο Βενιζέλος. Στρέφονται μαζικά προς τα αριστερά, συμμετέχουν μαχητικά σ' όλους τους αγώνες, είναι πια οριστικά εργατική τάξη στην Ελλάδα. Από τότε αρχίζει και η σημαντική αγωνιστική ιστορία συνοικιών με πλειοψηφία πρόσφυγες, όπως η Κοκκινιά (σημερινή Νίκαια), Καισαριανή, Νέα Ιωνία, και άλλες πολλές Αθήνας, Πειραιά, Θεσσαλονίκης, κ.α πόλεων.

Η μεγάλη ανεργία είναι γνώρισμα της δεκαετίας του '30 και στην Ελλάδα. Κι ομως βλέπουμε ότι αυτό δεν εμπόδισε την ανάπτυξη των εργατικών αγώνων, αντίθετα τους έκανε πιο ριζοσπαστικούς. Πώς οι εργάτες με δουλειά κέρδισαν στο πλευρό τους τους ανέργους;

Εκείνο το καιρό τα όρια εργαζομένων-ανέργων είναι πολύ πιο ασαφή από σήμερα. Δεν υπάρχει καμιά σημαντική νομοθεσία που να καθορίζει τη θέση τους. Ασφαλιστικά Ταμεία ελάχιστα. Για το ΙΚΑ ο ιδρυτικός νόμος 6298 ψηφίστηκε από τη Βουλή το 1934. Μέχρι να προετοιμαστεί, εγκαινιάστηκε 1.12.1937 για Αθήνα, Πειραιά, Θεσσαλονικη. Αλλά Ασφαλιστικά Ταμεία λίγα. Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας, Αποζημιώσεις στην απόλυση, Οργανισμός Ανεργίας κλπ δεν υπάρχουν. Ετσι ο σημερινός εργαζόμενος μπορούσε αύριο να είναι άνεργος. Ο άνεργος παντού για οποιαδήποτε δουλειά, κάθε στιγμή διαθέσιμος για δουλειά. Ετσι τα σωματεία, κάτω στη βάση, κρατούσαν περισσότερες σχέσεις με τους ανέργους. Στη δεκαετία του '30 οι άνεργοι σε πολλές γειτονιές ήταν οργανωμένοι σε Επιτροπές, έτοιμοι στις κινητοποιήσεις στο πλευρό των εργαζομένων. Οχι μόνο δεν αποτελούσαν εμπόδιο στους αγώνες αλλά συμμετείχαν σ' αυτούς.

Το 1936 ήταν διεθνώς το απόγειο του κινήματος: Γαλλία, Ισπανία, ΗΠΑ. Το ίδιο ισχύει και στην Ελλάδα με αποκορύφωμα τον Μάη του 1936 στη Θεσσαλονίκη. Τι ήταν "οι μέρες του Μάη";

Πράγματι οι "Μέρες του Μάη" 1936 ήταν μια κορυφαία στιγμή του ελληνικού εργατικού κινήματος, αλλά και αποφασιστική για το μέλλον της εργατικής τάξης, και ολόκληρης της χώρας.

Αρχισαν στην Θεσσαλονίκη 29 Απριλίου με πρώτους τους Καπνεργάτες. Μετά την συγκέντρωση και εκδήλωση της Πρωτομαγιάς, η απεργία επεκτείνεται σε πολλούς κλάδους. Κύρια αιτήματα αύξηση ημερομισθίων 105-135 για τους άντρες και 50-60 για τις γυναίκες. Το 1924 είχαν συμφωνία με τους εργοδότες η αμοιβή να είναι 8 χρυσές δραχμές, που αντιστοιχούσε το 1936 σε 140-150. Επίσης, τήρηση του 8ωρου, συντάξεις, κατάργηση του Ιδιώνυμου, σταμάτημα της τρομοκρατίας και άλλα. Την κίνηση των Καπνεργατών τις επόμενες μέρες ακολουθούν οι κλωστοϋφαντουργοί, τροχιοδρομικοί, εργάτες ηλεκτροπαραγωγής και πολλοί άλλοι κλάδοι. Οι διαδηλώσεις και συγκρούσεις γενικεύονται. Με λίγα στις 9 Μάη γίνεται η μεγάλη διαδήλωση και σύγκρουση. Η χωροφυλακή σκότωσε δώδεκα διαδηλωτές. Την επόμενη μέρα στην κηδεία οι διαδηλωτές είναι πολλοί περισσότεροι από τις άλλες μέρες. Μαζικά απεργούν και οι επαγγελματίες, οι βιοτέχνες, καταστηματάρχες. Η Θεσσαλονίκη βρίσκεται στα χέρια της 40μελούς Κεντρικής Απεργιακής Επιτροπής. Σε κάθε κλάδο που απεργεί εκλέγεται μια απεργιακή επιτροπή. Η συνέλευση όλων αυτών εξέλεξε την Κεντρική Απεργιακή. Επί τρεις μέρες είχαν σβύσει οι αρχές του κράτους που είχε κυβέρνηση Μεταξά. Στην πράξη είχε οργανωθεί το Ενιαίο Μέτωπο της εργατικής τάξης και μάλιστα με πολύ ευρύτερες κοινωνικές προεκτάσεις.

Ομως, ενώ έχει τη συμπαράσταση της εργατικής τάξης αλλά και πέραν αυτής ακόμα ευρύτερων κοινωνικών στρωμάτων, δεν ξέρει τι να κάνει τη δύναμή της. Μεγάλο μέρος του στρατού της πόλης στέκεται στο πλευρό τους. Τη τελευταία στιγμή προσπαθεί να οργανώσει απεργιακές φρουρές σε όλη τη πόλη. Στην ουσία καθυστερούν επειδή δεν ξέρουν τι να κάνουν. Δεν έχουν καμιά πολιτική καθοδήγηση που να αναλάβει την εξουσία. Το ΚΚΕ που έχει τη δύναμη στην εργατική τάξη, δεν δίνει καμιά γραμμή τι να κάνουν οι οργανώσεις του στη Θεσσαλονίκη, κρατάει σιωπή κι ούτε ένα στέλεχος του κόμματος, των συνδικάτων, βουλευτής δεν έρχεται να βοηθήσει τη μεγάλη απεργία και στην ουσία να οργανώσουν τη νέα εξουσία. Να σημειώσουμε ότι ουσιαστικά πρόκειται για όλη τη Βόρειο Ελλάδα όπου επικρατούν οι απεργοί.

Ετσι η κυβέρνηση Μεταξά προλαβαίνει να στείλει δυνάμεις από την υπόλοιπη Ελλάδα, τον πολεμικό στόλο επίσης, και καταστέλει τη μεγάλη απεργία. Από τις 11 Μαϊου αρχίζουν οι συλλήψεις εργατών και η πιο άγρια τρομοκρατία. Η ΓΣΕΕ σε συμφωνία με όλες τις εργατικές παρατάξεις κηρύσσει απεργία στις 13 Μαϊου στην Αθήνα, Πειραιά. Πραγματοποιείται με πρωτοφανή επιτυχία. Αλλά είναι πια αργά. Η ανακτορική κυβέρνηση του κατοπινού δικτάτορα Μεταξά έχει επιβάλλει την καταπιεστική της τάξη.

Η απεργία της Θεσσαλονίκης ήταν μεγάλης σημασίας επειδή θα μπορούσε να ανατρέψει εκείνη τη στιγμή την κυβέρνηση, να εμποδίσει την άνοδο του φασιστοειδούς καθεστώτος Μεταξά. Να έχει μια σημαντική συμβολή στον αντιφασιστικό αγώνα όλης της Ευρώπης.

Ομως, ο Μάης ηττήθηκε. Ηταν μια μοιραία κατάληξη ή η ήττα οφείλεται στην πολιτική της τότε ηγεσίας της Αριστεράς;

Πράγματι, αυτή η παράλυση στα γεγονότα της Θεσσαλονίκης οφείλεται σε μια βασική αλλαγή της πολιτικής του ΚΚΕ που είχε συντελεστεί από την 6η Ολομέλεια του Ιανουαρίου 1934. Η ολιγομελής ΚΕ άλλαξε την ιστορική γραμμή του κόμματος. Η εισήγηση που κάνει ο Γραμματέας του Κόμματος Ζαχαριάδης λεει: *"Η επικείμενη επανάσταση στην Ελλάδα θα έχει αστικοδημοκρατικό χαρακτήρα με τάσεις γρήγορης μετατροπής σε προλεταριακή σοσιαλιστική επανάσταση"*. Εγκρίθηκε τον Μάρτιο 1934 από το 5ο Συνέδριο του ΚΚΕ. Αυτή η απόφαση οδηγούσε στην επιδίωξη συνεργασίας, τουλάχιστον με μια πτέρυγα του κόμματος των Φιλελευθέρων. Πώς να υποστηρίξει τη Γενική Απεργία της Θεσσαλονίκης που στην πράξη έβαζε την ανατροπή της κυβέρνησης Μεταξά και την εξουσία από τους εργάτες, όπως έδειχναν τα απεργιακά γεγονότα του Μαϊου; ■

Βιβλιοκριτική

Σωστά ερωτήματα, λάθος απαντήσεις

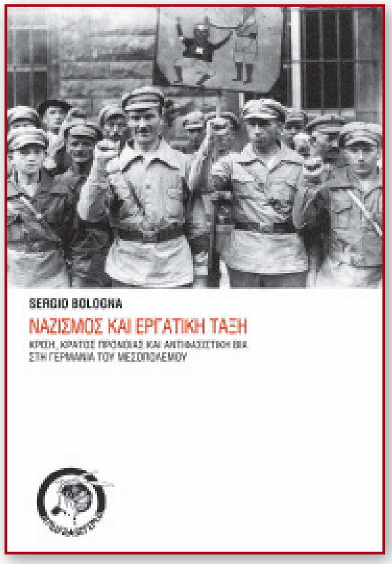
Σέρτζιο Μπολόνια

Ναζισμός και Εργατική Τάξη:
Κρίση, κράτος πρόνοιας και αντιφασιστική βία στη Γερμανία του Μεσοπολέμου

Τιμή 7€, 192 σελίδες
Εκδόσεις Antifa Scripta

Ο Μπολόνια υπήρξε ηγετική μορφή του ρεύματος της εργατικής αυτονομίας που μεσουράνησε στην Ιταλία τη δεκαετία του '70 (πλάι στον Νέγκρι και σε άλλους). Η έκδοση του βιβλίου αυτού (που αποτελεί το κείμενο μιας διάλεξης που έδωσε ο Μπολόνια σε αντιφασιστική εκδήλωση στο Μιλάνο το 1993) επιχειρεί, με αφορμή την άνοδο των ναζί στην εξουσία, να δώσει απαντήσεις στα ζητήματα στρατηγικής και τακτικής που απασχολούν το αντιφασιστικό κίνημα από την ιδιαίτερη σκοπιά εκείνου του κομματιού του που πρόσκειται στην Αυτονομία.

Τρία είναι τα σημαντικότερα κρατούμενα που πρέπει να πιστωθούν στα θετικά αυτής της παρέμβασης. Το πρώτο είναι η επιμονή ότι η εργατική τάξη της Γερμανίας αντιστάθηκε ενεργά στην άνοδο του ναζισμού στην εξουσία, και μάλιστα η αντίσταση αυτή ήταν επίμονη και αρκετές φορές βίαιη. Ο Μπολόνια ανήκει σε κείνη την ιστορική σχολή που αντιστέκεται στο ρεύμα των "αναθεωρητών" ιστορικών οι οποίοι αποδίδουν τη νίκη του φασισμού στον "συντηρητισμό" των μαζών και ειδικότερα στην υποστήριξή του απο την πλειοψηφία των εργατών. Το δεύτερο κρατούμενο είναι ότι στην πρώτη γραμμή της μάχης ενάντια στον φασισμό βρέθηκαν οι αγωνιστές του Κομμουνιστικού Κόμματος Γερμανίας, ακόμα και αν το κόμμα αυτό ήταν ήδη

ένα σταλινικό κόμμα. Τα μέλη του ΚΚ Γερμανίας συγκρούστηκαν με τους φασίστες στους δρόμους, με ηρωισμό και με πολλά θύματα, χωρίς όμως δυστυχώς να κατορθώσουν να τους φράξουν το δρόμο προς την εξουσία. Τέλος, το τρίτο κρατούμενο είναι ότι η εργατική τάξη δεν έπαψε να αντιστέκεται στον ναζισμό ούτε όταν αυτός είχε ήδη ανέβει στην εξουσία, έστω και πλέον με συντριπτικούς σε βάρος της συσχετισμούς. Αντί για "εκσυγχρονισμό" και "αφομοίωση της εργατικής τάξης" (όπως υποστηρίζουν οι αναθεωρητές), ο ναζισμός σήμανε καταστολή και στρατιωτικοποίηση της εργασίας προς όφελος του μεγάλου κεφαλαίου, με κατάργηση κάθε ελευθερίας των εργατών, επιμήκυνση του χρόνου εργασίας και τσάκισμα κάθε συλλογικότητας.

Ποιά ήταν όμως η γερμανική εργατική τάξη; Εδώ είναι που τα θεωρητικά εργαλεία του Μπολόνια υπονομεύουν και τελικά ακυρώνουν τα θετικά κρατούμενα της παρέμβασής του. Η εργατική τάξη, λόγω κοινωνικού κατακερματισμού και πολιτικών διασπάσεων, λέει ο Μπολόνια, δεν μπορούσε να νικήσει τους φασίστες. Το να μιλάμε για "ενιαίο εργατικό κίνημα" είναι ένα "ιστορικό σφάλμα". Οι εργάτες στις μεγάλες βιομηχανίες, που συνδικαλίζονταν και ανήκαν στο Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα (SPD), ήταν "αφομοιωμένοι". Αντίθετα, οι μισθωτοί της "εργασιακής περιπλάνησης", οι μακροχρόνια άνεργοι, οι ασυνδικάλιστοι, ήταν αυτοί που πύκνωσαν τις γραμμές του ΚΚ Γερμανίας και έχυσαν το αίμα τους στη μάχη ενάντια στους φασίστες. Ανάμεσα στις δύο αυτές κατηγορίες υπήρχε μια άβυσσος τόσο μεγάλη, που ο Μπολόνια υποστηρίζει ότι η εργατική ενότητα απέναντι στους φασίστες ήταν εξ αρχής ανέφικτη.

Το γεγονός ότι το ΚΚ συσπείρωνε περισσότερους άνεργους εργάτες, ενώ το SPD ήταν κατά βάση το κόμμα της οργανωμένης εργατικής τάξης μέσα στην παραγωγή είναι πραγματικό. Όμως, το μίσος ενάντια στους φασίστες και η διάθεση για αγώνα ενάντια στον Χίτλερ ήταν μια κοινή υπόθεση της γερμανικής εργατικής τάξης. Ο ίδιος ο Μπολόνια κάθε φορά που αναφέρεται σε συγκεκριμένες αντιφασιστικές μάχες παραδέχεται αυτή τη δυναμική. Τρία παραδείγματα: περιγράφοντας την Πρωτομαγιά του 1929 (που οι Σοσιαλδημοκράτες ηγέτες σαμποτάρισαν και μάλιστα στην Πρωσία την αιματοκύλισαν), ο Μπολόνια αναφέρει ότι "εργατες έφευγαν από τις "εσωτερικού χώρου" εκδηλώσεις των σοσιαλδημοκρατικών συνδικάτων" για να συμμετάσχουν στις συγκρούσεις με τις δυνάμεις καταστολής δίπλα στους κομμουνιστές. Διηγούμενος μια από τις πολλές "απεργίες ενοικίου" ενάντια στην προσπάθεια διείσδυσης των ναζί στις εργατογειτονιές, ο Μπολόνια αναφέρεται στον τραυματισμό εργατών τόσο της κομμουνιστικής "Αγωνιστικής Ένωσης ενάντια στο Φασισμό" όσο και της σοσιαλδημοκρατικής "Reichsbanner". Και ακόμα και μετά την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία, η παράθεση των στοιχείων της αντιφασιστικής δράσης είναι αποκαλυπτική: την περίοδο 1936-1937, "3.238 άνθρωποι καταδικάστηκαν σε συνολικά 8.294 χρό-

για φυλάκιση, από τους οποίους 898 ήταν μέλη του ΚΚ, 730 μέλη της ADGB (συνδικαλιστική Ομοσπονδία του SPD) και 473 του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος”.

Ο κοινωνικός κατακερματισμός της εργατικής τάξης (που μεγάλωνε λόγω των συνεπειών της οικονομικής κρίσης), αλλά και η πολιτική χρεοκοπία των ηγετών του SPD και των συνδικάτων, ήταν προβλήματα υπαρκτά. Αλλά αυτό δεν σήμαινε εκ των προτέρων και μοιραία την ήττα του εργατικού κινήματος και την νίκη των φασιστών. Μια διαφορετική πολιτική από πλευράς του ΚΚ θα μπορούσε να αξιοποιήσει την πλατιά αντιφασιστική διάθεση, να υπερβεί τα προβλήματα και να τσακίσει τους φασίστες. Αλλά, γι’ αυτά ο Μπολόνια δεν έχει να πει κυριολεκτικά τίποτα. Το ΚΚ αποδέχτηκε παθητικά ότι η πλειοψηφία της οργανωμένης εργατικής τάξης δεν μπορούσε να κερδηθεί από τη σοσιαλδημοκρατία και πως η μάχη θα διεξαγόταν είτε βίαια στο δρόμο είτε στις κάλπες. Η πολιτική της “Τρίτης Περιόδου” (όπως έχει μείνει γνωστή στην ιστορία της Κομιντέρν) ταύτιζε τους σοσιαλδημοκράτες με τους φασίστες (από όπου και ο χαρακτηρισμός “σοσιαλφασίστες”) και δεν διαφοροποιούσε ανάμεσα στην ηγεσία και την εργατική βάση της σοσιαλδημοκρατίας.

Ο Μπολόνια δυστυχώς δεν αφιερώνει ούτε μια γραμμή σε αυτή την κρίσιμη παράμετρο. Σε κάποιο σημείο μάλιστα υπονοεί ότι το ΚΚ από το 1931 και μετά οπισθοχώρησε από τις βίαιες συγκρούσεις με τους φασίστες, υπέρ μιας (υπονοείται ρεφορμιστικής) πολιτικής ενιαίου μετώπου με τους σοσιαλδημοκράτες. Δυστυχώς, το ενιαίο μέτωπο των εργατικών οργανώσεων υλοποιήθηκε όχι το 1931 αλλά το 1933, μέσα στις φυλακές και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης του ναζιστικού καθεστώτος. Η εργατική τάξη από την εμπειρία της και το ταξικό της ένστικτο μισούσε τους ναζί και έδωσε μάχες ενάντια στην επικράτησή τους. Για να χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του Μπολόνια: “το Κομμουνιστικό Κόμμα υπήρξε η οργάνωση εκείνη που με αποφασιστικότητα και ριζοσπαστισμό διεξήγε τον αγώνα αυτό χρησιμοποιώντας όλα τα αναγκαία μέσα – ακόμα και τα παράνομα... Σε σύγκριση με αυτές τις τάσεις... η δράση και η πολιτική των σοσιαλδημοκρατικών οργανώσεων έτειναν περισσότερο προς τις διαδηλώσεις και λιγότερο προς τη σύγκρουση...”.

Αυτό το εργατικό κίνημα θα μπορούσε να νικήσει τους ναζί. Αλλά η ηγεσία του SPD προτίμησε να προστατεύσει τη σταθερότητα της αστικής δημοκρατίας της Βαϊμάρης, και όχι τους εκατομμύρια εργάτες που την ακολουθούσαν. Το δυστύχημα ήταν ότι η πολιτική του ΚΚ, αν και τα μέλη του συγκρούστηκαν ηρωικά, δεν αμφισβήτησε ποτέ αποτελεσματικά αυτή την ηγεσία, αφού θεωρούσε όσους την ακολουθούσαν “ηλίθιους” και “αφομοιωμένους”. Ο Μπολόνια αναπαράγει τα αδιέξοδα αυτής της πολιτικής χωρίζοντας τους αντιφασίστες σε “βίαιους” και “μη βίαιους”, συσκοτίζοντας τα πολιτικά αίτια της ήττας του 1933. Καταλήγει έτσι να μας δώσει ένα βιβλίο που θέτει τα σωστά ερωτήματα, αλλά δίνει τις λάθος απαντήσεις.

Θανάσης Καμπαγιάννης

Ο Γκράμσι για το επαναστατικό κόμμα

Αντόνιο Γκράμσι

Οι θέσεις της Λυών

Η ιταλική κατάσταση και τα καθήκοντα του Κομμουνιστικού Κόμματος Ιταλίας

Τιμή 10€, 112 σελίδες

Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο

Η κυκλοφορία των Θέσεων του τρίτου Συνεδρίου του Κομμουνιστικού Κόμματος Ιταλίας, που πραγματοποιήθηκε το 1926, καλύπτει σίγουρα ένα σημαντικό κενό στην ελληνόγλωσση βιβλιογραφία, καθώς η ιταλική «κόκκινη διετία» του 1919-1920, όταν τα εργοστασιακά συμβούλια έφτασαν στο κατώφλι της κατάληψης της εξουσίας, παραμένει ουσιαστικά άγνωστη στο ευρύ κοινό. Κι όμως η ιταλική εργατική τάξη μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο είχε στριμώξει τους καπιταλιστές στο χείλος της αβύσσου. Η κυρίαρχη τάξη κατάφερε να διασωθεί μόνο χάρη στους συμβιβασμούς των ηγεσιών του ρεφορμιστικού Σοσιαλιστικού Κόμματος και της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας, οι οποίοι επωφελήθηκαν και από την απειρία και έλλειψη οργάνωσης των επαναστατών. Μόλις το 1921 ιδρύθηκε το Κομμουνιστικό Κόμμα από την αριστερή πτέρυγα του ΣΚ υπό την ηγεσία του Αμαντέο Μπορντίγκα, ενός τίμιου επαναστάτη, αλλά αδιόρθωτου και δογματικού σεχταριστή. Η προσήλωση των Σοσιαλιστών στη νομιμότητα, που διευκολύνθηκε από την παθητικότητα του νέου και άπειρου ΚΚ επέτρεψαν στους φασίστες του Μουσολίνι να καταλάβουν την εξουσία το 1922 με τη στήριξη της αστικής τάξης, του βασιλιά και των κομμάτων της παραδοσιακής και φιλελεύθερης δεξιάς. Το 1924 αναδείχθηκε στην ηγεσία του ΚΚ ο Αντόνιο Γκράμσι, ο οποίος προσπάθησε να προσανατολίσει το κόμμα στην τακτική του ενιαίου μετώπου ενάντια στο φασισμό χωρίς εκπτώσεις στην επαναστατική στρατηγική του. Σ’ αυτή τη μάχη για την κατεύθυνση του κόμματος απέναντι στην αριστερίστικη πτέρυγα του Μπορντίγκα, αλλά και τη δεξιά τάση του Α. Τάσκα εντάσσονται και «οι Θέσεις της Λυών».

Αρχικά, ο Γκράμσι περιγράφει την ιστορία της ιταλικής κοινωνίας και το ρόλο της αστικής τάξης από τη γέννηση του ιταλικού κράτους μέχρι και την άνοδο του φασισμού, τον οποίο ορίζει ως κίνημα ένοπλης αντίδρασης εναντίον της εργατικής τάξης με μοχλό

τους μικροαστούς και τους γαιοκτήμονες της υπαίθρου, που ανταποκρίνεται όμως στα συμφέροντα της μεγάλης αστικής τάξης. Έτσι, πετυχαίνει να εντοπίσει και την ιδιαιτερότητα του φασιστικού φαινομένου, που *«αντικαθιστά τη μέθοδο των συμφωνιών και των συμβιβασμών με το σχέδιο της επίτευξης μιας οργανικής ενότητας όλων των δυνάμεων της αστικής τάξης σε έναν μοναδικό πολιτικό οργανισμό»* (σελ. 27). Με έμφαση υπογραμμίζει ο συγγραφέας των «Θέσεων» και την κεντρικότητα της εργατικής τάξης στην επαναστατική διαδικασία, η οποία ξετυλίγεται ανάλογα με το βαθμό στον οποίο η εργατική τάξη αποκτά συνείδηση του ρόλου της και συγκροτείται ως ηγεσία των υπόλοιπων καταπιεσμένων στρωμάτων. Πρόκειται για την περίφημη μάχη για την «ηγεμονία», η οποία τόσο διαστρεβλώθηκε μεταγενέστερα.

Ωστόσο, οι καλύτερες και πολυτιμότερες σελίδες του βιβλίου βρίσκονται στις αναλύσεις για το επαναστατικό κόμμα. Ο Γκράμσι ξεκινά με τη διακήρυξη της ανάγκης να χτιστεί ένα «Μπολσεβίκικο κόμμα» και ξεκαθαρίζει την αντίληψή του γι' αυτό. Πρώτα απ' όλα, επισημαίνει την ανάγκη για συστηματική δουλειά στο εσωτερικό του κόμματος ώστε όλα τα μέλη να έχουν *«μια πλήρη επίγνωση των άμεσων στόχων του επαναστατικού κινήματος, μια ορισμένη ικανότητα Μαρξιστικής ανάλυσης της κατάστασης και μια ικανότητα για αντίστοιχο πολιτικό προσανατολισμό»* (σελ. 37). Αυτή η προσπάθεια δεν πρέπει να είναι θεωρητική και αφηρημένη, αλλά δεμένη με τις συζητήσεις της περιόδου και με τις εξωτερικές πιέσεις για περιορισμό της εργατικής τάξης στο ρόλο της αριστερής πτέρυγας της δημοκρατικής αντιπολίτευσης απέναντι στο φασισμό. Αναφορικά με τη σχέση κόμματος – τάξης, ο Γκράμσι υπογραμμίζει πως *«όταν ορίζουμε το κόμμα είναι απαραίτητο πάνω απ' όλα να τονίζουμε ότι αυτό είναι «κομμάτι» της εργατικής τάξης»* (σελ. 39) σε σύνδεση με το σύνολό της και ευρύτερα στρώματα εργαζομένων και όχι «όργανό» της, όπως υποστήριζε η τάση του Μπορντίγκα.

Ο Γκράμσι επεκτείνεται και στα οργανωτικά ζητήματα του κόμματος, τα οποία και αντιμετωπίζει ως εξόχως πολιτικά. Υποστηρίζει την επιλογή για οργάνωση του ΚΚΙ με βάση τον τόπο παραγωγής επικαλούμενος και τις εμπειρίες του εργοστασιακού κινήματος της «κόκκινης διετίας» 1919-1920. Θεωρεί αναγκαία την προλεταριακή πειθαρχία στους κόλπους του κόμματος, η οποία διαμορφώνεται στη βάση των εκλογών των ηγετικών σωμάτων και, κυρίως, στην επιλογή ικανών στελεχών, τα οποία διαμορφώνονται μέσω της δοκιμασίας της κομματικής δουλειάς και της εμπειρίας στο κίνημα. Ο ιταλός επαναστάτης δίνει έμφαση στην *«ικανότητα των τοπικών οργανώσεων και των μεμονωμένων συντρόφων να αντιμετωπίζουν απρόβλεπτες περιστάσεις και να παίρνουν σωστές θέσεις πριν ακόμα φτάσουν οδηγίες από τα ηγετικά στρώματα»* (σελ. 48), υπερασπιζόμενος την πρωτοβουλία της βάσης απέναντι στην παθητικότητα της αριστερίστικης αντίληψης. Ο Γκράμσι «κεντάει» και όταν αναφέρεται στη σχέση ανάμεσα στο κόμμα και την εργατική τάξη: *«η δυνατότητα του [κόμματος] να ηγείται της τάξης σχετίζεται όχι με το γεγονός ότι το κόμμα «ανακηρύσσει» τον εαυτό του σαν επαναστατικό όργανο, αλλά με το γεγονός ότι «πραγματικά» επιτυγχάνει, σαν κομμάτι της εργατικής τάξης, να συνδέει τον εαυτό του με όλα τα τμήματα αυτής της τάξης και να ωθεί τις μάζες σε μια κίνηση προς την επιθυμητή κατεύθυνση σύμφωνα και με τις αντικειμενικές συνθήκες… η ανάγκη για αυτή τη δράση με τις μάζες υπερτερεί οποιουδήποτε κομματικού πατριωτισμού»* (σελ. 50).

Γι' αυτό το λόγο χαρακτηρίζει και την επαναστατική δουλειά μέσα στα συνδικάτα ως θεμελιώδη και υπογραμμίζει την ανάγκη συμμετοχής σε κάθε μερικότερη μάχη και σύνδεσης της με το συνολικό αντικαπιταλιστικό αγώνα. Έπειτα, ο Γκράμσι παίρνει τη σκυτάλη από το Λένιν του «Τι να κάνουμε;» για να τονίσει πως τα άμεσα αιτήματα πάλης δεν πρέπει να είναι μόνο οικονομικού χαρακτήρα, αλλά να αγκαλιάζουν και τους τομείς των πολιτικών ελευθεριών και των δημοκρατικών δικαιωμάτων. Σ' αυτούς τους τομείς, αλλά και ευρύτερα στην αντιφασιστική και αντικαπιταλιστική πάλη, η τακτική του ενιαίου μετώπου είναι ο τρόπος για να μπει στον αγώνα το σύνολο της εργατικής τάξης, αλλά και το πεδίο στο οποίο θα φανεί έμπρακτα η ανεπάρκεια των ρεφορμιστικών ηγεσιών.

Το δεύτερο μέρος του βιβλίου περιλαμβάνει τα πρακτικά της πολιτικής ομάδας εργασίας που ορίστηκε για την οριστικοποίηση των κειμένων του Συνεδρίου. Στις σελίδες τους ξετυλίγεται ένας ζωντανός διάλογος με πολεμικές, αλλά βαθιά πολιτικός και με ελεύθερη έκφραση των διαφορετικών απόψεων. Σ' αυτόν αναδεικνύεται μία εσωκομματική διαδικασία στην οποία δεν αναπτύσσεται ένας μονόλογος της ηγεσίας, αλλά μία αντιπαράθεση γραμμών στην οποία το πνεύμα των «Θέσεων της Λυών» αναδεικνύεται ολόπλευρα και διευκρινίζεται ξεκάθαρα. Στην ανάγνωση του βιβλίου συνεισφέρει σημαντικά η προσεγμένη μετάφραση της Δήμητρας Περίσσιου και του Θανάση Καμπαγιάννη, καθώς και ο κατατοπιστικός πρόλογος και το χρήσιμο Επίμετρο που έγραψε ο δεύτερος. Γενικά, «οι Θέσεις της Λυών», εκτός από ιστορικό ντοκουμέντο είναι ένα εξαιρετικά επίκαιρο ανάγνωσμα που αξίζει να διαβαστεί από κάθε αγωνιστή του κινήματος που αναζητά τρόπους οργάνωσης και δρόμους στρατηγικής και τακτικής για την ανατροπή της καπιταλιστικής βαρβαρότητας.

Μπάμπης Κουρουνδής

Σοσιαλισμός ή βαρβαρότητα

Νίκος Μπογιόπουλος

Είναι ο καπιταλισμός ηλίθιε!

Τιμή 17€, 476 σελίδες

Εκδόσεις Α-Α Λιβάνης

Ο Ν. Μπογιόπουλος είναι δημοσιογράφος του Ριζοσπάστη, μέλος του ΚΚΕ, ευρύτερα γνωστός από τις μαχητικές εμφανίσεις του σε τηλεοπτικές εκπομπές. Το ίδιο το βιβλίο στηρίζεται σε κείμενα που έχει δημοσιεύσει αυτά τα χρόνια στην εφημερίδα του. Το γεγονός και μόνο ότι ένα βιβλίο που καταγγέλει τον καπιταλισμό κυκλοφορεί πλατιά και βρίσκεται στις προθήκες

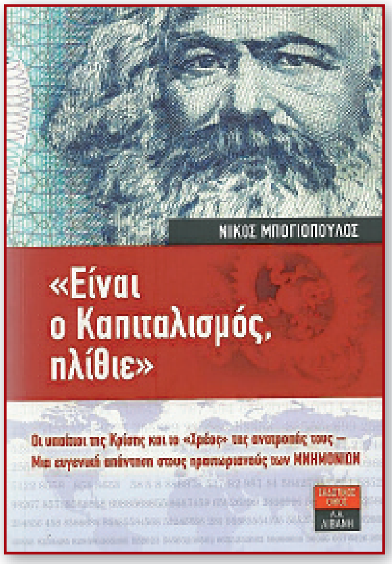
όλων των βιβλιοπωλείων σημαίνει ότι αξίζει να διαβαστεί. Ακόμα περισσότερο, δεν είναι μια απλή καταγγελία: προσπαθεί να εξηγήσει την κρίση με βάση τη θεωρία του Μαρξ και παίρνει θέση στα πολιτικά ζητήματα.

Ο τίτλος είναι παράφραση της ατάκας του Κλίντον στην προεκλογική εκστρατεία του 1992 στις ΗΠΑ. Ο πατήρ Μπους θεωρούταν φαβορί λόγω των "επιτυχιών" στην εξωτερική πολιτική, την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ, την πρώτη εισβολή στο Ιράκ. Ομως, ο Κλίντον επέμενε ότι την αναμέτρηση θα την κρίνει η οικονομία όπως κι έγινε. Για τον συγγραφέα η αιτία της κρίσης και ο ένοχος για όλες τις αδικίες, τις θυσίες και τα βάσανα που φορτώνει στους εργαζόμενους είναι το καπιταλιστικό σύστημα.

Αυτή είναι μια πολύ σωστή αφετηρία. Η αιτία δεν είναι ούτε η απληστία ή και τα λάθη των κερδοσκόπων, ούτε της νεοφιλελεύθερης διαχείρισης που θα αλλάξει με κάποια πιο κεϋνσιανή πολιτική. Για παράδειγμα, επισημαίνει πολύ σωστά ότι όσοι καλλιεργούν τέτοιες προσδοκίες ανασύρουν τον κεϋνσιανισμό *"από το παλιατζίδικο της Ιστορίας"* (σελ. 72) που τον έριξε το ξέσπασμα της παγκόσμιας κρίσης το 1973. Το ίδιο κάθετος είναι και απέναντι στις αυταπάτες που καλλιεργούνται και μέσα στην Αριστερά, ότι η ΕΕ μπορεί να γίνει το όχημα τέτοιων αντινεοφιλελεύθερων πολιτικών.

Με πολλά στοιχεία αποδεικνύει επίσης ότι για την κρίση δεν ευθύνονται τα υποτιθέμενα "προνόμια" τμημάτων των εργαζομένων και ότι αντίθετα στην Ελλάδα και σε όλο τον κόσμο οι εργάτες ήταν οι χαμένοι περιόδων "οικονομικών θαυμάτων" όπως της δεκαετίας του '90 ή του 2000. Σε άλλα κείμενα απαντά αιχμηρά στις απόψεις που ακούγονται ότι για τα ελλείμματα και το χρέος φταίνε απλά τα "λαμόγια που τα παίρνουν", οι ρεμούλες και τα σκάνδαλα (σελ. 118-119). Αυτά είναι υπαρκτά, τονίζει ο συγγραφέας, αλλά είναι προϊόν του καπιταλισμού, όχι αιτία των προβλημάτων του.

Οσο για την προπαγάνδα της κυβέρνησης, της τροικας και της άρχουσας τάξης περί της "αναγκαιότητας" των μνημονίων, ο Μπογιόπουλος επιφυλάσσει αποστομωτικές απαντήσεις. Οπως το ρητορικό ερώτημα – και τίτλος κεφαλαίου – "Τα δάνεια πάνε σε μισθούς ή οι μισθοί σε δάνεια;". Σε άλλο σημείο τονίζει: *"Εξω το ΔΝΤ – αποδέσμευση από την ΕΕ – Διαγραφή του χρέους με λαϊκή εξουσία, έξω οι ντόπιοι και ξένοι καπιταλιστές που μόνη 'πατρίδα' έχουν το κέρδος"* (σελ. 441). Σ' αυτές τις σελίδες, παρεπιμπτόντως, ο Μπογιόπουλος κάνει μια υπέροχη επίθεση στους νεοναζί της Χρυσής Αυγής, στο ρατσισμό και την κυβέρνηση που τον υποθάλπτει.

Ομως, η ανάλυση του συγγραφέα πάσχει από συγκεκριμένες αδυναμίες, θεωρητικές και πολιτικές. Αν και υποστηρίζει ότι βασίζεται στη θεωρία του Μαρξ για την κρίση ουσιαστικά αποτυγχάνει να το κάνει και κατά συνέπεια να δώσει μια σωστή ερμηνεία της κρίσης των τραπεζών και του χρέους.

Στο Πρώτο Μέρος του βιβλίου αναφέρεται στο νόμο της πτωτικής τάσης που ποσοστού κέρδους. Ομως η κύρια αιχμή του Μπογιόπουλου είναι ότι η αιτία της τάσης του συστήματος στην κρίση βρίσκεται στην "υποκατανάλωση", στη συμπίεση των εργατικών εισοδημάτων. Ετσι, η υπεραξία δεν μπορεί να "πραγματοποιηθεί" σε κέρδος. Το πρώτο λάθος εδώ είναι ότι η αντληθείσα υπεραξία δεν πάει αποκλειστικά για την κατανάλωση των εργατών ή για τις πολυτελείς ανάγκες των καπιταλιστών. Ενα μεγάλο μέρος της κατευθύνεται στη συσσώρευση κεφαλαίου, "νεκρής εργασίας".

Εχουν σημασία αυτά; Ναι, γιατί διαφορετικά δεν μπορούμε να εξηγήσουμε το ποσοστό κέρδους πχ στις ΗΠΑ άρχισε να μειώνεται από τα μέσα της δεκαετίας του '60 όταν η "ενεργός ζήτηση" του πληθυσμού ήταν στο απόγειό της. Η εξέταση αυτής της διαδρομής, από τις δεκαετίες της άνθησης στην περίοδο της κρίσης απουσιάζει παντελώς από το βιβλίο. Διαβάζει κανείς έκπληκτος ότι αφού το σύστημα πάντα υπέφερε από το σπάσιμο των κερδοσκοπικών φουσκών, τότε η σημερινή είναι μια: *"κατάσταση τόσο μπανάλ στον καπιταλισμό που μπορεί να την συναντήσει κανείς και στην κρίση του τόσο μακρινού 1836"* (σελ. 43) όταν στις ΗΠΑ κατέρρευσαν 1.000 τράπεζες. Τότε γιατί σήμερα οι καπιταλιστές της Ευρώπης φοβούνται τόσο πολύ την κατάρρευση ακόμα και των ελληνικών τραπεζών; Το γεγονός ότι τα ανταγωνιστικά κεφάλαια στο σύγχρονο καπιταλισμό έχουν "μεγαλώσει" τόσο πολύ ώστε να μην μπορεί να λειτουργήσει καθαρτικά ο μηχανισμός της καταστροφής των πιο αδύνατων, είναι η αιτία που η κρίση είναι τόσο παρατεταμένη χρονικά από τη δεκαετία του '70.

Οι πολιτικές αντιφάσεις που διατρέχουν επίσης το βιβλίο είναι σε ένα μεγάλο βαθμό προϊόν αυτών των θεωητικών ανεπαρκειών. Ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζει το ζήτημα του χρέους και το αίτημα για την διαγραφή του είναι ένα παράδειγμα. Διαβάζουμε ότι η *"χρεο-τρομοκρατία υπήρξε απλά ένα πρόσχημα..."* κι ότι *"ο καπιταλισμός παραμένει καπιταλισμός, δηλαδή απάνθρωπος και εκμεταλλευτικός είτε με ελλείμματα είτε με πλεονάσματα είτε με χρέη είτε με αποθέματα"* (σελ. 261 και 265). Το αν ο καπιταλισμός είναι αδύνατος ή δυνατός, αν η "χρεοτρομοκρατία" θέλει απάντηση συγκεκριμένη από το εργατικό κίνημα δεν τίθενται καν σαν θέμα. Ομως, σε επόμενα κεφάλαια του βιβλίου διαβάζουμε ότι *"η μη αναγνώριση του χρέους είναι μια απολύτως καθαρή απάντηση που θα μπορούσε να δώσει ο ελληνικός λαός"* και ακόμα παρακάτω τις ξεκάθαρες θέσεις για διαγραφή του χρέους και έξοδο από ευρώ και ΕΕ.

Η κρίση στον καπιταλισμό δεν εξελίσσεται σε κάποια ιδεατή σφαίρα της οικονομίας για την οποία μπορούν να αντιπαρατίθενται νωχελικά διάφορες ερμηνείες. Η εργατική τάξη δεν είναι

μόνο το θύμα του καπιταλισμού και των κρίσεών του. Είναι και το υποκείμενο της ανατροπής του. Ομως, επίσης εντυπωσιακά, αυτή η τάξη απουσιάζει από το βιβλίο, ακόμα και από την οπτική γωνιά του μεγέθους της, των αλλαγών στη σύνθεσή της. Υπάρχει μόνο σαν θύμα – σε αριθμούς για το εισόδημα, την κοινωνική ανισότητα, τις συνθήκες ζωής. Σε σχεδόν πεντακόσιες σελίδες δεν θα βρει κανείς λέξη για τις Γενικές Απεργίες του Μάη 2010, του Ιούνη 2011, τις απεργίες στις συγκοινωνίες, στα λιμάνια, στα νοσοκομεία.

Σε ένα μεγάλο βαθμό στο βιβλίο αποτυπώνονται οι μετατοπίσεις του ΚΚΕ και τα όριά τους. Εχει κυλήσει πολύ νερό στ' αυλάκι από τότε που οι ηγεσίες του ΚΚΕ αναφέρονταν υποτιμητικά στο "θολό αντικαπιταλισμό". Στη σελ. 419 του βιβλίου ανακαλύπτουμε την Παπαρήγα να χρησιμοποιεί τη φράση "αντικαπιταλιστική συνείδηση" ως ζητούμενο βέβαια, όχι ως γεγονός. Ομως, το πως αναπτύσσεται αυτή η συνείδηση είναι ακόμα ένα κενό, στην ανάλυση του Μπογιόπουλου και του κόμματός του. Ηγεσίες όπως του ΚΚΕ εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν τη τάξη και το κίνημά της ως αντικείμενο που "πρέπει" να αποκτήσει τη σωστή συνείδηση, ψηφίζοντας καταρχήν "σωστά". Στην ουσία, η πολιτική του ΚΚΕ παραμένει εγκλωβισμένη στα αδιέξοδα του κοινοβουλευτικού δρόμου: η "λαϊκή εξουσία" θα είναι έργο μιας κυβέρνησης "λαϊκής συμμαχίας" με κορμό το ΚΚΕ.

Γι' αυτό ανάμεσα στην καταγγελία του καπιταλισμού ακόμα και στην υιοθέτηση σωστών αιτημάτων όπως η διαγραφή του χρέους, και στη μακρινή "λαϊκή εξουσία" δεν μεσολαβεί η αυτενέργεια της εργατικής τάξης, η πάλη για την επιβολή του εργατικού ελέγχου στις τράπεζες για παράδειγμα και σε όλη την κοινωνία. Αντίθετα, για τους επαναστάτες μαρξιστές αυτό το εργατικό κίνημα και όχι κάποιο "καθαρό" μπορεί να επιβάλλει όλα τα αιτήματά του με τον εργατικό έλεγχο αξιοποιώντας τα όπλα του: την απεργία, την οργάνωση στη βάση.

Ο Ν. Μπογιόπουλος επαναφέρει στο τέλος του βιβλίου του το στρατηγικό δίλημμα που είχε θέσει η Ρόζα Λούξεμπουργκ: "Σοσιαλισμός ή Βαρβαρότητα". Συμφωνούμε. Ομως, η επανάσταση και ο Σοσιαλισμός δεν είναι μόνο επίκαιρα και αναγκαία σήμερα. Είναι και εφικτά. Κι αυτή η διαφορετική εκτίμηση καθορίζει όχι μόνο την πολιτική αισιοδοξία και τόλμη, αλλά και την συνέπεια της παρέμβασης μιας πολιτικής δύναμης στους αγώνες του σήμερα.

Λέανδρος Μπόλαρης

Επισκόπηση

Ο καταιγιστικός ρυθμός της οικονομικής και πολιτικής κρίσης δεν αναιρεί, τουναντίον επαυξάνει, τη σημασία της ιδεολογικής διαπάλης. Οι πιο πρόσφατες περιοδικές εκδόσεις της Αριστεράς περιέχουν ορισμένες θετικές συμβολές που θα αναδείξουμε σ' αυτήν εδώ την Επισκόπηση.

Το περιοδικό **Μαρξιστική Σκέψη** (τόμος 3, Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 2011) κυκλοφορεί με ένα εκτεταμένο αφιέρωμα σχετικά με τον Μαρξισμό και τη Θρησκεία. Το αφιέρωμα περιέχει πολλά κείμενα, ανάμεσά τους των **Λένιν, Τρότσκι, Λούξεμπουργκ, Λουνατσάρσκι, Μπουχάριν** και άλλων. Ο αθεϊσμός και ο αντικληρικαλισμός της επαναστατικής Αριστεράς υπήρξαν σίγουρα βασικά στοιχεία της πολιτικής και ιδεολογικής της φυσιογνωμίας. Ωστόσο, η αντιμετώπιση των μαρξιστών απέναντι στη θρησκεία δεν ήταν ποτέ ιδεαλιστική. Ο εντοπισμός των υλικών της αιτίων και η διαφοροποίηση ανάμεσα στις διαφορετικές θρησκείες (ειδικά όταν αυτές λειτούργησαν ως έκφραση και εργαλείο της κίνησης των καταπιεσμένων) αποτελούν το όριο που διαχωρίζει την κριτική των μαρξιστών από τον ελιτίστικο αθεϊσμό των φιλελεύθερων διανοουμένων. Από αυτή την άποψη, η μετάφραση του κειμένου του **Ντέιβιντ Κράουτς** με τίτλο **«Οι Μπολσεβίκοι και το Ισλάμ»** (που πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό *International Socialism Journal*) συμβάλλει σημαντικά στον πλούτο του αφιερώματος.

Από την υπόλοιπη ύλη της Μαρξιστικής Σκέψης, σταθερό ενδιαφέρον παρουσιάζει το ιστορικό της τμήμα, που απαρτίζεται αυτή τη φορά από δύο κείμενα: τη μελέτη του **Τάκη Μαστρογιαννόπουλου** για τη **«Βιομηχανική επανάσταση και το κίνημα των Λουδιτών»**, καθώς και τη συνέντευξη του ιστορικού **Τζέιμς Μάκφερσον** για τα 150 χρόνια από την έναρξη του αμερικάνικου εμφυλίου πολέμου το 1861. Τέλος, στο τμήμα των βιβλιοκριτικών, ο **Χρήστος Κεφαλής** παρουσιάζει την έκδοση του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου με το κείμενο του **Φρήντριχ Ένγκελς** *«Ο ρόλος της εργασίας στην εξανθρώπιση του πιθήκου»* και τη σχετική μελέτη του **Κρις Χάρμαν**. Ο Κεφαλής κάνει πολύ ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις που προχωράνε το διάλογο ανάμεσα στους μαρξιστές πάνω στα ζητήματα που ανοίγει η έκδοση του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου.

Το τελευταίο τεύχος της **Ουτοπίας** (νο. 95, Μάιος-Ιούνιος 2011) κυκλοφορεί με αφιέρωμα στην Παιδεία, από αφορμή την πιο πρόσφατη εκπαιδευτική αντι-μεταρρύθμιση της Διαμαντοπούλου. Τα κείμενα του αφιερώματος (όπως αυτά του **Γιώργου Τριμπέρη** και του **Θοδωρή Βουρεκά**) βοηθούν στην αποκωδικοποίηση των στοχεύσεων του Υπουργείου Παιδείας για μια παιδεία προσαρμοσμένη απόλυτα στις ανάγκες της αγοράς. Από την υπόλοιπη ύλη ξεχωρίζει η μελέτη του **Μιχάλη Λυμπεράτου** με τίτλο: **«Οι ιστορικές μεταμορφώσεις του ελληνικού εθνικισμού με αφορμή το βιβλίο του Β. Κρεμμυδά: Μεγάλη Ιδέα»**.

Για όσους διαβάζουν αγγλικά, το τελευταίο τεύχος του περιοδικού **International Socialism** παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον. Λόγω χώρου, θα ξεχωρίσουμε τρία μόνο άρθρα: Το πρώτο είναι του **Jonny Jones** και έχει τίτλο **«Αύγουστος 2011: οι δικές μας ταραχές»**: αφορά τις βίαιες συγκρούσεις που ξέσπασαν σε όλη τη Βρετανία μετά τη δολοφονία του 29χρόνου **Mark Duggan** στο Τότεναμ στις 4 Αυγούστου. Το δεύτερο είναι αυτό του **Colin Wilson** με τίτλο **«Η θεωρία και η πολιτική του κουήρ (queer)»**: μετά από χρόνια αφομοίωσης στην αγορά και τις πολιτικές ταυτότητας, ένας καινούργιος ριζοσπαστισμός αναδύεται μέσα από το ομοφυλόφιλο κίνημα διεθνώς. Ο Wilson επιχειρεί να δώσει το ιστορικό περίγραμμα αυτής της νέας ριζοσπαστικοποίησης αλλά και να εντοπίσει τα πολιτικά της όρια.

Τέλος, ο **Joseph Choonara** επανέρχεται στη συζήτηση για το χαρακτήρα της τρέχουσας καπιταλιστικής κρίσης με το κείμενό του: **«Άλλη μια φορά (με πάθος) για τις Μαρξιστικές εξηγήσεις της κρίσης»**. Ο Choonara, με αφορμή την έκδοση του βιβλίου του Καναδού Μαρξιστή **David McNally**, απαντάει σε κείνες τις θεωρίες που υποτιμούν το χρονικό και ιστορικό βάθος της κρίσης πίσω στα μέσα της δεκαετίας του '70, με αποτέλεσμα να καταλήγουν σε σχήματα «κρίσης του νεοφιλελευθερισμού» και «χρηματιστικοποίησης». Η συζήτηση είναι κάθε άλλο παρά ακαδημαϊκή: η ερμηνεία της κρίσης έχει βαθιές επιπτώσεις στην πολιτική στρατηγική που θα επιλέξουν η Αριστερά και το κίνημα για να την αντιμετωπίσουν. Το δίλημμα «αντινεοφιλελευθερισμός ή αντικαπιταλισμός» εξακολουθεί να είναι δραματικά επίκαιρο.

Θανάσης Καμπαγιάννης